

Втора книга на ХРОНИКИТЕ

[Непосредствено преди началото на 1 и 2 Летописи е дадено общо въведение
коментар върху 1 Летописи.]

ГЛАВА 1

1 Тържествената жертва на Соломон в Гаваон. 7 Изборът на мъдрост на Соломон е благословен от Бога. 13 Силата и богатството на Соломон.

1. Беше укрепен. Или „укрепи се“, или „утвърди се“.

Беше с него. Сравнете 1 Лет. 9:20; 11:9. Един от най-важните уроци на книгите на Летописите е, че присъствието и благословията на Господа дават на хората истински успех.

Превъзвеличи го извънредно. Сравни 1 Лет. 29:25.

3. Гаваон. Град на 9,6 км северозападно от Йерусалим. По-ранните жители са се покланяли на високи места и понякога този термин се използва за центрове на поклонение на Бога. Според 1 Царе 3:4 Соломон отишъл в Гаваон, за да принесе жертва на Бога.

Скинията. Близко 480 години (виж 1 Царе 6:1) бяха изминали, откакто Моисей, по случай Изхода от Египет, построи скинията в пустинята. Тази древна и свещена структура, която означаваше толкова много в историята на Израел, все още беше център на поклонение за Божия народ. Тя беше издигната, за да служи като място, където Бог обеща да се срещне със Своя народ (Изх. 25:8, 22; Числа 17:4) и тук те продължиха да идват, за да се доближат до присъствието на Господа.

4. Но ковчегът. Противно на заповедта на Моисей, Израел всъщност е имал два национални центрове за поклонение (Втор. 12:5, 6, 11, 13, 18; 16:2; 26:2; 31:11).

Шатра. Вижте 1 Лет. 15:1.

5. Медният олтар. Вижте Изх. 27:1–8 за указанията, дадени относно направата му медният олтар и Изх. 38:1–7 за разказ за направата на олтара.

Веселеил. Вижте Изх. 31:2; 35:30. За неговото родословие вижте 1 Лет. 2:3–20. Той произлезе от от Юда през Есрон, Халев и Ор (1 Лет. 2:3–5, 18–20).

Той сложи. Евр. сам. Редица еврейски ръкописи четат „шам“, наречие, което означава „там“. Ако се приеме това четене, изречението става „беше там преди скинията“.

LXX е съгласен.

Търсеше го. Това може да се преведе и като „търсеше го“. На иврит antecedентът на „то“ може да бъде или „олтар“, или „Господ“. LXX подкрепя четенето на KJV.

6. Пред Господа. Скинията, построена от Моисей, е била Божието светилище или обиталище (Изх. 25:8). Олтарът е стоял пред входа на скинията (Изх. 40:6) и по този начин е бил считан за стоящ пред Господа (виж Съдии 20:23, 26).

Всеизгаряния. Сравнете 1 Царе 3:4.

7. Яви ли се Бог? Общуването беше насън (1 Царе 3:5).

8. Прояви голяма милост. Сравнете по-пълния отговор на Соломон в 3 Царе 3:6–9.

9. Твоето обещание. Тоест, обещанието, че домът на Давид и този на Соломон ще бъдат утвърдени завинаги (1 Лет. 17:23–27; 28:7).

Като прахта. Сравнете паралелното твърдение „велики хора, които не могат да бъдат преброени, нито изброени поради множеството“ (1 Царе 3:8).

10. Мъдрост и знание. Вижте върху 3 Царе 3:9.

Излизай и влизай. Тоест, води народа като пастир (Числа 27:17). Сравни 1 Царе 3:7.

12. Богатство и почит. Сравнете 1 Лет. 29:25. Съкратеният разказ тук пропуска условното обещание за дълъг живот, споменато в 3 Царе 3:14.

13. От пътуването му до високото място. Думите „от пътуването му“ не се срещат на еврейски, което гласи просто: „И Соломон дойде на високото място, което беше в Гаваон, в Йерусалим“. Очевидно е необходим някакъв обяснителен израз, иначе, според LXX, „от високото място“ трябва да се чете вместо „към високото място“.

В летописите пропускат подробности като пробуждането на Соломон, за да открие, че той сънувал сън, как идва в Йерусалим, за да принесе жертви в светилището там (1 Царе 3:15) и разказ за съда му в случая с двете блудници и детето (1 Царе 3:16–28).

14. Колесници и конници. Вижте върху 1 Царе 10:26. Разказът за колесниците и конниците на Соломон, неговите съкровища от сребро и злато и дейността му в търговията с коне и колесници между Египет и хетейските и сирийските царе (2 Лет. 1:14–17) е почти идентичен с разказа в 1 Царе 10:26–29.

15. Злато. Този метал не се споменава в паралелното твърдение от 1 Царе 10:27 или във 2 Летописи 9:27.

Чикорови дървета. Това не е чинарът, толкова разпространен в Америка и Англия, а чинарът (виж 1 Лет. 27:28), който е бил често срещан в низините на Юдея и в долината на река Йордан.

16. Ленена прежда. Вижте 1 Царе 10:28 за пълно обсъждане на паралелния текст.

17. Хетити. По времето на Соломон хетската империя се е разпаднала на парчета, но много Малки хетски царства все още съществували в Северна Сирия, в близост до Ефрат.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1 бр. 32

2, 3 РК 27

11 РК 28

7–12 Ред. 48; 3 Ср. 449; 9 Ср. 281

12 РК 29

15 РК 54

16 РК 56

ГЛАВА 2

1, 17 Соломоновите работници за строежа на храма. 3 Неговото пратеничество до Хирам за работници и осигуряване на материали. 11 Хирам му изпраща добър отговор.

1. Решен да строи. Глави 2–7 разказват за строежа и освещаването на Храма и като цяло са успоредни на 3 Царе 5–8. В книгата на Царете, решимостта на Соломон да построи дом за Господа е изразена в посланието му до Хирам от Тир (3 Царе 5:5).

Име Господне. Сравнете 1 Лет. 22:7, 10; 28:3; 29:16; 3 Царе 5:3, 5. Вижте също том I, стр. 170–173.

Дом за неговото царство. Тоест, царският дворец и различните му сгради. Те са описани в 1 Царе 7:1–12, но са споменати само инцидентно във 2 Лет. 2:12; 7:11; 8:1.

2. Разказан. Буквално „преброен“ (виж Лев. 15:13), от евр. сафар.

Седемдесет и десет хиляди. Информацията, дадена тук, се повтаря в стих 18. Вижте върху 1 Царе 5:15, 16.

3. Хурам. В книгата на Царете (3 Царе 5:1, 2, 7, 10, 18) се изписва като „Хирам“, освен в 1 Летописи 14:1.

Стихове 3–16 разглеждат уговорките на Соломон с Хирам от Тир. Тази тема е разгледана в 1 Царе 5:1–18. В книгата „Царе“ се споменават пратениците, изпратени от Хирам до Соломон (1 Царе 5:1), детайл, който не се среща в Летописи. Като част от посланието на Соломон, той включва и препратка към неспособността на Давид да построи Храма поради войните му (1 Царе 5:3), почивката на Соломон от войната (1 Царе 5:4) и обещанието на Господа към Давид (1 Царе 5:5) – три елемента, които не са споменати в настоящата глава, а в 1 Летописи 22:8–10. Неща, открити в Летописите, но не и в Книгата на Царете, са: отношенията на Хирам с Давид (2 Летописи 2:3), участието в благоухания тамян, постоянните приноси хлябове и сутрешните и вечерните всеизгаряния в храмовите служби (ст. 4), величието на Храма като дом за Бога (ст. 5, 6), молбата за квалифициран работник по метал и плат (ст. 7), желаните видове дървета (ст. 8) и плащанията на дървосекачите на Хирам (ст. 10).

Така постъпи и с мен. Тези думи, които не са на еврейски, са предоставени от преводачите. Те се подразбират от предишното изречение „Както постъпи с баща ми Давид“.

4. В името на Господа. Храмът трябваше да бъде построен като обиталище за Йехова, за да може Той да присъства с народа Си (виж Изх. 25:8) и за да може името Му да бъде прославлено на земята. В него трябваше да се извършват различните обреди и церемонии, установени за скинията в пустинята.

Благоухан тамян. Сравни Изх. 30:7, 8. Откровителят видя дима от тамяна придружавайки молитвите на светиите в Божието присъствие (Откр. 8:3, 4). Тамянът представлява заслугите и ходатайството на Христос, Неговата съвършена праведност, която единствена прави поклонението на грешните същества приемливо за Бога (виж РР 353).

Непрекъснати хлябове на предложението. Вижте върху Изх. 25:30; Лев. 24:5–8. Хлябът на предложението сочеше към Христос, живия хляб (виж Йоан 6:33–35, 48–51; стр. 354).

Всеизгаряния. Вижте върху Изх. 29:38–41; Числа 28:3–10. Огънят за тези приноси трябвало да гори непрестанно и никога да не угасва, нито денем, нито нощем (вижте Лев. 6:9, 12, 13).

Тържествените празници. Сравнете 1 Лет. 23:31; Числа 28:16 до 29:39; вижте върху Лев. 23.

5. Е велик. Самият храм не е трябвало да бъде велик по физически размери, но е трябвало да бъде структура с несравнима красота и несравним блясък, украсена със скъпоценни камъни, украсена с полирано злато и подходящо представяща превъзходната красота на святостта, която характеризира Бога и всички неща, свързани с Него.

Над всички богове. Сравни Изх. 18:11; Втор. 10:17; Пс. 77:13; 95:3; 135:5.

6. Не може да го ограничи. Соломон повтори тази мисъл в молитвата си при освещаването на Храма (2 Лет. 6:18; 3 Царе 8:27). Никоя структура на земята не може адекватно да представи величието и славата на Бога. Пишейки до Хирам от Тир, Соломон не се поколеба да възхвали Бога за Неговото величие и доброта. Ако древният Божи народ не се беше колебаел постоянно да прославя Господа и не беше провъзгласявал Неговите хвали на народите наоколо, много от жителите на земята скоро щяха да признаят истинския Бог и щяха да дойдат да се поклонят в Неговия храм в Йерусалим.

Кой съм аз? В този момент от живота си Соломон беше човек с дълбока преданост и подчертано смирение. Той осъзнаваше собствената си пълна незначителност пред величието на небето и пред блясъка и величието на Бога.

7. Човек, хитър в работата. Умел майстор.

Това може да бъде умело за гравирание. Тоест, умело за гравирание.

Осигурил е. Сравни 1 Лет. 22:14, 15; 28:21.

8. Елхи. Вероятно кипариси.

Алгум. Изписва се „алмуг“ в 1 Царе 10:11, 12. Тези дървета са били донесени с корабите.

на Хирам от Офир и са били използвани за направата на стълбове за Храма и двореца, както и за изработката на музикални инструменти (1 Царе 10:11, 12). Това дърво не може да бъде идентифицирано със сигурност, но е възможно да е било сандалово дърво или вид хвойна.

Дървен материал. Сравнете 1 Царе 5:6.

10. Ще дам. Плащането беше в храна. Мярта, или кор, беше 220 литра, 6 1/4 бушела; бат, 22 литра - 5,8 американски галона. Сключеното споразумение беше взаимноизгодно, защото Хирам се нуждаеше от хранителни продукти, от които Финикия произвеждаше малко и от които Израел имаше излишък, а Соломон се нуждаеше от дървен материал, от който той имаше малко, а Финикия - много.

11. Писмено. Това, че Хирам е отговорил писмено, не е изрично посочено в Книгата на царете.

Той обичаше народа си. Хирам беше разбрал, че Господ е с Давид.

и че израилтяните наистина са били обичани от Йехова. Верността на Давид в признаването на Господа сигурно е създала впечатление на околните народи.

12. Благословен да бъде Господ. Хирам говори с уважение и уважение към Бога на Евреи, който толкова щедро благословил Давид и сина му, допълнително доказателство (вж. ст. 11), че той бил дълбоко впечатлен от религията на Израел.

Създал небето и земята. Еврейската религия наблягала на истината, че Бог беше Създателят на небето и земята и представи този факт като една от забележителните характеристики, които отличават Йехова от боговете на околните народи. Спазването на седмия ден, съботата, е било предназначено да изведе тази характеристика по-ясно. Така, когато Хирам говорел за Йехова, той многозначително Го наричал Създател на небето и земята и отдавал дължимото уважение на Неговото възвишено положение и Неговото свято име (вижте върху 1 Царе 5:7).

13. Хурам на баща ми. Някои предпочитат да транслитерират цялата фраза, за да се чете Хурам-аби.

14. Дъщери на Дан. Според 1 Царе 7:14 се казва, че Хирам е бил „син на вдовица от племето на Нефталим“. Това не е непременно противоречие, тъй като майката може да е била от племето на Дан, а бащата първоначално да е бил член на племето на Нефталим, който става натурализиран гражданин на Тир.

Умел в работата. Тези думи, както и целият останал стих, сякаш се отнасят за Хирам, а не на тирския му баща.

Господарю Дейвид. Употребата на този термин означава подчинение или поне изключително уважение. (виж Бит. 32:4, 5, 18; 42:10; 4 Царе 8:12). Давид държал във васална зависимост голяма част от Палестина и Сирия, от границите на Египет до Ефрат.

15. Говори за. Вижте стих 10.

16. Флоти. Тоест, салове.

Йопа. Град на брега на Средиземно море, на около 56 километра северозападно от Йерусалим. Той е бил естественото пристанище на Йерусалим. Йона се качва на кораб оттук за Тарсис (Йона 1:3).

Когато Храмът бил възстановен след завръщането от вавилонския плен, салове от кедрови трупи отново били превозени до Йопия от Тир (Ездра 3:7). Йопия сега се нарича Яфа.

17. Чужденците. Неизраилтяни. Тази група несъмнено се е състояла главно от потомците на ранните ханаански племена, които не са били прогонени от Израел (вижте Съдии 1:21–36; 3 Царе 9:20, 21).

Преброил ги. Вероятно тук се говори за преброяването, за което се говори в 1 Лет. 22:2. Местните жители са били сведени до крепостна служба по време на завладяването (вижте Съдии 1:28, 30, 33, 35; срв. Исус Навин 9:27).

Този раздел от Летописи е успореден на 3 Царе 5:13–18, но с няколко вариации. В Летописите не се споменава нищо за първия набор от 30 000 мъже, от които 10 000 са служили всеки месец (1 Царе 5:13, 14). Записан е общият брой от 153 600 чужденци, подробност, която не се споменава в Царете.

18. Седемдесет и десет хиляди. Тези елементи са записани и в 1 Царе 5:15.

Три хиляди и шестстотин. Вижте 1 Царе 5:16 за обяснение на привидното несъответствие между това число и посочените там 3300. 70 000 носачи на бремена, 80 000 дървосекачи в планините и 3600 надзиратели дават общо 153 600 работници (вижте стих 17).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–3РК 35

7 РК 63

13, 14 РК 35

14 РК 63

ГЛАВА 3

1 Мястото и времето на построяването на храма. 3 Размерите и украшенията на дома. 11 Херувимите. 14 Завесата и стълбовете.

1. Хълмът Мория. Мястото, където е построен Храмът, е идентифицирано тук като планината в земята Мория, където Авраам доказва готовността си да принесе Исаак (Битие 22:2, 9).

Гумното на Орна. Вижте 2 Царе 24:16–25; 1 Летописи 21:14–28. Появата на ангела към Давид, заповедта на небесния пратеник Давид да построи олтар за жертвоприношение на гумното на Орна и отговорът с огън може да са били разглеждани като индикация, че това е мястото, което Господ е избрал за Израел, за да принесе жертви и да му се поклони (1 Лет. 22:1–5).

2. Втори ден. Сравнете 1 Царе 6:1. Текстът в Летописи не посочва месеца, но в Книгата на Царете той е идентифициран и наречен с древното му име Зиф. В периода след изгнанието този месец е бил известен с името Ияр, заето от вавилонската дума Аяру. В Летописи също не се споменава, че това е било през 480-ата година след Изхода.

Четвъртата година на Соломон може да се определи предварително като 967/66 г. пр.н.е., от есен до есен. Съответно, строежът на Храма е започнат през пролетта на 966 г. (виж том II, стр. 134, 159).

3. Първата мярка. Относно стойността на лакътя в различни периоди от израилтянската история вижте том I, стр. 165.

Шестдесет лакътя. Сравнете 1 Царе 6:2.

4. Двадесет лакътя. Верандата пред къщата беше равна по ширина на ширината на Храмът, който беше 20 кубически метра. Дълбочината му беше 10 кубически метра (1 Царе 6:3).

Сто и двадесет. Според 1 Царе 6:2 височината на Храма е била 30 кубически метра. Книгата „Царе“ не посочва височината на портика, но е посочена тук цифрата 120 кубически метра или 175.

фута (53,3 м.) би осигурила структура, различна от всичко друго, познато в древната архитектура. Веранда с размери 20 x 10 x 120 кубически метра всъщност би била кула с размерите на небостъргач. Вероятно 20 кубически метра се имат предвид в хармония с няколко ръкописа от LXX и сирийския език (вижте върху 1 Царе 6:3).

5. По-големият дом. Тоест, святото място, което беше дълго 40 кубически метра (1 Царе 6:17).

Ела. Вероятно кипарис.

Покрита с чисто злато. Дървената дограма на вътрешността на Храма беше със злато. Сравнете 1 Царе 6:20–22.

6. Скъпоценни камъни. Храмът е бил украсен със скъпоценни камъни, събрани от Давид. (1 Лет. 29:2). Вижте също 1 Царе 10:11, където се разказва, че флотът на Хирам е донесъл скъпоценни камъни от Офир.

Парваим. Това място не е идентифицирано. Смята се, че е било в Арабия. Името Парваим се среща само тук в Писанието.

7. Домът. Святото място. Това, което е дадено тук, е продължение на стих 5, обектът да обясни как цялата стая, включително гредите, стълбовете, стените и вратите, е била изцяло покрита със злато (виж 1 Царе 6:21, 22).

Херувими. За тези стенописни декорации вижте 1 Царе 6:29. Формата „херувими“ е наистина неправилна, защото „херувими“ е транслитерация на еврейската форма за множествено число и следователно не изисква „s“, за да се образува множествено число. Формата за единствено число е „херувим“.

8. Според ширината. Най-святото място беше идеален куб, 20 кубически метра дължина, ширина и височина (вижте 1 Царе 6:20).

Шестстотин таланта. Това би било около 22 тона злато (18 метрични тона, ако един талант трябва да се изчисли на 75,39 фунта).

9. Петдесет сикли. Тъй като един сикъл тежи 11,4 г. или около 0,40 унции авоардупоа, 50 сикли биха били около 1 1/4 фунта (0,57 kg). Това би било незначително тегло за всички пирони, използвани в светилището. Вероятно става дума за теглото на всеки отделен пирон. Някои, въз основа на поправка, предложена от LXX, превеждат пасажа: „Теглото на пироните беше един сикъл на петдесет сикли злато“ (виж RSV). Пироните, вероятно използвани за закрепване на златните листове върху дървените повърхности, биха тежали около 900 фунта (410 kg).

Чембърс. Вижте върху 1 Лет. 28:11.

10. Два херувима. Вижте 3 Царе 6:23–28.

От изработка на изображения. Точният смисъл на тази фраза не е ясен. LXX гласи „от дърво“. Според 1 Царе 6:23 херувимите са били направени от маслиново дърво (виж върху Неемия 8:15).

11. Двадесет лакътя. Тоест, общата дължина на крилата на двата херувима беше 20 куб. Тъй като най-святото място беше широко 20 куб. куб., разперените крила на двата херувима се простираха от едната стена до другата. Всеки херувим покриваше по 10 куб. куб. куб., като дължината на всяко крило беше 5 куб. куб. куб. По този начин външното крило на всеки херувим докосваше едната от външните стени на сградата, докато вътрешното крило на всеки докосваше това на другата.

12. Едно крило. Вижте стих 11.

13. На крака. Херувимите бяха в изправено положение. Всеки беше висок 10 кубически метра (1 Царе 6:26).

Навътре. Буквално „към дома“. Под „дом“ изглежда се има предвид „святото място“ (виж ст. 5–7). Ако това е така, херувимите в Соломоновия храм не са били обърнати един срещу друг с наведени надолу глави, както е било с тези на умилистителното (Исх.

25:20), но стояха като стражи, по един от двата края на ковчега, и двамата с лице напред към светилището и предната част на сградата, която беше на изток.

14. Завеса. Тя е образувала преградата между светилището и светилището на светините. В 1 Царе 6:21 тази завеса не се споменава, но се говори за „преграда“ и „златни вериги пред оракула“. Завесата вероятно е била окачена на златни вериги.

Синьо, лилаво и пурпурно. Цветовете на завесата на скинията бяха „сини, и пурпурно, и червено“ (Исх. 26:31).

Ковани херувими. Фигури на небесни херувими бяха вплетени в гоблена на завесата (виж Исх. 26:31).

15. Два стълба. Вижте върху 1 Царе 7:15.

Капитолът или най-горният елемент на стълб.

16. Сто нара. Очевидно е имало 100 нара в горната част и 100 в по-нисък ред на всеки стълб, общо 400 нара за двата стълба (2 Лет. 4:13; 3 Царе 7:20, 42; вж. Йер. 52:22, 23).

17. Пред храма. „В преддверието на храма“ (1 Царе 7:21). Един стълб беше поставен от двете страни на портика, образуващ входа на Храма.

Яхин. Вероятно означава „Той ще установи“.

Вооз. Вероятно означава „В него [или в него] е силата“.

ГЛАВА 4

1 Медният олтар. 2 Разтопеното море върху дванадесет вола. 6 Десетте умивалника, светилниците и масите. 9 Дворове и медните инструменти. 19 Златните инструменти.

1. Освен това той направи. Глава 4 се занимава с мебелите, съдовете и приборите на Храма.

Олтар от мед. Конструкцията на медния (или бронзов) олтар за всеизгаряне не е споменат в паралелния запис на 3 Царе 6 и 7, но между другото е споменат в 3 Царе 8:64; 9:25. Че олтарът е бил разположен в двора пред Храма, става ясно от 2 Лет. 6:12 и 4 Царе 16:14. Медният олтар в Храма, описан от Езекиил, се е издигал на редица стъпала или тераси (Езекиил 43:13–17).

2. Разтопено море. Голям басейн, направен от лят метал (за размера вижте 1 Царе 7:23).

3. Сравнение с волове. Стихове 2–5 съвпадат почти дословно с 1 Царе 7:23–26; обаче, където първият споменава два реда „волове“, вторият чете „копчета“, вероятно означаващи тикви. Еврейската дума за „волове“, beqarim, и „тикви“, reqa'im, са донякъде сходни и може да са били объркани. Много коментатори смятат, че текстът на Летописи трябва да се чете както в Царе.

4. Дванадесет вола. Този стих е практически идентичен с 1 Царе 7:25.

5. Една шепа. Сравнете 1 Царе 7:26.

Три хиляди бата. В 1 Царе 7:26 капацитетът е даден като 2000 бата. Възможно е да е че 2000 бата е количеството, което обикновено се съхранява в резервоара, но че напълнен догоре, той би побрал 3000 бата. Един бат е 22 литра, около 5,81 галона в САЩ. (вижте върху 1 Царе 7:23; том I, стр. 167).

6. Десет умивалника. Сравнете 1 Царе 7:38, 39. Десетте подложки, върху които стояха умивалниците са описани подробно в 3 Царе 7:27–37.

7. Свещници. Сравнете 1 Царе 7:49; Йер. 52:19. В Соломоновия храм е имало десет свещника. Вероятно десетте са били в допълнение към оригиналния свещник на

скинията (Изх. 25:31–39; Изх. 37:17–24). Не е посочено дали са били направени по нейния модел.

8. Десет маси. Тези десет маси вероятно са били предназначени за присъствените хлябове (гл. 4:19 и 1 Лет. 28:16 споменават „маси“ за присъствените хлябове), въпреки че 1 Царе 7:48 споменава само една маса. В скинията е имало само една маса (Изх. 25:23, 30; Изх. 37:10).

Сто легени. Тези легени са споменати в 1 Царе 7:50, въпреки че техните номерът не е даден там.

9. Двор на свещениците. Очевидно „вътрешният двор“ (виж 3 Царе 6:36 и 3 Царе 7:12) и вероятно „висшият двор“ от Йеремиа 36:10.

Голям двор. Сравнете 1 Царе 7:12. Ясно е също, че Храмът е имал два двора от 4 Царе 21:5 и 23:12.

С месинг. В древния Ориент вратите понякога са били покрити с бронз.

Дворецът на Салманасар в Балават имал големи бронзови врати, за които се предполага, че са високи 6,7 м, като всяко от двете крила е било широко 1,8 м (6,7 м на 1,8 м; вж. 1 Царе 6:32).

10. Дясна страна. Морето (ст. 2) е било разположено в двора в югоизточния ъгъл на Храма. На еврейски език посоките са дадени от гледна точка на човек, обърнат на изток; следователно дясната страна показва юг. Сравнете 1 Царе 7:39. Вижте върху Бит. 23:19; Изх. 3:1.

11. Хирам направи. Стихове 11–18, които описват медните предмети, са паралелни на 1 Царе 7:40–47.

Котлите. Сравнете 1 Царе 7:40. Котлите, споменати тук, са били използвани за варене на месо за жертвени цели (вижте 1 Царе 2:13, 14).

12. Два стълба. Сравнете гл. 3:15–17.

Помели. Или „купи“ (1 Царе 7:41).

Капителите. Капителите (вижте на гл. 3:15).

Венци. Или „мрежи“ (1 Царе 7:41). „Венци“ и „мрежи“ са варианти преводи на една и съща еврейска дума.

13. Нарове. Сравнете 1 Царе 7:42.

14. Подставки. Имаше десет такива за десетте умивалника (1 Царе 7:43).

15. Едно море. Сравнете 2 Лет. 4:2; 3 Царе 7:23, 24.

Дванадесет вола. Сравнете 2 Лет. 4:4; 3 Царе 7:25.

16. Съдовете също. Сравнете Изх. 27:3. Думата, преведена тук като „съдове“, там е преведена като „тави“. Тавите са били използвани за събиране на пепелта. Куките за месо са били вили за боравене с месото от жертвените приноси (вижте 1 Царе 2:13, 14).

Хурам, неговият баща. Вижте гл. 2:13.

Блестящ месинг. Полиран или полиран бронз.

17. Сокхот. Град на изток от Йордан (Съдии 8:4, 5), идентифициран от някои като Тел Деирала , на 1,6 км северно от Явок и на 11,2 км североизточно от Тел ед–

Дамия. Други го отъждествяват с Тел ел-Ахшаш в същия район. Яков построил къща в Сокхот с колиби за добитъка си след завръщането си от Месопотамия (Битие 33:17).

Цередата. Точното местоположение на този град не е известно.

18. Тегло на медта. Паралелният пасаж в 1 Царе 7:47 гласи: „И Соломон остави всички съдове непретеглени, защото бяха твърде много; нито се установи теглото на медта.“ По този начин теглото на медните съдове не беше установено.

19. Всички съдове. Стихове 19–22 дават каталог на златните предмети (вижте 1 Царе 7:48–50).

Масите. Паралелният пасаж в 1 Царе 7:48 гласи „масата“. Също така във 2 Лет. 13:11 и 29:18 се споменава само една маса. Скинията е имала само една маса с присъствените хлябове (Изра. 25:23, 30; 37:10). Но 2 Лет. 4:8 споменава десет маси в Храма; виж коментара там.

20. Светилниците. Вижте стих 7.

Те трябва да горят. Сравни Изра. 27:20.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

17, 19, 21 бр. 36

ГЛАВА 5

1 Посветените съкровища. 2 Тържественото въвеждане на ковчега в оракула. 11 Бог, който е прославен, дава видим знак за Своето благоволение.

1. Беше завършен. Този стих е подходящ за края на гл. 4, защото обобщава обсъжданият там материал. В паралелния разказ той се появява като последния стих на главата (1 Царе 7:51).

2. Събра старейшините. Глави от 5:2 до 7:22 са разказ за освещаването на Соломоновия храм. Вижте коментарите към 1 Царе 8:1 до 9:9. 2 Летописи 5:2–11, 14 е почти точно копие на паралелния текст в 1 Царе 8:1–11. Записът в Летописи добавя един важен детайл, който не се среща в Царе, а именно обстоятелствата, при които се е случило проявлението на Божието присъствие (2 Летописи 5:11–13).

Градът на Давид. Ковчегът е бил държан в шатра в града на Давид (1 Лет. 16:1). Градът на Давид е бил долната или най-южната част на град Йерусалим – старата йевусейска крепост Сион, превзета от Давид, където се е намирала неговата царска резиденция (2 Царе 1:1). 5:6–9; 1 Лет. 11:5, 7). Хълмът, където е бил построен Храмът, е бил северно от билото Сион. Ковчегът е бил донесен в Давидовия град от дома на Овид-Едом (2 Царе 6:12, 16; 1 Лет. 15).

3. Празникът. Празникът на шатрите, който се е провеждал след освещаването (вижте гл. 7:8–10). Този празник е бил радостно събитие сред евреите (Лев. 23:39–43; вж. Неем. 8:14–18).

4. Левитите. Паралелният пасаж гласи „свещениците“ (1 Царе 8:3). По-нататък в повествованието се казва, че „свещениците внесоха ковчега“ (2 Летописи 5:7). Така че „левитите“ тук трябва да означават левити, които са били синове на Аарон и следователно свещеници.

5. Скинията. Скинията е била преместена от Гаваон (виж гл. 1:3; П.К. 38).

Свещениците и левитите. Задачата да носят ковчега и принадлежностите на скинията била възложена на каатците (Числа 3:30, 31; Числа 4:4, 15). Аарон, чиито синове били свещеници, бил потомък на Каат (1 Лет. 6:2, 3, 54). Вижте по-нататък 3 Царе 8:3, 4.

6. Принесени в жертва овце и волове. Жертвоприношението по този повод съответстваше, в по-голям мащаб, на службите по случай пренасянето на ковчега от Давид от дома на Овид-Едом в Давидовия град (2 Царе 6:13; 1 Лет. 15:26).

7. Херувими. Вижте гл. 3:11–13.

9. Издърпа прътите. Вижте 1 Царе 8:8.

До ден днешен. Ако цялата книга Летописи е била съставена след Пленението (вижте Въведение към Летописи, стр. 115–117), съставителят тук запазва изявление, написано

преди разрушаването на Храма (4 Царе 24:13; 25:9, 13–17) и скриването на ковчега в пещера (виж РК 453).

10. В ковчега нямаше нищо. Само двете каменни плочи, съдържащи Божия закон, бяха в самия ковчег. Съдът с манната и жезълът на Аарона вече не бяха там (вижте върху 1 Царе 8:9).

Сключиха завет. Божият закон беше основата на стария завет, който Бог сключи с Израел при Хорив, когато излязоха от Египет (Исх. 19:5–8; 34:27, 28); и това беше също основата на новия завет, под който Той обеща да напише закона Си върху сърцето (Ер. 31:33, 34).

11. За всички свещеници. От този момент нататък, до изречението „защото милостта Му е вечна“ (ст. 13), разказът е специфичен за Летописите. Между двете изречения, които образуват половините на краткия стих от 1 Царе 8:10, разказът в Летописите описва важен момент, давайки точни подробности за проявлението на божественото присъствие в Храма.

Бяха осветени. Тоест, те церемониално се бяха очистили, за да могат да участват в тази тържествена служба (вижте 1 Лет. 15:12).

12. Подредени. Сравнете 1 Лет. 15:27.

Чинели. Сравни 1 Лет. 15:28.

С тръби. Сравни 1 Лет. 15:24.

13. Хвала и благодарност. Музиката е форма на поклонение, а хвалението и благодарността са важен елемент от молитвата. Докато хората издигаха гласове си в радостна хвала към Бога, спомняйки си с благодарност за Неговите чудни милости към тях, Бог се приближи и облак изпълни Храма.

14. Напълни къщата. Сравни Исх. 40:35; Ис. 6:1–5; Лука 9:34.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–14РК 37–39

1–3РК 37

4–7РК 38

12, 13, 14 бр. 38

ГЛАВА 6

1 Соломон, като благослови народа, благославя Бога. 12 Молитвата на Соломон при освещаването на храма, върху медния скеле.

1. Тогава Соломон каза. Глава 6 разглежда усърдната молитва на Соломон при освещаването на Храма. Има тясно съответствие между молитвата, както е дадена тук, и записа ѝ в 3 Царе 1:8. Единствените важни разлики са включването на обяснителното изречение (ст. 13), което не се среща в Царе, и заключителните думи на молитвата, стихове 40–42, които са доста различни от заключителните думи, както са записани в 3 Царе 8:50–53. Вижте относно 3 Царе 1:8.

Гъста тъмнина. Сравнете 1 Царе 8:12. Когато Бог се приближи до Своя народ, Той забулва присъствието Си, за да не бъдат погълнати от блясъка на Неговата слава (вижте Исх. 20:18–21; Втор. 4:11; Пс. 18:9, 11).

2. Твоето обиталище завинаги. Не беше Божият план Храмът да бъде разрушен (виж РР 46) или народът на Израел да дойде до своя край. Ако Израел беше останал верен на Господа, спазвайки Неговите заповеди и споделяйки познанието за Бога с народите наоколо, светлина щеше да изгрее над целия свят, което щеше да донесе на всички хора на земята възможност за спасение. В такъв случай Храмът

щеше да бъде световен център на поклонението над Бога, а Йерусалим щеше да се превърне в столица и метрополис на света (Жан. 577).

5. Нито един от двамата не избра Аз. Това изречение и първата половина на стих 6 не се срещат в паралелния разказ в Книгата на Царете.

6. Избраният Йерусалим. Намирайки се на кръстопътя на света, Йерусалим е бил идеално разположен да се превърне във водещия град в света и място за молитва за всички хора.

Избраният Давид. Давид е описан като човек по Божието сърце, който е избран от Бога, за да изпълни цялата Негова воля (Деяния 13:22). Давид става цар на Израел не заради лична амбиция, а заради пряк призив от Бога (1 Царе 16:1).

7. В сърцето на Давид. Вижте 1 Царе 8:17. Ще има много повече църкви за поклонението на Бога в света днес, ако само повече Божии хора имаха в сърцата си желание като Давидовото да построят величествени храмове за Него.

8. Добре си постъпил. Вижте 3 Царе 8:18.

9. Не строи. Давид не се разгневи, когато Господ не одобри намерението му да строи. Макар и разочарован, той се примири с божествената цел. Въпреки че не му беше позволено сам да построи Храма, той продължил работата си по подготовката толкова усърдно, сякаш самият той трябваше да бъде строителят (виж 1 Лет. 29:2–5).

11. Заветът. Вижте 2 Лет. 5:10; също и 3 Царе 8:21.

12. Пред олтара. Соломон зае мястото си пред олтара, като първоначално стоеше за обръщение за освещаване, но по-късно коленичи за молитвата за освещаване (ст. 13).

13. Направил меден скеле. Този детайл не се среща в Книгата на царете. От това повдигнато място Соломон щеше да има по-добра гледка към събранието, а хората от своя страна щеше да имат по-добра възможност да виждат и чуват своя цар.

Коленичил. Този детайл не е споменат в разказа в Книгата на царете, но в края на молитвата в нея се казва, че Соломон се е изправил „от колениченето си“.

(1 Царе 8:54). Въпреки че бил цар на Израел, Соломон се поклонил благоговейно пред небесния Цар. Белег както на величието на царя, така и на неговото смирение по този начин публично да признае смиреното си положение пред Този, Който е великият Цар на царете и Господ на господарите.

14. Пази завета. Сравни Втор. 7:9; Неем. 1:5; Пс. 89:2, 3; Ис. 55:3; Дан. 9:4.

15. Изпълнил си го. До времето на освещаването на Храма много от Божиите Обещания вече бяха изпълнени. Господ беше обещал Ханаанската земя на Авраам, Исаак и Яков и сега тези обещания започваха да се сбъдват. На Давид беше обещан син, който да го наследи на трона, и сега това обещание беше изпълнено. Бъдещето пред Израел беше светло от обещания и слава. Бог беше показал какво ще направи за Своя народ, ако те Му бъдат лоялни.

16. Ходете в моя закон. Соломон разбираше важността на лоялността към Бога и послушание на Неговия свят закон. Той знаеше за славата и мира, които биха могли да настъпят, ако Израел остане верен на Бога, и знаеше също и тъжните последици, които прегрешението щеше да донесе. Така молитвата на Соломон се превърна в проповед, отправяйки към хората тържествен и възбудяващ призив винаги да помнят Бога и да ходят по Неговите пътища.

17. Бъдете проверени. Сравнете молбата на Давид в 1 Лет. 17:23.

18. Живейте с хората. Колко често крехкият човек си е задавал въпроса: Ще живее ли великият небесен Бог с народите на земята? На Моисей Бог е дал обещанието: „Наистина ще бъда с теб“ (Исх. 3:12). Същото обещание е дадено и на Яков (Бит. 31:3, 5; Бит. 48:15). Псалмистът каза с увереност: „Да, макар че ходя през

долина на сянката на смъртта, няма да се уплаша от зло, защото Ти си с мен“ (Пс. 23:4). Исус даде обещанието: „Ето, Аз съм с вас през всичките дни до свършека на света“ (Мат. 28:20). На всеки, който отвори вратата, Бог дава обещанието: „Ще вляза при него и ще вечерям с него, и той с мен“ (Откр. 3:20). Във всяка част на земята хората са осъзнали, че Бог наистина ще обитава с хората. Всички, които желаят, могат още тук, на този свят, да се насладят на общуването с Небето.

Не може да те побере. Бог е по-велик от цялата вселена, която е създал. Небето на небесата не може да Го побере! Колко по-малко храм, построен с човешки ръце! Най-голямата нужда на човека е да се научи да бъде смирен и неподвижен, и да ходи пред Бога в благоговение и свят страх.

21. Твоето обиталище. Небето е истинското обиталище на Бога, но Той благоволи да обитава там с хората на земята. (Изм. 25:8).

Прощавай. Вижте Пс. 103:12; Ис. 43:25; 44:22; Йер. 50:20.

24. Влошено положение. Тези, които съгрешават срещу Бога, губят божествената защита и са на милостта на врага и силите на тъмнината. Моисей ясно предсказа, че ако Израел съгреша, ще падне пред враговете си (Лев. 26:14, 17; Втор. 28:15, 25).

26. Няма дъжд. Вижте върху 3 Царе 8:35; вж. Йоил 1:18–20.

28. Мор. Вижте върху 3 Царе 8:37, 38.

31. Ходи по пътищата си. Соломон не се е молил за съдби, но ако те дойдат, той е молил Господа да събуди народа и да го обърне от злите му пътища. Бог позволява да дойдат съдби, за да доведат хората до правда (виж Исаия 26:9).

32. Чужденецът. Соломон се молеше не само за Израел, но и за далечните чужденци. Божията воля беше не само Израел да бъде спасен, но и всички народи на земята да Го познаят и да ходят по пътищата на правдата.

33. Всички хора. Вижте стих 32.

36. Ако съгрешат. Народът на Израел вече беше млад, жизнерадостен и силен. Но съществуваше възможността някой ден хората да изоставят Господа и да бъдат отведени в плен в някоя чужда земя. Соломон се молеше усърдно Бог да си спомни за тях в такъв трагичен час.

37. Да се замислят. Както духът на мъдростта, така и гласът Божий канят грешниците да се замислят. „Дойдете сега, нека разискваме помежду си, казва Господ“ (Исаия 1:18).

38. Ако се върнат. Бог искрено кани онези, които са се отклонили, да се върнат при Него. Има прошка и живот за онези, които приемат божествената покана да се завърнат (вижте Откр. 22:17).

39. Тогава чуй. Израилтяните съгрешиха и отидоха в плен, но Бог погледна върху тях с милост и обеща възстановяване въз основа на тяхното покаяние.

40. Сега, Боже мой. Стих 40 е подобен на 1 Царе 8:52, но стихове 41, 42 не се намират в паралелния запис в Книгата на Царете. Заключение на молитвата на Соломон, записано в Летописи, е различно от това, записано в Книгата на Царете. Очевидно и двамата автори дават молитвата за посвещение в донякъде съкратена форма, вероятно не дословно, а по същество.

41. Стани, Господи. Това беше конкретна покана към Бог да дойде и да вземе Своего да живее в къщата, която Соломон беше построил.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–42РК 39–42

1–6РК 39

7 РК 65

13 РК 39; SR 194

14, 18–21, 24, 25 бр. 40

26–33РК 41

33 РК 68

34–42РК 42

ГЛАВА 7

1 Бог засвидетелства молитвата на Соломон чрез огън от небето и слава в храм, хората му се покланят. 4 Тържествената жертва на Соломон. 8 След като Соломон отпразнува празника на шатрите и празника на освещаването на олтара, той разпуска народа. 12 Бог, явявайки се на Соломон, му дава обещания при условие.

1. Огън слезе. Бог даде външен знак, за да покаже, че молитвата на Соломон е била изпълнена беше чут и че Той ще почете Храма с присъствието Си. В редица предишни случаи Господ беше проявявал присъствието Си по подобен начин (виж Лев. 9:24; Съдии 6:21; 1 Лет. 21:26).

Напълни къщата. Вижте 1 Царе 8:10, 11.

3. Поклониха се. Израилтяните бяха силно впечатлени от святостта и славата на Бог и инстинктивно се поклониха пред Него в обожание и хвала.

Неговата милост е трайна. Сравнете гл. 5:13. Този рефрен се среща и в хвалебствения псалом на Давид, изпят при донасянето на ковчега в Йерусалим (1 Лет. 16:34). Сравнете песента на левитите и певците, които вървяха пред войските на Йосафат срещу врага (2 Лет. 20:21).

4. Принесени жертви. Стихове 4–10, които разглеждат жертвоприношенията на Соломон и последвалия празник, са паралелни на 1 Царе 8:62–66.

5. Двадесет и две хиляди вола. Според 1 Царе 8:63 това е било „жертва на „мирни жертви.“ Мирните жертви са били принасяни в жертва по празнични поводи, когато свещениците и хората са се обединявали в периоди на свята радост, благодаряйки на Бога и хваляйки Го за Неговата доброта и благословия. По-голямата част от животното, принесено в жертва като мирна жертва, е било изядано от приносителя, неговото семейство и приятелите му.

6. Музикални инструменти. Сравнете 1 Лет. 23:5.

7. Соломон освети. Тъй като медният олтар не беше достатъчно голям, за да побере големия брой жертви, цялата среда на двора на Храма беше осветена, за да служи като огромен олтар.

8. Празникът. Това бил Празникът на шатрите, който обикновено продължавал 7 дни започвайки от 15-ия ден на 7-ия месец (виж Лев. 23:34–36; П.К. 45).

Влизане в Емат. Вижте върху 1 Царе 8:65.

9. Осмият ден. Осмият ден от началото на Празника на шатрите, в В съответствие с Лев. 23:36, 39, беше 22-ият ден от 7-ия месец (вижте на стих 10).

Седем дни, ... седем дни. Ако 7-те дни на посвещение са продължили от 10-ти до 16-ти от 7-ия месец включително, и ако спазването на празника в продължение на още 7 дни е продължило от 16-ия до 22-ия ден (виж 1 Царе 8:65), тогава „осмият“ ден, следващ втория 7-дневен период, би бил 23-ият ден (виж ст. 10).

10. Три и двадесет. Сравнете 1 Царе 8:66, където се казва, че хората са били изпратени на 8-ия ден. Започвайки вторите 7 дни с 16-ия ден от месеца, денят след обичайното начало на Празника на шатрите, 8-ият ден би бил 23-ият от месеца, с който е приравнен от тези текстове. В този случай продължителният

Честването на освещаването на Храма би обхванало и се е разширило отвъд обичайния период на Празника на шатрите.

В шатрите си. Тоест, по домовете си. Вижте 1 Царе 8:66.

Радостни и весели по сърце. Истинската религия носи радост. Израилтяните са имали щастлив заедно при освещаването на Храма и на Празника на Шатороразпъването. Като пееха хваления на Бога и си спомняха за Неговата любяща доброта към тях, те изпитваха радост, каквато никакви удоволствия на света не могат да донесат. Когато човек истински обича Бога и Му се покланя в дух и истина, той намира пълнота на мир и радост. Добре е за един народ и добре е за неговите владетели, когато могат да намерят такова щастие и удовлетворение на сърцето. Един цар няма от какво да се страхува, когато такъв е духът на неговия народ. Решението на проблемите на света не може да бъде намерено, докато хората по света не намерят своя мир и радост в Господа. Най-доброто лекарство за търсене на недостатъци или раздори между братята е те да стоят толкова близо до Господа, че постоянно да се радват на Неговите милости.

11. Завърши къщата. Вижте 1 Царе 9:1.

Успешно изпълнено. Соломон успешно завърши всичко, което си беше поставил за цел.

12. Явил се на Соломон. Стихове 12–22 разказват за отговора на Господа на молитвата на Соломон за посвещение. Стихове 13–15 не се намират в паралелния разказ на 3 Царе 9:1–9. Разказът тук е малко по-пълнен, отколкото в Царе. Според 3 Царе 9:2 Господ се явил на Соломон „втори път“. Бог се явил за първи път на Соломон при посещение през нощта в Гаваон (2 Лет. 1:7; 3 Царе 3:5).

Избрал съм. От този момент нататък до края на стих 15, Летописи представят материал, който не се среща в Книгата на царете. Мястото на планината Мория, паметно като мястото, където Авраам е направил върховната демонстрация на вярата си чрез готовността си да принесе собствения си син и осветено с появата на ангела, за да спре чумата върху Йерусалим (1 Лет. 21:15–18), е избрано за място, където да бъде построен Храмът.

13. Затвори небето. Сравни 2 Лет. 6:26; Втор. 11:17. Бог снабдява земята с дъжд (Мат. 5:45). В различни моменти, когато хората са се отвърждали от Бога, за да служат на лъжливи богове, Той е отнемал благословията Си и резултатът е бил суша и глад (3 Царе 17:1; 4 Царе 8:1).

Скалци. Сравнете 2 Лет. 6:28; Изх. 10:14, 15; Йоил 1:4.

Изпрати мор. Сравни 2 Лет. 6:28; Втор. 28:20–22; 1 Лет. 21:14; Йер. 24:10.

Сатана докарва болести и болка на хората, когато Бог позволява (Йов 2:4–7).

14. Смирете се. Божието желание за грешниците е те да се смирят, да изоставят греховете си, да се обърнат към Него и да живеят. Бог не се наслаждава на страданието и смъртта на нечестивите и настоятелно призовава грешниците да се покаят и да се отвърнат от прегрешенията си, за да не бъде беззаконието им погубен (Исаия 1:18–20; Йеремиа 25:5; Езекиил 2:18). 18:30–32; Осия 6:1).

15. Ще бъде отворено. За това се е молил Соломон (гл. 6:40) и Божият отговор следва точните думи на молбата на Соломон.

16. Завинаги. Когато Бог избра Йерусалим, това беше с цел името Му да бъде там завинаги (вижте 2 Лет. 6:2; 3 Царе 9:5). Поради човешки провал тази цел беше осуетена. В крайна сметка тя ще бъде изпълнена в небесния Йерусалим, града на живия Бог, слязъл на земята, където Бог ще се засели с народа Си завинаги (Откр. 21:1–3).

17. Ако искаш. Бог не гледа на лице. Той желае послушание и благославя онези, които са Му верни. Но Неговите обещания са условни. Бог не може да благослови онези, които отказват да вървят по пътя на благословението (вижте Царе 9:4). Соломон добре знаеше, че пътят на послушание на Божиите заповеди е пътят на живота (Притчи 3:1, 2).

18. Сключил завет с Давид. Вижте върху 2 Царе 7:12–16; вж. 1 Царе 2:4; 6:12.

20. Изскубете ги. Сравнете Лев. 26:14, 24–33; Втор. 28:15, 36, 37, 64. Авторът В книгата на царете се казва: „Тогаваше отсека Израил от земята, която съм им дал“ (1 Царе 9:7). Когато Израел не се подчини на Господа, те си навлечеха опустошение и бедствие и бяха отведени като пленници в Асирия (2 Царе 17:20–23) и във Вавилон (2 Летописи 36:17–20).

Далеч от очите ми. Славният храм, който Соломон беше построил, щеше да бъде захвърлен като нещо напълно безполезно, ако Израел изостави Господа. Земната слава бързо избледнява. Израел се провали и някога великолепият Храм беше разграбен и съборен (4 Царе 25:9).

Поговорка. Паралелният пасаж гласи: „И Израил ще бъде поговорка и за подигравка между всичките племена“ (1 Царе 9:7). Тези пророчества относно дома и народа са имали забележително изпълнение. Храмът на Соломон е изчезнал и днес е само поговорка, а тъжната съдба, претърпяна от народа на Израел, е поразително свидетелство за трагичните последици от греха.

22. Изведе ги. Беше долна неблагодарност и предателство от страна на Израел да се отвърне от Господа, Който беше извършил толкова чудно избавление за тях в Египет и Който ги беше установил в Обетованата земя. Израел глупаво се обърна от Бог, Който беше всичко и можеше да направи всичко за Своя народ, към богове, които бяха нищо и не можеха да направят нищо (вижте Царе 9:9).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–22РК 45–47

1 РК 335

1–5, 8–10РК 45

11 РК 37

12–18РК 45

13, 14 РК 128

14 РК 335

16 СР 195

20, 22 РК 47

ГЛАВА 8

1 Соломоновите сгради. 7 Останалите езичници Соломон наложи данъци, а израилтяните владетели. 11 Фараоновата дъщеря се премести в дома си. 12 Соломоновите годишни тържествени жертвоприношения. 14 Той назначава свещениците и левитите на местата им. 17 Флотът донася злато от Офир.

1. Това се случи. Глава 8 разглежда строителните дейности на Соломон, неговите приноси, назначения за свещеници и корабите в Ецион-Гавер. Паралелният, макар и не идентичен, разказ за начинанията на Соломон се намира в Царе 9:10–28.

Двадесет години. Соломон започнал да строи Храма на четвъртата си година; задачата отнела 7 години (1 Царе 6:1, 38). Следващите 13 години Соломон посветил на задачата по изграждането на двореца си (1 Царе 7:1).

2. Хирам беше възстановил. Соломон даде на Хирам 20 града в Галилея в замяна на дървен материал и злато, но Хирам бил недоволен от плащането (вижте върху 3 Царе 9:11–13). Смята се, че той може да е върнал градовете на Соломон и че това са градовете, които Соломон сега е възстановил.

Да живеят там. Градовете, намиращи се на границата с Тир, били населени предимно от езичници, но сега Соломон ги колонизирал с израилтяни.

3. Емат-Сова. Емат е бил важна страна северно от Сова и Дамаск.

Давид преди това беше поразил този регион, „когато отиваше да утвърди владението си при река Ефрат“ (1 Лет. 18:3). Завладяването на Емат от Соломон не се споменава в 1 Царе 9.

4. Тадмор. Това може да е бил важният град Палмира в Арабската пустиня; вижте обаче 1 Царе 9:18.

Градовете със складове. Вероятно са били укрепени от Соломон и снабдени със складове за войски, за да служат като предни постове срещу враждебни народи на север. Те са представлявали предна база за доставки.

5. Бет-орон. Двата Бет-хорона били близнаци в прохода към централните планини между долината Айалон и град Гаваон (вижте върху 1 Царе 9:17).

6. Баалат. вижте върху 3 Царе 9:18. Този град все още не е идентифициран.

В разказа в Летописите не се споменават места като Асор, Магедо и Гезер, където Соломон извършва важни строителни дейности, или такива елементи като принудителния данък на Соломон за построяването на Храма и двореца, както и работата му по Мило и стената на Йерусалим. За тези елементи вижте 1 Царе 9:15–17. От друга страна, Летописи споменават някои елементи, които не се срещат в разказа в Царе.

7. Които бяха останали. Стихове 7, 8 разглеждат въпроса за принудителния труд на Соломон наложени на ханаанците (вижте върху 1 Царе 9:21).

8. Данък. Този данък се е плащал с труд. Когато земята е била завладяна за първи път от израилтяните, жителите на земята са били подложени на данък и са били държани в подчинение, докато Израел е бил силен (Съдии 1:28). Давид е наложил много от неизраилтяните жители на принудителен труд, за да служат в подготовката му за строежа на Храма (1 Лет. 22:2).

9. Не правете си слуги. Вижте 1 Царе 9:22.

10. Двеста и петдесет. За обяснение на привидното несъответствие между тази цифра и 550-те „началници на управителите“, за които се съобщава в Книгата на Царете, вижте върху 1 Царе 9:23.

11. Дъщеря на фараона. Бракът на Соломон с египетската принцеса е бил в пряко нарушение на Божията заповед (Второзаконие 17:17). Фактът, че тя е била обърната във вярата и че се е присъединила към съпруга си в поклонението на Бога (вижте РК 53), не е оправдавал пренебрегването на божествените изисквания. Привидно изгодният съюз, сформирани по този начин с Египет, е довел до още съюзи с околните народи. Сключвани са бракове с езически принцеси, които в крайна сметка отдалечават Соломон от Бога и го тласкат към идолопоклонство. Все повече и повече той се скита по пътищата на света, търсейки величие и слава и изоставяйки принципите на праведността. От мъдър, богобоязлив цар, Соломон се изражда в глупав, амбициозен, потиснически тиранин. Относно преместването на резиденцията на дъщерята на фараона от близостта на Храма вижте върху 1 Царе 9:24.

12. Принесъл е всеизгаряния. Няма причина да се предполага, че Соломон лично е действал като свещеник, принасяйки всеизгаряния на Господа (вижте върху 1 Царе 9:25). Царят очевидно не отишъл по-далеч от който и да е от обикновените хора и позволил на свещениците да

изпълняват такива функции, които са били изключително техни според закона (Левит 1:7, 8, 11; Лев. 2:2, 9, 16; Лев. 3:11, 16; Числа 16:1–7, 17–40).

14. Орденът на Давид. Сравнете 1 Лет. 24.

Божият човек. Тази фраза е общоприетото обозначение в книгата „Царе“ за пророк (1 Царе 12:22; 13:1, 26; и др.). В книгата „Летописи“ изразът се среща по-рядко, но се прилага към Моисей (1 Летописи 23:14), Давид (2 Летописи 8:14) и един неназован пророк (2 Летописи 25:7, 9).

15. На царя. Тоест, на Давид. Давид беше установил разпоредбите относно свещениците, левитите, певците и съкровищницата (1 Лет. 24:1 до 26:32).

16. До деня. LXX сирийски превод и Таргуми гласят „от деня“. Думата, преведена като „подготвил“, може да се преведе и като „установил“, „установил“, „подредил“ или „установил“. Преводът на KJV, подкрепен от еврейския, предполага, че подготвителната работа на Соломон е била разделена на два периода, а именно приготвянията, които са били направени преди основаването на Храма, и приготвянията, направени от това време до завършването на Храма.

17. Ецион-гебер. Соломон разширил дейността си чак до това пристанище в началото на Акабския залив. Той построил и управлявал военноморски флот, базиран там (виж 1 Царе 9:26).

18. Хирам е изпратен. Вижте върху 3 Царе 9:27, 28.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

4, 5 РК 71

18 Ед 49, 54; РК 72; 7Т 217

ГЛАВА 9

1 Савската царица се възхищава на мъдростта на Соломон. 13 Златото на Соломон. 15 Неговите мишени.

17 Тронът от слонова кост. 20 Неговите съдове. 23 Неговите дарове. 25 Неговите колесници и коне. 26 Неговите данъци. 29 Неговото царуване и смърт.

1. Савската царица. Стихове 1–12 разглеждат посещението на Савската царица. Разказът е успореден на 3 Царе 10:1–13, само с малки вариации в двата разказа.

Съвременните археолози обикновено поставят Шева в Южна Арабия (вижте 1 Царе 10:1).

4. Изкачване. Евр. 'алия, „покривна камера“. Прочитането обаче вероятно би трябвало да бъде „ола“, както в 3 Царе 10:5. „Ола“ може да се преведе като „всеизгаряне“. Тъй като „ола“ буквално означава „това, което се изкачва“, някои смятат, че може да се има предвид пътека, като например такава, осигуряваща на царя частен път от двореца му до Храма (виж 1 Лет. 26:16; виж върху 3 Царе 10:5).

7. Твоите слуги. Когато господарите са слуги на Господаря на небето, онези, които са в тяхна служба, ще намерят щастие. По това време Соломон все още не беше изоставил Господа, а беше отдаден на Неговата служба. Той обичаше Бога и изпитваше състрадание към хората. С Божия мир в сърцето си, Соломон беше мил, търпелив и внимателен. Мъжете, близки до него, усетиха магията на неговото влияние. Голямата нужда днес е от лидери, които отразяват духа на Небето, за да могат тези, които са под тяхно ръководство, да намерят истинска радост и трайно щастие.

8. Благословен да е Господ. Вижте върху 1 Царе 10:9. След като Соломон разказал на Савската царица тайната на своята мъдрост, мир и просперитет, тя била подтикната да възхвалява не царя, а Бога. Ако Соломон винаги беше останал верен на Господа, неговото влияние щеше да продължи да се разпространява по света за добро и мнозина, които не познаваха Бога, щяха да бъдат водени до

отдайте Му почит. Така от Йерусалим светлина можеше да излезе към целия свят, която би извела хората от всички земи от тъмнината към светлината.

Бог обичаше Израел. Савската царица беше научила за Божията любов към Неговия народ от свидетелството, което дойде от устата на Соломон. Без съмнение Соломон разказа на царицата историята на чудните Божии отношения с Израел и тя се върна в родната си земя с дълбоко впечатление в сърцето си от величието на израилевия Бог.

9. Сто и двадесет таланта. Ако това са таланти от около 75 фунта (34 кг.; виж том... I, стр. 164), теглото на златото би било 4,5 тона (4,1 метрични тона); не можем обаче да бъдем сигурни каква скала за тегло е използвана тук. Земното съкровище, което Савската царица остави на Соломон, беше от незначително значение в сравнение с небесното съкровище, което ѝ се беше отворило.

10. Слуги също на Хирам. Паралелният пасаж в 1 Царе 10:11 гласи: „Корабът също на Хирам“.

Злато от Офир. Вижте върху 3 Царе 10:11.

11. Алгумови дървета. Тези дървета вече не могат да бъдат идентифицирани с каквато и да е степен на сигурност (вижте гл. 2:8).

Тераси. Евр. *mesiloth*, „пътища“. Паралелният пасаж (1 Царе 10:12) има мисад, „стълбове“, което може би трябва да се прочете и тук (виж върху 1 Царе 10:12).

12. Което тя беше донесла. Паралелният пасаж (1 Царе 10:13) гласи вместо това: „които Соломон ѝ даде от царската си щедрост.“ Соломон даде на царицата ответни подаръци. Дарението не беше само от едната страна. Соломон беше също толкова щедър, колкото и посетителката му, и ѝ даде подаръци, може би на стойност равна или дори по-голяма от тези, които тя му беше дала.

13. Шестстотин шестдесет и шест. За опит за оценка на тази сума вижте 1 Царе 10:14. Стихове 13–28 разглеждат доходите, съкровищата, външната търговия, конете и колесниците на Соломон. Паралелният раздел е 1 Царе 10:14–29; 4:26.

14. Чапмен. Евр. „анше хатарим“, преведено като „търговци“ в 1 Царе 10:15.

Тарим произлиза от тур, което означава „да търся“, „да шпионирам“, „да изследвам“ и вероятно обозначава търговец като такъв, който търси или изследва. Думата, преведена като „търговци“, произлиза от корен, означаващ „да пътувам“.

15. Мишени. Евр. шина, големи щитове (виж върху 1 Царе 10:16).

Шестстотин шекели. Вероятно около 15 фунта (6,8 кг). Златни щитове вероятно биха не да се използва за защита в битка, а за показност. Златото е било широко използвано за показност в древния Ориент. Царят на Ур е имал златен шлем. В Египет царските ковчези са били изработени от злато.

16. Щитове. Евр. *maginnim*, щитове, очевидно по-малки от *sinnah* (ст. 15). Има предположение, че царската телохранител в по-късни години се е състояла от 500 мъже, тъй като се споменават 5 „стотници“, които вероятно са командвали дворцовите стражи (гл. 23:1). Че тези стражи са били разделени на две групи, едната от 200 мъже, а другата от 300 мъже, е загатнато в 4 Царе 11:5–7, 9, 10, където три части или роти са посочени като тези, „които влизат в събота“ или са били на стража в събота, а две са тези, „които излизат в събота“. Ако тези заключения са верни, 200-те „мишени“ и 300-те „щита“ може да са били носени от царската телохранител при определени държавни функции. Личната телохранител на Соломон е описана като състояща се от 60 мъже на...

особен случай, когато царската носилка е била носена по улиците на Йерусалим с великолепен разказ (С. Сол. 3:7–10, в полето).

Триста шекела. Вероятно около 7 1/2 фунта (3,4 кг).

Къщата на гората. Златните щитове очевидно не са били използвани често и обикновено поводи бяха окачени в къщата на Ливанската гора.

17. Трон от слонова кост. Вижте върху 3 Царе 10:18–20.

18. Подпори. Вероятно ръце от страни на трона, които евентуално са били поддържани от лъвовете.

20. Съдове на дома. Фактът, че в дома на Ливанската гора е имало такива златни съдове, е накарал някои да вярват, че тази сграда е била използвана за банкети. За описание на тази сграда вижте 1 Царе 7:2–6.

Никой не беше от сребро. Сравни стих 27.

21. Тарсис. Вижте паралелния пасаж, 1 Царе 10:22, където гласи: „Защото царят имаше в морето флот от Тарсис.“

22. Богатство. Вижте върху 1 Царе 10:23.

23. Всички царе. Вижте върху 1 Царе 10:24.

24. Годината се променяше с една и съща година. Царете, които бяха васални на Соломон (ст. 26), бяха изисква се да се плаща фиксиран годишен данък (вижте върху 1 Царе 10:25).

25. Сергии. Вижте върху 1 Царе 4:26.

26. Като цяло. Вижте върху 3 Царе 4:21.

28. Изход от Египет. Вижте върху 3 Царе 10:28; 2 Летописи 1:16.

29. Останалите дела. Стихове 29–31 завършват разказа за царуването на Соломон.

Твърденията относно многото съпруги на Соломон, скитането му след чужди богове, противниците, които Господ е подбудил срещу него, и предсказанието за разпадането на царството му, намиращи се в 3 Царе 11:1–40, не се появяват в Летописите.

Не са ли написани? Тук са посочени редица важни записи, които се отнасят до живота и времето на Соломон. Тези източници несъмнено съдържат много елементи, които не са включени в обобщена история като Летописи.

Ахия Силомецът. За събития от живота на този пророк вижте 3 Царе 11:29–39; 14:2–18.

30. Четиридесет години. Сравнете 1 Царе 11:42.

31. Спа с бащите си. Стихове 29–31 показват типична официална заключителна формула оттогава нататък използвано в летописите на различните царе (вижте върху 1 Царе 11:43).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1 РК 66

2–6РК 67

21 Изд. 49; П.К. 54; 7С. 217

23 РК 47, 67

27 РК 54

28 РК 56

ГЛАВА 10

1 Израилтяните, събрани в Сихем, за да коронясат Ровоам, отправят иск от Йеровоам спокойствие за него. 6 Ровоам, отхвърляйки съвета на старците, им отговаря грубо със съвета на младите мъже. 16 Десет племена се разбунтуват, убиват Адорам и прогонват Ровоама.

1. Ровоам отиде. Глава 10 разглежда бунта на Йеровоам. Сравнимото описание е от 1 Царе 12:1–19. Разликите между двата повествования са малко и незначителни.

Сихем. Относно възможната причина за избора на град Сихем от Ровоам за място на коронацията му вижте 1 Царе 12:1.

2. Кой е бил в Египет. Летописецът не е споменавал преди това бягството на Йеровоам в Египет (вижте 1 Царе 11:26–40) и вероятно затова той не е казал, че Йеровоам „е бил още в Египет“, както е направил авторът на Царете.

3. Призова го. Някои смятат, че това означава, че той е бил призован не от Египет, тъй като вече се е завърнал (виж стих 2), а от Ефрем (виж върху 1 Царе 12:3). Той е бил призован в Сихем, където племената са се събрали, за да обмислят да направят Ровоам цар.

4. Тежко робство. Хората имаха основателна причина за оплакване, защото обширната програма на Соломон за обществени работи беше довела до тежко данъчно бреме и нежелан призив за принудителен труд (1 Царе 5:13, 14). Искането беше напълно справедливо и както справедливостта, така и благоразумието изискваха новият цар да обърне дължимото внимание на въпроса, който сега му беше поставен.

7. Ако бъдеш добър. Няма по-добро управление от добротата. В дома и в училището, в магазина и на полето, добротата стопля сърцето и създава приятели. Ако Ровоам се беше отнесъл мило с народа си, показвайки им, че като техен цар е там само за да им служи и да се грижи за тяхното благополучие, той щеше да спечели сърцата им и да спаси царството си.

8. Старите мъже. Мъдростта се увеличава с годините и опита. Младите мъже се нуждаят от съветите на старейшините си и си навличат беди и бедствия, когато презират здравия съвет на посивялите.

10. Младите мъже. Съветът на младите съветници на Ровоам не дойде от доброта сърца или мъдри глави. Предложеният от тях отговор беше формулиран със сурови и безкомпромисни думи, които можеха само да предизвикат отмъщение и бунт.

11. Скорпиони. Тези малки животни с жила в опашките си, които причиняват силна болка, изглежда тук са използвани като фигура на камшик, вероятно снабден с остри метални парчета, които са правили употребата му особено болезнена и жестока. По този начин Ровоам е казал на хората, че ще се отнася с тях с по-голяма строгост от баща си. През вековете е имало хора, които са смятали, че управлението трябва да бъде чрез сила, а не чрез доброта и милост, и че народите могат да бъдат държани в подчинение чрез груба сила. Но присъдата на историята винаги е била обратното.

13. Приблизително. Кралят не показва никакво уважение към чувствата на поданиците си и не показваше нищо от Христовия Дух, а говореше като закоравял ориенталски деспот. Целта, разбира се, беше да покаже сила, но всъщност той правеше само жалка демонстрация на слабост и глупост. Грубите думи водят до груби действия, докато добрите думи от добри сърца водят до подчинение и послушание, до сътрудничество и спокойствие.

15. За Бога. Вижте гл. 11:4.

16. Не искаше да слуша. Мъдрите царе имат уши, които са настроени към гласовете на поданиците си. Когато Ровоам се възкачва на трона, първата му задача е трябвало да бъде да установи нуждите на народа си и да се опита да поправи предишни грешки. С нежеланието си да се вслуша, царят предизвиква бунт и се прави отговорен за последвалия бунт.

Синът на Йесей. Само преди няколко години Давид беше национален герой. Сега, поради глупостта на потомството му, името му беше омразно в Израел и северните племена бяха решени да вървят по свой собствен път, независимо от южните.

Тоят собствен дом. Племената всъщност казваха: „А сега, Давиде, погрижи се за собствените си дела в собствената си страна, а ние ще се погрижим за нашите.“ Това бяха думи на неподчинение и бунт. Жребият беше хвърлен. Домът на Давид отсега нататък трябваше да управлява само част от страната – главно над собственото племе на Давид – Юда и Вениамин – докато по-голямата част от племената щяха да поемат по свой собствен независим път под ръководството на свои собствени владетели.

17. Градовете на Юда. Предвид факта, че Ровоам е бил от племето на Юда, Би било съвсем естествено при подобни обстоятелства, когато другите племена отхвърлят неговото лидерство, неговото собствено племе да му остане лоялно. Не е известно дали Соломон е пощадил собственото си племе от тежките данъци и принудителен труд, които е наложил на целия Израел. Ако е така, това би им осигурило допълнителен стимул да го подкрепят.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–19РК 87–91

1, 2 РК 87

3–7РК 89

4 бр. 55; 4 бр. 628; 7 бр. 218

ГЛАВА 11

1 Ровоам да събере армия, за да покори Израел, е забранен от Семая. 5 Той укрепва царството си с крепости и провизии. 13 Свещениците и левитите, и онези, които се боят от Бога, изоставени от Йеровоам, укрепват царството на Юда. 18 Жените и децата на Ровоам.

1. Юда и Вениамин. Племената на Юда и Вениамин сега съставляват южната монархия, която обикновено се нарича народ на Юда. Племето на Вениамин преди това е било по-тясно свързано с племето на Ефрем, но изглежда, че установяването на столицата в Йерусалим, на границата с Вениамин, е било поне един от факторите, повлияли на Вениамин да се съюзи с Юда (вижте върху 1 Царе 12:21).

Сто и осемдесет хиляди. Това е умерен брой и вероятно представлява наличните обучени войници в двете южни племена. По времето на влизането в Ханаан, Юда е имал 76 500 мъже, а Вениамин - 45 600 (Числа 26:22, 41), или общо 122 100 мъже във военна възраст. По времето на Давид Юда е имал 500 000 мъже (2 Царе 2:2).

24:9). Военните сили на царството Юда, както е посочено в Летописите, са наброявали 400 000 души по времето на Авия (2 Летописи 13:3), 580 000 под командването на Аса (гл. 14:8) и 1 160 000 под командването на Йосафат (гл. 17:14–18).

2. Семая. Пророк на Юда по време на царуването на Ровоам (вж. гл. 12:5–8, 15).

3. Целият Израел в Юдея. Възможно е тук да се говори за членове на северни племена, които сега живеят на територията на Юдея и Вениамин, но не е задължително (вижте върху 1 Царе 12:17).

4. Готово от моя страна. Вижте 1 Царе 12:15. Разбира се, не е било Божията воля царството на Давид да бъде разделено на две монархии. Божията воля е била израилтяните да ходят по Неговите пътища и да продължат да растат, докато чрез мисионерските си усилия не прогласят името Му по цялата земя. Но когато израилтяните тръгнаха по собствените си пътища и изоставиха Господа, Неговата защитна ръка се отдръпна и силите на разрушението се появиха.

неизбежно си проправиха пътя. До тази степен разделянето на царството беше от Бога (виж Ед. 173–177).

5. Градове за отбрана. Стихове 5–12 разглеждат изграждането на градове за отбрана от Ровоам в Юдея. Този материал не се среща в книгата на Царете. Споменатите градове се намират в южната и западната част на страната, което предполага, че са били укрепени като защита срещу Египет. Агресивната политика под ръководството на Сисак (виж 2 Лет. 12:2–9; 3 Царе 14:25, 26) е била причина за тези защитни мерки.

6. Витлеем. Град на около 8 км южно от Йерусалим (вижте Бит. 35:19).

Етам. Град на около 4 км югозападно от Витлеем.

Текоа. Град на 8 км южно от Витлеем (виж 1 Лет. 2:24; 4:5; 2 Царе).
14:2, 4, 9; 2 Лет. 20:20; Амос 1:1).

7. Бет-Цур. Град в хълмистата област на Юда (Исус Навин 15:58), на 6,4 км северно на Хеврон.

Шоко. Град на около 22,5 км западно-югозападно от Витлеем (виж 2 Лет. 2:1).
28:18; Исус Навин 15:35; 1 Царе 17:1).

Адулам. Крепост, спомената по времето на Давид (1 Царе 22:1) и отново в по-късен период (Неем. 11:30; Михей 1:15). Адулам граничеше с Шефела.

8. Гет. Град във филистимската страна и обикновено под филистимски контрол (1 Царе 2:39–41; Амос 6:2).

Мареша. Град в Шефела (виж Исус Навин 15:44). Именно тук Аса победи етиопеца Зара (виж 2 Лет. 14:9, 10).

Зиф. Място в южната част на Юдея (виж Исус Навин 15:24).

9. Адораим. Вероятно се отъждествява с Дура, хълмисто село на около 8 км западно на Хеврон.

Лакис. Важен град в низината на Юдея (виж Исус Навин 15:39; 4 Царе 14:19; 18:14; Михей 1:13), на около 25 мили югозападно от Йерусалим.

Азека. Град североизточно от Лакис, в Шефела на Юдея (виж Исус Навин 10:10, 11; 1 Царе 17:1; Неемия 11:30).

10. Цора. Град в Дан (виж Исус Навин 15:33; 19:41; Съдии 13:2, 25; 16:31; 18:2, 11; Неем. 11:29).

Айалон. Град на 14 мили. (22,4 км.) северозападно от Йерусалим. Първоначално е бил приписан на Дан (Исус Навин 19:42) и е определен като левитски град за Кохатите (Исус Навин 21:20, 24).

Хеврон. Важен град на около 30,4 км югозападно от Йерусалим (виж Бит. 23:2; 1 Лет. 3:1; 6:55, 57; 11:1).

11. Запаси от провизии. Тези градове не само са били укрепени: те са били снабдени със запаси от храна, за да бъдат готови да издържат на продължителна обсада.

13. Свещеници и левити. Отстранени от длъжността си, свещениците и левитите изоставиха северното царство и се отправиха на юг, където можеха да участват в поклонението на Йехова в Неговия храм.

14. Предградия. Тоест, пасищата около градовете (виж Лев. 25:34; Числа 35:2–5, 7; вижте върху Исус Навин 14:4).

Тяхното притежание. Сравни Лев. 25:29–34.

Отхвърлете ги. Като въпрос на политика, Йеровоам установи религиозна служба, с центрове за поклонение, които биха били напълно различни от службата на Йехова в

Йерусалим (1 Царе 12:26–33). По този начин той се надявал да откъсне поданиците си от привързаността им към столицата на юг.

15. Ръкоположи го за свещеници. Чрез назначаването на свои собствени свещеници, Йеровоам отсеке левитите от службите им, свързани с поклонението на Йехова, и нанесли директен удар върху левитския ред и всичко, което той представлявал, за да помогне за поддържането на поклонението на Бога (виж РК 101).

Високи места. Дан и Ветил са били двата главни центъра на поклонение в северното царство (1 Царе 12:29–31), но е имало и високи места в цялата страна, където са се извършвали обредите на новата религия (вижте 1 Царе 13:32).

За дяволите. Бог счита низките форми на идолопоклонство за поклонение на демони (виж Втор. 32:17; Пс. 106:37, 38; 1 Кор. 10:20). Религиозната политика на Йеровоам отвори пътя за въвеждането на покварени форми на идолопоклонство в Израел, които унижиха народа и го отдалечиха още повече от Бога.

16. След тях. Тоест, след свещениците и левитите, които отидоха в Юдея и Йерусалим (ст. 13, 14).

Дойдоха в Йерусалим. Тези хора преместиха местожителството си в Юдея. Целта им да напуснат Израел и да отидат в Юдея беше да имат възможност да се покланят в Йерусалим. Политиката на Йеровоам беше да предотвратява посещенията в Йерусалим с цел поклонение. По времето на Аса отново имаше миграция на верни поклонници на Йехова към южното царство (гл. 15:9).

17. Укрепи царството. Притокът на свещеници и благочестиви поклонници на Богът в Юдея несъмнено е довел до по-голяма сериозност в религиозния живот на южното царство и е допринесъл за моралната сила на нацията.

Три години. Изходът на поклонниците на Йехова от северното царство отне място през първите три години от царуването на Ровоам, докато той беше верен на принципите на правото (виж гл. 12:1).

18. Йеримот. Той не е посочен другаде сред синовете на Давидовите жени (2 Царе 3:2–5; 5:14–16; 1 Лет. 3:1–9; 14:4–7). Но е възможно той да е бил син на една от наложниците на Давид (1 Лет. 3:9).

Дъщеря на Елиав. Вероятно внучка. Еврейската дума за дъщеря може също така означават по-далечни потомци (виж 1 Лет. 2:7). Дъщерята на най-големия брат на Давид (1 Царе 17:13) едва ли би могла да стане съпруга на внука на Давид.

20. Дъщеря на Авесалом. Мааха вероятно е била внучка (виж в стих 18) на Авесалом, тъй като Тамар е била единствената му дъщеря (виж в 1 Царе 15:2).

23. Постъпил мъдро. Като разпръснал синовете си из цяла Юдея, където те несъмнено заемаха отговорни позиции и развивали местни интереси извън трона, Ровоам мъдро съдействал за интересите на своето царство.

Желаел много съпруги. Многобройният харем се е смятал за един от белезите на царственост и богатство. Въпреки това е бил неодобряван от Бога (Второзаконие 17:17).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–17РК 91–93

5 РК 92

11, 12, 16, 17 РК 93

ГЛАВА 12

1 Ровоам, изоставяйки Господа, е наказан от Сисак. 5 Той и князете, разкажали се от проповедта на Семая, са избавени от унищожение, но не и от разграбване. 13 Царуването и смъртта на Ровоам.

1. Изостави закона. Това очевидно се е случило след третата година на Ровоам (гл. 11:17).

Злините от царуването на Ровоам са описани по-подробно в книгата на Царете. Там се казва, че хората са издигнали високи места, изображения и горички, и че са били насърчавани други мерзости, като например унижителните практики на содомитите (вижте върху 1 Царе 14:22–24).

2. Сисак. Стихове 2–12 дават разказа за нашествието на Сисак в много по-пълна форма от паралелния разказ в 1 Царе 14:25–28. Сисак е оставил свой собствен разказ за това нашествие на стената на големия храм на Амин в Карнак, в който изброява имената на градовете на Юда и Израел (вижте върху 1 Царе 14:25).

3. Хиляда и двеста колесници. Тези интересни подробности относно размера и състава на египетската армия не са споменати в Книгата на царете.

Лубимци. Или либийци, жители на територия в Северна Африка, западно от Египет. Хората от този регион често са се инфилтрирали в Египет, смесвали са се с египтяните и са служили като наемни войски. Сисак, или Шешонк I, е първият цар от династия на либийски царе, управлявал Египет вероятно около 950–750 г. пр.н.е. Либийците са споменати и във 2 Летописи 16:8; Наум 3:9; Дан. 11:43 (виж том II, стр. 50).

Сукиимите. Тези хора не са идентифицирани. Изглежда са били някакво малобройно северноафриканско племе.

Етиопци. Буквално, кушити. Куш е било общото наименование на региона, разположен на юг от самия Египет, съответстващ приблизително на Судан или Нубия. В класическия период за този регион е бил използван терминът Етиопия. Това определение не трябва да се бърка със съвременна Етиопия, която е по-на юг и на изток.

4. Укрепените градове. Градовете, които Ровоам е укрепил, изглежда са били сред онези, паднали под властта на Сисак. Имената само на два от тях, Сохо и Айалон (гл. 11:7, 10), сега са четливи върху надписа в Карнак (виж на стих 2).

5. Семая. Разказът за посланието на Семая до Ровоам и князете на Юда не се появява в книгата „Царе“. Авторът на „Летописи“ често посочва тъжните последици от прегрешенията и благословиите от послушанието.

Събрани заедно. Докато по-малките градове бяха превзети, юдейските князе се оттеглиха към Йерусалим.

Оставил те е. Това твърдение разкрива метода, по който Господ често се справя с прегрешение. Когато Неговият народ Го изостави и падне в грях, Господ отдръпва защитната Си ръка и на силите на злото е позволено да изпълнят своята роля в налагането на съд над злото (виж РР 428, 429).

6. Смирих се. Когато бяха заплашени от съд, гордата Ниневия се смири и получи милост от Господа (Йона 3:5–10). Така и съдът доведе Юда на колене и до покаяние.

¹ Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (2 гл. 1:1). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

Господ е праведен. Хората признаха, че Господ е справедлив, като е позволил наказанията, които заслужават, да дойдат върху тях.

7. Когато Господ видя. Господ не се радва в страданието на престъпниците навлича върху себе си, но винаги наблюдава дали ще се отвърнат от беззаконията си, за да могат заплахените от тях наказания да бъдат премахнати (виж Езекиил 18:30–32).

Някакво избавление. Съдът в значителна степен вече беше сполетял. Господ сега щеше да даде избавление на остатъка и нямаше да им донесе пълното унищожение, което техните беззакония заслужаваха (виж 2 Лет. 12:12; Ездра 9:13; Исаия 1:9).

Върху Йерусалим. Тъй като хората се покаяха, заплахата от незабавно унищожение на Йерусалим беше оттеглен. Въпреки това, заплахата от разрушение все още висеше над града и в крайна сметка щеше да бъде извършена, ако хората продължаваха в беззаконието.

8. Може би познават моята услуга. Тоест, те може би знаят разликата между това да имат Господ като Господар и с ръката на някакъв езически цар над тях. Господ искаше те да изпитат ужасната тирания, в която човек се продава, когато се отклонява от Бога и навлиза в пътищата на греха.

9. Отне съкровищата. Съкровищата на храма, събрани от Давид и Соломон и посветени на Господа сега попаднаха в ръцете на езически цар. Чрез греха си изповядващите се за Божии деца си навлечеха укор не само върху себе си, но и върху Бога.

10. Началник на стражата. Златните щитове вероятно са били за употреба от царската телохранител (виж на гл. 9:16), а медните щитове сега са били поверени в ръцете на началника на стражата. Думата за „стража“, *gašim*, буквално означава „бегачи“. Превежда се като „пехотинци“ в 1 Царе 22:17, а фразата, в която се появява, е преведена като „мъже за бягане“ в 3 Царе 1:5. Във всеки случай споменатите мъже изглежда са принадлежали към телохранителите.

13. Укрепи се. Тези думи показват възстановяването на Ровоам от резултатите от нашествието на Шишака.

Четиридесет и една години. Тъй като Соломон е царувал 40 години (гл. 9:30), Ровоам вероятно е роден годината преди Соломон да се възкачи на трона.

14. Не пригответи сърцето си. Тези думи обясняват причината за беззаконията на Ровоам. От този момент нататък, когато се обсъждат различните наследници на трона, царувания ще бъдат характеризирани като добри или зли (виж гл. 14:2; 20:32; 21:6; и др.).

15. Книгата на Семаия. Сравнете гл. 9:29. Стихове 15, 16 представляват заключителната формула за царуването на Ровоам. Тя е типична за формата, използвана за завършване на разказите за царуването на царете (вижте гл. 13:22; 14:1; 16:13, 14; 21:1; и др.). Паралелният раздел е 1 Царе 14:29–31.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–16РК 93–96

1 РК 93

2–5РК 94

6–12РК 95

14, 16 РК 9

ГЛАВА 13

1 Авия, като успя, воюва против Йеровоам. 4 Той обявява правотата на делото си.

13 Уповавайки се на Бога, той побеждава Йеровоам. 21 Жените и децата на Авия.

1. Осемнадесета година. Този стих е почти идентичен с 1 Царе 15:1. В книгите на В книгата „Царе“ разказът за всяко царуване на монарсите както на Юдея, така и на Израел обикновено започва с кръстосан синхрон с годината на монарха, царувал тогава в съседното царство, но това е единственият такъв синхрон, открит в „Летописи“. Трябва да се отбележи, че книгата „Летописи“ разглежда предимно народа на Юдея, като споменава Израел само инцидентно. За вероятното значение на „осемнадесетата година на цар Йеровоам“ вижте 1 Царе 15:1.

Авия. Изписва се „Авия“ в Книгата на царете (1 Царе 15:1; и др.).

2. Михая, дъщеря на Уриил. Паралелният разказ гласи: „Мааха, дъщеря на Ависалом“ (3 Царе 15:2). Според 2 Летописи 11:20–22 Авия е син на „Мааха, дъщеря на Авесалом“. Следователно изглежда очевидно, че „Михая“ е друга форма на „Мааха“. Ако Мааха е била внучка на Авесалом и дъщеря на Тамар, която е била дъщеря на Авесалом (вижте върху 3 Царе 15:2), тогава Уриел от Гива трябва да е бил съпруг на Тамар.

Имаше война. Сравнете 1 Царе 15:7, където тази война е спомената в заключителната формула за царуването на Авия.

3. Четиристотин хиляди. Сравнете дадените тук числа с числата в преброяването на Давид – 470 000 мъже във военна възраст в Юдея и 1 100 000 в Израел (1 Лет. 21:5), и с общия брой, записан във 2 Царе 24:9 – 500 000 бойни мъже в Юдея и 800 000 в Израел.

4. Планината Земараим. Точното местоположение на тази планина не е известно.

5. Даде царството. Авия упрекна народа на Израел за бунта им, твърдейки че те нямат право на независимо съществуване отделно от Юда, защото Бог е дал царството на Давид завинаги.

Завет на солта. Твърд и ненарушим договор (вижте върху Числа 18:19).

6. Слугата на Соломон. Вижте 3 Царе 11:26–28.

7. Деца на Велиал. Буквално „синове на безполезност“ (вижте Втор. 13:13; Съдии 19:22; 3 Царе 21:10).

Млад и със състрадание. В смисъл, че е бил неопитен. Ровоам е бил на 41 години, когато е започнал да царува (гл. 12:13).

8. Царството Господне. Тъй като народът на Юда е продължение на царството на Давид, което е било установено от Господа, Авия разсъждава, че съпротивата срещу Юда представлява съпротива срещу Бога.

Златни телета. Авия се подигра на Израел, задето се осмелил да се изправи срещу Юда, която имала помощта на Йехова, само с помощта на златните телета, които Йеровоам бил направил.

9. Изгонете свещениците. Вижте гл. 11:14.

Който и да дойде. В Израел е било възможно всеки да стане свещеник, докато Господ е постановил само потомците на Аарон да служат в това качество (вж. Числа 18:1–7).

10. Господ е нашият Бог. Юда все още формално беше лоялен към службата на Бога, въпреки че самият Авия не беше всеотдаен в служенето на Господа (1 Царе 15:3).

11. Ние пазим задължението. Участието в спазването на ритуалните служби на светилището се е смятало за пазене на задължението на Йехова (виж Лев. 8:35; Чис. 3:7; 9:19; 18:3–5). Обаче, наистина да пазим задължението на Господа включва не само външна

спазване на религиозните служби, но също и послушание на всички заповеди на Господа (виж Втор. 11:1; 3 Царе 2:3).

12. Нашият капитан. Утехата и силата, за които Юда твърдял, били, че Бог е с него. тях, за да водят битките им и да направляват пътищата им (виж гл. 32:7, 8).

Звънещи тръби. Вижте Числа 10:8, 9.

Срещу Господа. Никой човек, който се бори срещу Бога, не може да се надява в крайна сметка да успее.

13. Засада. Йеровоам разчиташе на по-добра тактика, но Юда му се довери в Господа. Независимо от потенциалния успех, който тези тактически ходове включваха, те не можеха да донесат победа срещу Бога.

15. Порази Йеровоам. Постигнатата победа беше спечелена не от хора, а от Бога. Хора, обаче бяха инструментите в ръцете на Господа, за да изпълнят Неговата воля.

16. В ръцете им. Без Божията помощ израилтяните бяха безсилни пред народа на Юда. Израел, със своите идоли и златни телета, падна в ръцете на народа на Юда, който се уповаваше на Господа.

18. Защото те разчитаха. Историята многократно насочва вниманието към истинската причина за успеха на Юда. Най-голямата нужда на човека е да осъзнае зависимостта си от могъщата ръка на Господа и да живее и работи по такъв начин, че божественото присъствие да бъде с него. В последните дни верният остатък, който се уповава на Господа, няма да се посрами (Дан. 12:1).

19. Бетел. Град на около 17,7 км северно от Йерусалим. Споменатите тук градове не останали дълго във владение на Юда, защото според 1 Царе 15:17–21, Вааша от Израел започнал да укрепва Рама само няколко години по-късно. Рама била на 8,8 км северно от Йерусалим.

Джешана. Вероятно Бурдж ел-Исане, северозападно от Баал-Хазор, недалеч на север от Бетел.

Ефрейн. Този град досега не е окончателно идентифициран. Някои смятат, че е бил

Новият завет Офра, ет-Тайибе, на около 8 км североизточно от Бетел.

20. Ударил го е. Няма информация, която да посочва точния характер на удара.

21. Възкръснал и могъщ. Чувствайки се силен и сигурен след победата си над Йеровоам, Авия се отдаде на луксозен живот (виж 1 Царе 15:3).

22. Историята на пророк Идо. Сравнете гл. 12:15, където е дадено произведение за Идо върху споменават се генеалогии.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

19, 20 РК 107

ГЛАВА 14

1 Аса, като успява, унищожава идолопоклонството. 6 Имайки мир, той укрепва царството си с крепости и войски. 9 Призовавайки Бога, той събаря Зара и ограбва етиопците.

1. Десет години спокойствие. Сравнете стих 6. Този момент не се споменава в Книгата на царете, където повествованието просто казва, че „имаше война между Аса и Вааса, цар Израилев, през всичките им дни“ (1 Царе 15:16). Твърдението не означава, че е имало открити враждебни действия между Израел и Юда през цялото дълго царуване на Аса от 41 години (2 Лет. 16:13 вж.

1 Царе 15:10; относно изчисляването на царуването виж том II, стр. 137), но че не е имало истински мир между двата народа.

2. Това, което беше добро. Паралелният разказ добавя: „както направи баща му Давид“ (1 Царе 15:11).

3. Премахна олтарите. Този стих представя картина на ужасното идолопоклонство, в което народът беше изпаднал от царуването на Давид. Разказът за реформаторското движение на Аса в 1 Царе 15:12 започва с твърдението, че „той премахна содомитите от земята“, откровение за тъжното състояние, до което беше стигнал народът.

Високи места. Сравнете 2 Лет. 15:17 и 3 Царе 15:14. Високите места, премахнати от Аса, очевидно са били тези, посветени на поклонението на идоли, защото те са споменати в тази връзка. Аса обаче или е позволил на неоторизирани местни светилища, посветени на поклонението на Йехова, да продължат, или, ако кампанията му е била насочена срещу всички високи места, тя не е била напълно успешна, защото „високите места не са били премахнати“ (вижте 2 Лет. 15:17; 3 Царе 15:14).

Изображения. Евр. машебот, буквално „стълбове“. Това са били свещени камъни, които са били често срещани в Палестина по онова време и са били част от покварените форми на религия, характерни за Палестина. Мойсей е заповядал унищожаването на машеботите (вижте Втор. 12:3; 16:22). Някои смятат, че тези „стълбове“ са били фалически символи.

Горички. Евр. „ашерим“, дървени стълбове или свещени дървета, символи на ханаанците богиня на плодородието (виж върху Съдии 3:7). Ашерите често се споменават във връзка с поклонението на Ваал (Съдии 6:25, 28). Мойсей забранил на израилтяните да поставят „горичка“ близо до олтар за Господа и заповядал подобни идолопоклоннически символи да бъдат унищожени (виж върху Втор. 7:5; 16:21).

5. Високи места. Вижте стих 3.

Образи. Евр. хаманим, различен термин от този, преведен като „образи“ в стих 3.

Хаманим може да произлиза от корена chamman, „да бъдеш топъл“. Следователно думата е била прилагана от някои към слънчеви стълбове; обаче, преобладаващото мнение сега изглежда е да се тълкува chammanim като „олтари за тамян“. Хаманим се среща и в Лев. 26:30 и Ис. 27:9.

6. Построили укрепени градове. Сравнете гл. 11:5–12.

7. Изградете тези градове. Споменава се обща система за отбрана, както на юг срещу Египет и на север срещу Израел. Аса направи всичко по силите си, за да укрепи царството си и да се подготви за опасности, които със сигурност щяха да го заплашват, за да не страда народът му от агresiите на враждебни съседи.

8. Мишени. Големи щитове (вижте 2 Лет. 9:15; 3 Царе 10:16).

Триста хиляди. Сравни гл. 13:3. Вероятно това не е бил размерът на постоянната армия на Аса, а е представлявал броя на мъжете в народа, способни да носят оръжие, които биха били на разположение в случай на спешност.

9. Етиопецът Зара. Засега не сме успели да идентифицираме Зара от съвременните записи. Тъй като е имало кушити в Западна Арабия и Източна Африка, граничещи с Червено море (виж Бит. 10:6), Зара може да е бил от този регион. Възможно е той да е имал либийски помощни сили в армията си от Египет, където е управлявала либийска династия. Аса е направил всичко възможно, за да изгради националната отбрана и да обучи армия (2 Лет. 14:6–8). Така че, когато Зара удари, Юда беше готов.

Хиляда хиляди. Някои смятат, че това симетрично число изразява мисълта за много голямо множество по същия начин, както днес говорим за „безброй“, без да възнамеряват да предадат идеята за точно или дори приблизително „десет хиляди“, буквалното значение на термина. Тези, които са на това мнение, посочват, че милион мъже биха били

напълно несъразмерно. Както и да е, силите на Зара очевидно бяха огромно „множество“ за Аса и неговата армия. Вижте стр. 122, 123.

Мареша. Една от крепостите, построени от Ровоам (гл. 11:8). Тя се е намирала в низината на Юдея, на около 25 мили югозападно от Йерусалим.

10. Долината Сефата. Северозападно от Мареша се намира широка долина, която се отваря към Филистимската равнина. Вероятно това е регионът, за който се говори. С пристигането на войските на Аса, Зара несъмнено се оттеглил в по-широката долина, където можел да използва колесниците си.

11. Извика към Господа. Аса беше подготвил градове за защита и имаше голяма и добре екипирана армия. Но упованието му не беше само на оръжия или хора, а на Бога. Когато се изправи срещу врага, той го направи в името на Господа и като представител на Бога.

Срещу теб. Изправяйки се срещу Зара в името на Господа, Аса чувстваше, че собственото му поражение ще бъде поражение за Господа.

12. Господ порази. Господ даде възможност на Аса да постигне удивителна победа. Юдея имаше могъщи врагове, както на север, така и на юг. Оставена сама, тя бързо щеше да се предаде пред превъзхождащата мощ на силите, строени срещу нея. Но с Божията помощ тя беше непобедима. Атаката на Зара беше последната сериозна заплаха, с която Юдея трябваше да се сблъска от юг. Оттогава нататък враговете ѝ бяха от север – първо Асирия под управлението на Сенахирим, а след това Вавилон под управлението на Навуходоносор, който доведе народа до разруха.

13. Герар. Град на около 17,7 км югоизточно от Газа, по пътя за Египет.

Неговата войска. Армията на Аса. Божият народ беше инструмент в Неговите ръце, за да извършва Неговото дело.

14. Поразиха всички градове. Тези градове около Герар бяха филистимски градове. Без съмнение те бяха помогнали на Зара.

Страхът от Господа. Когато Бог прояви могъщата Си сила в полза на Своя народ, божествен страх обзема врага и вече няма смелост или сила за съпротива (виж гл. 17:10).

15. Камили. Герар се намирал на границата на южната пустиня между Палестина и Египет и следователно жителите на този регион биха имали много камили (виж 1 Царе 27:9; 30:17).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–15РК 110–112

2–9РК 110

11–13РК 111

ГЛАВА 15

1 Аса, Юда и много от израилтяните, подтикнати от пророчеството на Азария, Одедовия син, сключват тържествен завет с Бога. 16 Той унижава майка си Мааха заради идолопоклонството ѝ. 18 Той внася посветени неща в Божия дом и се радва на дълъг мир.

Азария. Този пророк е неизвестен освен от тази глава. Следното е своеобразно към Летописите и е важен принос към историята на Юдея. Записаните тук факти са интересни за изучаване на религиозния опит на Божия народ и разкриват голямото влияние на онези, които имат Господа с тях в делата си.

2. Да се срещне с Аса. Азария срещна Аса при завръщането му от голямата си победа над Зара Етиопец (вж. гл. 14:9–15).

Докато сте с Него. Сравнете Яков 4:8. Аса беше търсил Бога и беше направил всичко възможно, за да ходи в Неговите пътища и да върши Неговото дело (2 Лет. 14:11). Така Господ беше с него по могъщ начин, за да го напътства и благославя.

Намерен от теб. Сравни 2 Лет. 15:4, 15; 33:12, 13; 1 Лет. 28:9; Йер. 29:13; Мат. 7:7.

3. Дълъг период. Буквално преведеният стих 3 гласи: „И много дни Израил щеше да бъде без истинския Бог, без свещеник, който да учи, и без закон.“ Пасажът не съдържа глагол; следователно определянето на времето е въпрос на тълкуване. Има големи разлики в мненията дали този раздел е пророчество за бъдещата история на Израел, дали е преглед на общата израилтянска история в миналото, или дали има специфично приложение към непосредственото настояще, т.е. периода след разрушаването на царството. Наблюдението на пророка е вярно за всеки от тези периоди. Сравнете отстъпничеството по времето на съдиите (Съдии 2:11–19; 3:7–10, 12–14; 4:1–3; 6:1–6; 8:33–35; 10:6–9).

Свещеник-учител. Свещениците били религиозните наставници на народа, учейки ги на Божието слово и на Господния закон (виж Лев. 10:11; Втор. 17:9, 11; 24:8; 33:10; Ездра 7:25; Йер. 18:18; Ез. 44:23).

4. Обърнаха се. Когато в затруднено положение хората се обърнаха към Бога, Той чу молитвите им и беше милостив към тях, избавяйки ги от ръцете на враговете им (виж Пс. 106:44; 107:6).

6. Нацията беше унищожена. LXX може да се преведе като „И народът ще воюва“ против народ и град против град, защото Бог ги е объркал с всякакво бедствие“ (виж Исаия 19:2). Типичен пример може да се извлече от периода на съдиите, време на големи вълнения и слабост, не само в Палестина, но и в целия Близък изток. Египет, който е бил силна сила, постепенно отслабва, докато не достига много нисък упадък по време на Двадесетата и Двадесет и първата династия, около 1200 – около 950 г. пр.н.е. (виж том II, стр. 28, 29, 48–50). Сили на разруха са навсякъде, кралските особи губят уважението си, работниците гладуват и общият безпорядък обхваща страната. Асирия все още не се е издигнала до великата си мощ, а Вавилон е слаб (виж том II, стр. 55–57). Хетската империя, която през ранната част на този период е била могъща държава, се срива под настъплението на нахлуващите Морски народи (виж том II, стр. 27, 32–34) и се разпада на голям брой малки държавици. Пророкът дава ярко и забележително точно описание на ситуацията, която преобладава в Близкия изток през втората половина на второто хилядолетие пр.н.е., въпреки че описанието му се вписва и в други периоди (виж на стих 3).

7. Затова бъдете силни. Съветът на пророка всъщност беше: „Бъдете силни в Господа, бъдете твърди във верността си към Него и бъдете смели, докато се изправяте пред бъдещето.“ Азария насърчавал Аса да продължи с агресивните мерки, които бил предприел срещу идолопоклонството, и с твърдата си политика в полза на националните интереси на Юдея.

Ще бъде възнаграден. След като зае толкова силна позиция за Господа, Аса нямаше да бъде изоставен, но ще му бъде позволено да пожъне наградата за труда си.

8. Пророчеството на Одед. На еврейски тази фраза не може да бъде правилно преведена по този начин, тъй като конструкцията е такава, че не позволява използването на предлога „на“, за да се покаже връзката между двете съществителни. Без „на“ обаче изречението е лишено от съгласуваност. Очевидно нещо липсва в еврейския текст. Изглежда много вероятно Александрийският ръкопис на LXX и сирийският да са запазили

правилното четене, защото те предоставят името „Азария“ (ст. 1), за да подкрепят четенето „пророчеството, което Азария, синът на Одед, изрече“.

Отвратителни идоли. Малко реформи са някога пълни реформи. Аса беше положил сериозни усилия да очисти земята от нейните мерзости, но делото му очевидно беше само частично успешно. Насърчен от думите на Азария, Аса сега поднови усилията си да избави земята от всякаква форма на зло.

От планината Ефрем. Сравни гл. 17:2. Въпреки че Аса не беше участвал в открита война с Израел, той беше достатъчно силен, за да превземе от северното царство редица гранични градове.

Подновил олтара. Подобен израз е използван в гл. 24:4 относно Йоас. Той по този начин би изглеждало, че олтарът е бил осквернен и сега е очистен и отново осветен за Господа.

9. Чужденците. Това бяха членове на племената, съставляващи северното царство. По време на управлението на Ровоам се е случил подобен приток на граждани на Израел в Юдея (гл. 11:16).

От Симеон. Въпреки че Симеон се е намирал в границите на южното царство (Исус Навин 19:1), много членове на това племе вероятно са се установили на територията на Израел по време на разделянето.

Когато видяха. Когато много от израилтяните забелязаха, че Бог е с Аса и го благославя, голям брой хора слязоха от северното царство оттогава насам, за да живеят в Юдея.

10. Петнадесета година. Това събиране в Йерусалим през 15-тата година на Аса фиксира победата над Зара по подобен начин през тази година или през предходната година. Ако войната със Зара, завръщането в Йерусалим, притокът от северните племена и свикването на събранието в Йерусалим са могли да се случат в рамките на три месеца, тогава войната със Зара се е водила през 15-тата година на Аса. В противен случай, и по-вероятно, тя е била през 14-тата година.

11. Принесени. Тези големи приноси вероятно са били мирни приноси, при които хората участвали в общ празник на радост и благодарност към Бога. Сравнете 1 Царе 8:63–66, където се съобщава, че Соломон е принесъл голям брой мирни жертви при освещаването на Храма.

12. В завет. Това всъщност е било тържествено подновяване на националния завет, сключен между Бог и Неговия народ на Синай (Изх. 19:5–8; 24:3–8). Този завет е бил потвърден отново между Бог и Израел в различни моменти от историята на евреите, обикновено след периоди на отстъпничество (виж 4 Царе 23:3; 2 Лет. 34:31; Неем. 10:28–39).

С цялото си сърце. Сравнете Втор. 4:29, където е използван подобен израз.

13. Трябва да бъдат умъртвени. С подновяването на националния завет с Йехова беше решено целият народ да бъде включен и всички, които не застанат на страната на Бога, да бъдат умъртвени. По времето на Моисей смъртното наказание беше предписано за онези, които можеха да бъдат признати за виновни в „нарушаване на завета Му“, като се покланят на друг бог (Второзаконие 17:2–7; вж. Изх. 22:20; Второзаконие 13:6–10, 12–15).

14. Закле се пред Господа. Чрез тържествена клетва заветът с Бога беше подновен.

16. Мааха. Със стихове 16–18 сравни 1 Царе 15:13–15. Вариациите са малко и незначителни.

Майка на Аса. Всъщност баба, защото Мааха беше майка на Авия (виж 2 Лет. 11:20; виж върху 3 Царе 15:10; 1 Лет. 2:7).

Идол. Евр. мифлешет. Тази дума показва някакъв ужасен идол (виж върху 1 Царе 15:13).

В горичка. Буквално „за Ашера“.

17. Не са премахнати. Някои високи места са били премахнати (гл. 14:3, 5), очевидно центрове на идолопоклонство. Високите места, на които е било позволено да останат, вероятно са били неоторизирани местни светилища за поклонение на Йехова. Те може да са продължили да съществуват въпреки усилията на Аса да ги премахне.

От Израел. Тези думи не се срещат в паралелния пасаж от 1 Царе 15:14.

Очевидно се има предвид южното царство, тъй като Аса едва ли би могъл да се заеме със задачата да премахне високите места от северното царство.

18. Баща ми беше посветил. Вероятно предмети, взети от плячката на великия Авия победа над Йеровоам (гл. 13:16–19).

Които самият той беше посветил. Вероятно те са били част от плячката от победата над Зара (гл. 14:13–15). Несъмнено са били положени усилия за възстановяване на храмовото съкровище, което е било взето от Сисак по време на управлението на Ровоам (гл. 12:9).

19. Нямаше повече война. Думата „още“ не е в еврейския език и изречението просто гласи „нямаше война“ (вижте по-долу).

Тридесета и пета година. Вероятно 35-тата година на южното царство (виж на гл. 16:1), което би било 14-тата година от действителното царуване на Аса. В светлината на това изчисление би било неправилно първата част на стиха да се преведе като „край на войната“, тъй като 14-тата година вероятно е отбелязала началото на военните действия по време на царуването на Аса.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1, 2, 7–12, 15PK 112

ГЛАВА 16

1 Аса, с помощта на сирийците, отклонява Вааса от строежа на Рама. 7 Бидейки

Изобличителен от Ананий за това, той го хвърли в затвора. 11 Между другите си дела в болестта си той не търси Бога, а лекарите. 13 Смъртта и погребението му.

1. Тридесет и шеста година. С изключение на тази дата, стихове 1–6 са успоредни на 1 Царе 15:17–

22. Вааса започва да царува в третата година на Аса, царува 24 години включително и е наследен от сина си в 26-тата година на Аса (3 Царе 15:33; 16:8). Това би направило невъзможна война между Аса и Вааса в 36-тата година на Аса. Но няма противоречие, ако препратката тук (и вероятно тази във 2 Лет. 15:19) всъщност е била към годините не на личното царуване на Аса, а на неговото царство, а именно Юдея. 35-тата година на южното царство, считано от възкачването на Ровоам, би била 14-тата година на Аса, годината, когато вероятно се е състоял или поне е започнал конфликтът със Зара (виж 2 Лет. 15:10); и в този случай 2 Лет. 15:19 би предоставил информацията, че „няма война“ по време на царуването на Аса до тази година. Следващата година, 36-ата година от основаването на монархията, на която Аса е бил цар, ще бъде годината, в която Вааша започва да укрепва Рама.

Рама. Най-вероятно Рама от Вениамин, град на около 8,8 км северно от Йерусалим (вижте върху Исус Навин 18:25).

Никой да не излиза. Това логично би се отнасяло до изхода от Израел в Юдея след голямата победа на Аса над Зара (гл. 15:9). Тъй като събирането в Йерусалим в чест на тази победа се е провело през 15-тата година на Аса (гл. 15:10), трябва да е било по това време, когато се е случвало изходът от северното царство и е възникнала необходимостта Вааса да построи крепост на границата, „за да не пуска никой да излиза или да влиза в Аса“. Ако това построяване на Рама не се е случило до 36-тата година на Аса

от царуването му, щяха да са изминали 21 години от изхода в Юдея, преди да бъдат взети мерки за спирането му. Но тъй като смъртта на Вааша е настъпила през 27-ата година от управлението на Аса, Вааша не е могъл да построи Рама през 36-ата година от управлението на Аса. Ако 36-ата година се разбира като тази на южното царство на Юдея на Аса, тогава предполагаемото несъответствие изчезва и събитията се вписват идеално в 14-ата и 15-ата година от управлението на Аса.

2. Сребро и злато. Съкровищата на храма и двореца, изчерпани след нападението на Сисак (гл. 12:9), едва наскоро бяха попълнени от военните плячки (гл. 15:18), но сега те бяха отнети отново и това по доброволен акт на царя. Аса преди това беше спечелил голяма победа в резултат на това, че се уповаваше на Бога и Го викаше за помощ (гл. 14:11, 12); сега вярата му го изостави и той се обърна към езически цар за помощ. Дори мъже с дълга история на вярна служба могат да опетнят историята си, като гледат на трудностите на настоящето и не успяват да се уповават на Бога.

4. Порази Ийон. Поразените места бяха на северните граници на Израел, близо до Сирия. За повече подробности относно споменатите тук градове вижте 1 Царе 15:20.

5. Спрям да строи. Аса успя да изпълни непосредствената си цел да сложи край на заплахата от Вааса, но действието му да се обърне към Венадад за помощ не било в съответствие с това, което би трябвало да се очаква от едно Божие дете при тези обстоятелства. Липсата на вяра на царя дала възможност на езическите съседи да хвърлят укор върху името на Бог, тъй като вероятно било известно, че Йехова по-рано е бил възвеличен като източник на военните победи на Юда.

6. Гева и Мицпа. За местоположението на тези градове вижте 1 Царе 15:22. Обърнете внимание, че Идентифицирането на Мицпа като Тел ен-Насбех локализира града на около 12,8 км северно от Йерусалим, на мястото, което някои са определили като мястото на Атарот (вижте 2 Царе 25:23).

7. Хананий, гледачът. Записът на стихове 7–10 не се намира в книгата на Царете. Нищо откъд Разказаното тук е известно за Анани, освен ако не е бил баща на Ииуй, гледачът, който пророкувал против Вааса (3 Царе 16:1–4, 7) и Йосафат (2 Лет. 19:2).

Защото си се уповавал. Това уповаване на езически цар показва липсата на вяра у Аса в Бога. Укорът на Ананий към Аса е в съответствие с посланията на други Божии пророци (виж Исаия 30:1, 2, 7, 15–17; 31:1, 3; Йеремиа 17:5; Осия 5:13; 7:11; 12:1).

Избягал. Въпреки че Аса беше наел Венадад за съюзник, Сирия все още беше враг на Юдея, а не приятел. Без съмнение Аса се е страхувал, че Венадад ще помогне на израилтяните в мерките им срещу Юдея и в това отношение беше безспорно прав. Чрез политическия си акт той беше отблъснал израилевия цар, но чрез вяра в Бога можеше да спечели победа над обединените сили на Израел и Сирия. Не беше целта на Господа Неговият народ да бъде на милостта на враговете си и само когато се обърнаха срещу Господа или проявиха липса на доверие в Него, те претърпяха поражение. Ако вярата и смелостта на Аса не бяха се провалили в този случай, царството му можеше да се разшири значително и името на Господа да се прослави сред народите на земята.

8. Етиопците и лубимите. Лувимите, или либийците, по това време са били владетели на Египет. Зара е бил „етиопец“ (виж гл. 14:9).

Уповавай се на Господа. Пророкът цитира собствения опит на Аса при победата над Зара като доказателство за истинността на думите си.

9. Тичайте напред-назад. Божиите очи са навсякъде, винаги търсят онези, които са всеотдайни в служба, за да може чрез тях Той да разкрие великата Си сила и да извърши чудните Си дела. Чрез делата на праведните мъже светът се запознава

с природата и силата на Бог. Аса стори несправедливост не само към себе си и народа си, но и към Бога, като не прояви вяра в Господа. В часа, когато Бог търсеше някой, чрез когото да се разкрие на народите, и когато царят на Юда се яви като този, чрез когото това може да се направи, Аса се провали. Ако само беше силен и смел, продължавайки напред в името на Господа, реформацията, която беше започнал в Юдея, можеше да се разпростре и в други земи и много от езичниците щяха да познаят Бога и да заемат позиция с Него и с Неговия народ.

Глупаво. От гледна точка както на Бог, така и на човека, действието на Аса беше глупаво. Царят само временно премахна заплахата от един враг, но за да постигне това, той значително засили друг. Първоначалният проблем беше решен само частично и бяха създадени нови проблеми.

Ще имаш войни. Мирът, осигурен от глупавата политика на Аса да подкупи езически цар, не беше нито реален, нито постоянен. Предсказанието на Ананий се потвърждаваше многократно в по-късната история на Юда. Аса имаше възможността да нанесе решителен удар на двама противници. Въпреки че няма конкретен разказ за бъдещи войни, в които самият Аса да е участвал, записът е, че „имаше война между Аса и Вааса, израилевия цар, през всичките им дни“ (1 Царе 15:16, 32).

10. Гневен срещу гледача. Ананий беше действал като пратеник от името на Бога, преминавайки към Аса словото Господне относно глупавия път, който царят беше предприел. Но вместо да приеме това послание, Аса се разгневи и изля гнева си върху пророка Господен. Едно глупаво действие водеше до друго. Реформаторът на Юдея стана тиранин и потисник на Юдея. Глупостта доведе до жестокост, неблагодарност и груба несправедливост.

11. Деянията на Аса. Стихове 11–14 представят края на царуването на Аса. Паралелът разказът се намира в 1 Царе 15:23, 24.

12. Тридесет и девета година. Тъй като Аса царувал 41 години (ст. 13), той трябва да е бил сериозно болен през последните две години от царуването си. Хронологичният модел на царуването на Аса и Йосафат показва, че през последните три или четири години от царуването на Аса, Йосафат е царувал съвместно с него. Болестта на Аса може да е накарала царя да присъедини сина си към него на трона.

Към лекарите. Не само във войната и националната политика Аса разчиташе прекомерно на човешката помощ, но и в болестта. Колко слаба беше вярата на този, който някога беше толкова силен! Една победа никога не е сигурна гаранция за друга. Силата днес не е гаранция за сила утре. По случай голямата си победа над Зара, Аса беше силен във вярата и могъщ в делата си. Но именно такива силни мъже стават главните мишени на врага. Вместо да расте в сила и смелост, Аса западаше, докато прекара последните няколко години от живота си болен, разочарован и огорчен, с малка вяра в Бог и получавайки малко помощ от хората.

13. Четиридесетата година. Този елемент, който идва тук в края на Разказът за царуването на Аса се появява в 1 Царе 15:10 в началото на разказа. Хрониките очевидно поставят по-малко акцент върху хронологията, отколкото Царете.

14. В собствените му гробници. Подробностите за погребението на Аса, открити в този стих, са специфично за Летописите. Множественото число „гробници“ вероятно показва семейна гробница, съдържаща няколко килии. Погребението в Палестина е било често срещано в камери, изсечени в скалата (виж Исаия 22:16; Матей 27:60; Марк 15:46; Лука 23:53).

Сладки аромати. Това е било в хармония с обичая в Палестина (вж. Йоан 19:39, 40).

Много голямо изгаряне. Това не беше кремация, тъй като подобна практика не се спазваше от евреите. Може би се има предвид изгарянето на тамян и подправки (виж гл. 21:19).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

7-10, 12РК 113

9 РК 376

ГЛАВА 17

1 Йосафат, наследявайки Аса, царува добре и преуспява. 7 Той изпраща левити с първенците да поучават Юдея. 10 Враговете му са ужасени от Бога, някои от тях му носят дарове и данъци. 12 Неговото величие, военачалници и войски.

1. И Йосафат. Глави 17-20 разглеждат Йосафат и неговото царуване. Обобщението на неговото царуване в книгата на Царете е кратко (вижте 1 Царе 22:41-50). Настоящата глава е специфична за книгата на Летописите.

Срещу Израел. Чрез глупавата си политика за купуване на помощ от Сирия срещу Израел, Аса беше оставил на сина си наследство от проблеми. Веднага щом Йосафат се възкачи на трона, той беше принуден да предприеме мерки за защита срещу северния си съсед. Всичко това се случи в ранната част на неговото царуване и очевидно преди времето, в което той сключи съюз с Ахав (гл. 18:1).

2. Градовете на Ефрем. Сравни гл. 15:8.

3. С Йосафат. Най-голямото удовлетворение и радост, които могат да дойдат в сърцето на човека, е да знае, че има Господното присъствие с него. Както материални, така и духовни благословии дойдоха при Йосафат и нацията в резултат на Господното присъствие и благословия.

Първи пътища. Първите пътища както на Давид, така и на Йосафат бяха по-добри от последните им години. Преди прелюбодеянието си с Витсавее и убийството на съпруга ѝ (2 Царе 11), Давид е живял живот, който е оставил добро влияние. Аса е проявил доверие в Бога и лоялност към принципите на справедливостта и правото, което не е било очевидно в по-късните му години (вж. гл. 16:2-10).

Не търсеше Ваалим. По времето, когато Йосафат царуваше, поклонението на Ваал осигури силно влияние върху северното царство. Той беше съвременник на Ахав и Йезавел и живя по времето, когато Илия издигна гласа си в силен протест срещу ужасното отстъпничество, което тогава заля северното царство (вижте 1 Царе 16-22). В книгата „Летописи“ се споменава само накратко този пророк (гл. 21:12-15). Ваалимите били местни аспекти на ханаанския мъжки бог на плодородието (виж том II, стр. 40). Поклонението им станало толкова разпространено, че Йосафат е посочен за похвала, тъй като не е следвал обичайната практика на своето време.

4. Търсеше Господа. Големият въпрос в умовете на мнозина през това време беше дали Йехова или Ваал ще надделее (вижте 1 Царе 18:21). Йосафат беше твърд във верността си към Бога, в ярък контраст с поведението на съвременния му цар на Израел.

6. Сърцето му се надигна. Този израз обикновено се използва в лош смисъл (виж Втор. 8:14; 2 Лет. 26:16; Езек. 28:2, 17), но тук има съвсем различно значение.

Сърцето на Йосафат се възвиси в Бога и в Неговите пътища. Царят намери едновременно удовлетворение и радост в преживяването си с Бога. Окуражен от чувството за божествена благосклонност, почиваща върху него, той се осмели да предприеме по-нататъшни реформи и да насърчи народа си в Господните пътища. Неговата голяма цел в живота беше да възвеличава не себе си, а Бога.

Премахнал високите места. Той продължил делото на реформата, започнато от баща му (гл. 14:3, 5). Йосафат не само не потърсил ваалимите, но и премахнал техните центрове за поклонение. Имало обаче и други високи места, които били местни центрове за поклонение на Йехова (виж 1 Царе 3:2, 4; 1 Лет. 16:39; 2 Лет. 1:3) и вероятно им позволил да останат (1 Царе 22:43).

7. Изпратен до своите князе. Царят изпратил до князете в различни части на страната и им наредил да организират обучението на народа, вероятно чрез левитите и свещениците. Те самите не са извършвали действителната проповед (виж РК 191).

9. Книгата на закона. Моисей беше дал важни наставления, които, ако бъдат взети под внимание, щяха означават много за нацията. Йосафат разбирал, че просперитетът на неговия народ зависи от подчинението на Господните заповеди. Затова той направил всичко по силите си, за да се увери, че хората се запознават с божествените изисквания, за да могат да отхвърлят греха и да ходят изцяло по Господните пътища.

Във всички градове мерките на Йосафат не бяха половинчати. В цялата страна бяха изпратени свещениците със задачата да наставляват народа в закона Господен и пътищата на правдата. Духовното пробуждане във всички части на нацията беше резултат от искрените усилия на царя за неговия народ. Той стана първият велик цар-реформатор на Юдея.

10. Няма война. Това беше в хармония с Божия план. Господ не се радва на война и възнамерявал Неговият народ да пребивава в мир.

11. Донесли подаръци на Йосафат. Вероятно като данници на Юдея (виж 2 Царе 8:2).

Докарали му стада. Някои от племената, които живеели в северната Арабска пустиня, до източната част на Юдея станала данници на Йосафат и плащала данъка си в натура. Сравнете данъка на Меша от Моав, царят, който платил голям данък в натура на Ахав, съвременния цар на Израел (4 Царе 3:4).

12. Нарасна изключително много. Защото Йосафат следваше вярно пътищата на Господ, Бог, беше с него и го правеше да продължава от сила в сила и от успех в успех.

Замъци. Тоест, крепости.

13. Воини. Бог дал мир на Йосафат и поставил „страх от Господа... върху всички царства“ наоколо (ст. 10). Тези благословии обаче не попречили на Йосафат да се подготви за всякакви извънредни ситуации.

14. На бащите им. Мъжете бяха преброени според семействата или клановете си, с в резултат на това мъже от един и същи произход се сражавали рамо до рамо със своите сродници.

Вождът. Вероятно главнокомандващият, тъй като Адна се споменава първи и е имал поголемия корпус или може би най-големия (вижте по-долу под „триста хиляди“).

Триста хиляди. Първите две числа, 300 000 и 280 000, следват точно цифрите на войските на Юда и Вениамин по времето на Аса (гл. 14:8) и дават общ брой от 580 000. Ако следващите три числа, 200 000 под командването на Амасия, 200 000 под командването на Елиада и 180 000 под командването на Йозавад, са допълнителни, те дават още един общ брой от 580 000, или общ сбор от 1 160 000 на служба на царя, освен тези, които са били в „укрепените градове в цяла Юда“ (ст. 19). Някой е изчислил, че армия с такъв размер би означавала население за Юда и Вениамин между 1500 и 2000 души на квадратна миля, което е далеч повече от най-гъсто населената страна в нашия съвременен свят. Тъй като сборът от последните три числа е точно равен на сбора от първите две, е възможно числата за първите двама офицери да представляват общия брой мъже.

а другите три числа са размерът на подчинените дивизии. Общият брой може да се отнася и до общия брой мъжко население във военна възраст. Съмнително е, че някога е била сформирана армия от такъв размер за защитата на Йерусалим.

Думата, преведена тук като „хиляда“, „елеф“, не винаги означава буквалното число 1000 (вижте Изх. 12:37). Например, „елеф“ е преведена като „семејство“ в Съдии 6:15. Смята се, че „елеф“ понякога може да означава по-малки единици от 1000. Няма достатъчно данни, за да се определи точното му обозначение във всеки случай.

Съществуват известни съмнения и относно превода на някои еврейски изрази за числа (вижте върху Естир 9:16; вижте също стр. 122, 123). Следователно не можем да бъдем сигурни за точния размер на тези сили.

16. Доброволно се предложи. Сравнете Съдии 5:9. Това може да се отнася до някакво особено доблестно дело в момент на криза или може да означава посвещение на определена служба доживот.

18. Готов за работа. Тоест, обучен и екипиран за служба, но не е задължително формиране на постоянна армия (виж на стих 14).

19. В укрепените градове. Не се посочва броят на войските в тези градове, но несъмнено ще е необходим голям брой мъже за защитата на крепостите в цялата страна.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–19РК 190–192

3–5РК 190

5–9РК 191

10–19РК 192

ГЛАВА 18

1 Йосафат, свързан по родство с Ахав, е убеден да отиде с него срещу Рамот-Галаад. 4 Ахав, съблазнен от лъжепророци, според словото на Михей, е убит там.

1. Сродство с Ахав. Тази глава е паралелна на 3 Царе 22:2–35. В Царе инцидентът се появява във връзка с разказа за царуването на Ахав, докато тук се случва във връзка с разказа за царуването на Йосафат. Думата, преведена като „сродство“, означава да се сключи брачен съюз. Глаголът е преведен като „сключват бракове“ в Бит. 34:9; Втор. 7:3; Исус Навин 23:12. Съюзът между царете е скрепен с брака на Готолия, дъщерята на Ахав и Йезавел, с Йорам, синът на Йосафат (виж 2 Лет. 21:6; виж върху 4 Царе 8:26).

2. След определени години. Тоест, „в третата година“ (3 Царе 22:2). Това е третата и последна година от тригодишен период на мир между Израел и Сирия (3 Царе 22:1). Това е годината на смъртта на Ахав, 853 г. пр.н.е., според хронологията, базирана на асирийския списък с лиму (виж том II, стр. 159). Съюзът между Йосафат и Ахав вероятно е сключен през 863 г. пр.н.е. или малко преди това, защото Охозия, синът на Йорам и Готолия (виж стих 1), е бил на 22 години през 12-тата година от смъртта на Ахав и възкачването на Йорам (4 Царе 8:25, 26).

Заклал овце и волове. Ахав обсипал Йосафат с гостоприемство като част от преднамерен план за спечелване на участието на юдейския цар в планираната кампания срещу Сирия.

3. Каза на Йосафат. Този стих е подобен на 1 Царе 22:4. Оттук нататък Разказите в Летописи и Царе се различават само леко (вижте 1 Царе 22).

Моите хора като твоите хора. Паралелният разказ добавя: „моите коне като твоите коне“ (1 Царе 22:4). Колесниците изиграли важна роля в предстоящата битка. В битката при Каркар, от която Ахав току-що се бил завърнал, Израел, според асирийския разказ, бил предоставил 2000 колесници и 10 000 пехотинци, докато Венадад от Сирия имал 1200 колесници, 1200 конници и 20 000 пехотинци.

4. Слово Господне. Йосафат прибързано се съгласи да отиде с Ахав срещу сирийците, но сега изглежда съвестта му подсказваше, че първо трябва да разбере волята Господня.

5. Четиристотин пророци. Това бяха лъжепророци.

6. Пророк Господен. Йосафат не се интересуваше толкова от благоприятен доклад като в истинен доклад. Той нямаше доверие в словото на 400-те лъжепророци на Самария.

7. Никога не е пророкувал добро. Пророкът Господен не е пророкувал добро относно Ахав, защото нямаше нищо добро за пророкуване. Той предаваше послания на Ахав, както му бяха дадени от Бог. Ахав мразеше Михей, защото мразеше истината и презираше Господа. Истината си е истина, независимо дали е оценена или не. Това, което пророкът Господен е казал, ще се сбъдне, независимо дали Ахав го е желал или не.

10. Железни рогове. Роговете често са били използвани като символи на сила или мощ (Втор. 1:2). 33:17; Джер. 48:25; Амос 6:13).

11. Качете се. Пророците пророкуваха така, защото това беше посланието, което Ахав желаше. Те бяха в служба на израилевия цар, а не в служба на небесния Господ. Като казваха на Ахав да се изкачи в Рамот-Галаад, те му казваха да отиде на смърт (вижте стих 34).

12. Говори добро. Пратеникът на Ахав се опитваше да инструктира един Господен пророк относно вида послание, което трябва да предаде. Но Божиите пророци са говорители на Небето и получават посланията си от Бога, а не от хора. Хората трябва да имат ниско уважение към Господен пророк, когато си мислят, че могат да повлияят на посланието, което той трябва да предаде.

13. Какво казва моят Бог. На Еремия Господ каза: „Ето, поставих думите Си в устата си“ (Йеремия 1:9). Истинският пророк говори не от свое име, а от името на Господа.

14. Качете се. Вижте 1 Царе 22:15. Михей тук сякаш говори с драматична ирония, просто повтаряйки лъжливото послание на лъжепророците (ст. 11). Очевидно тонът му е показал това ясно, както се вижда от отговора на Ахав (ст. 15).

16. Няма пастир. Царят ще падне и народът ще остане без водач.

17. Не ти ли казах? Ахав беше нечестив цар и знаеше, че не може да очаква добро послание от Господа. Но той е трябвало да знае, че Господното послание въпреки това е истинско послание. Неспособността на Ахав да го приеме като такова му струва живота.

18. Видях. Това е параболично видение и трябва да се тълкува като такова. В него Бог е представен като вършещ това, което не ограничава. Бог не насилва волята. Когато злите хора умишлено изберат да следват измамата, Той не се намесва.

Тъй като Бог е върховен, Неговият отказ да обуздае силите на злото често се представя така, сякаш Той директно изпраща злото. Пример за това може да се намери в инцидента с огнените змии (Числа 21:4–9). Според разказа, разказан от Моисей, „Господ изпрати огнени змии сред народа“ (Числа 21:6). Тези „огнени змии“ обаче не са били създадени внезапно или по чудо пренесени от някой друг регион за този случай;

Те вече бяха населявали пустинната област, през която пътуваха израилтяните, и щяха да бъдат източник на реална опасност и причина за чести смъртни случаи, ако Бог по чудо не беше покорил тези отровни влечуги. Но когато хората се обърнаха срещу Бога, който ги защитава от многото опасности на пустинята, Бог просто оттегли защитата Си и резултатът беше смъртта (виж РР 429). Така беше и в случая с Ахав. Сатана вече действаше чрез лъжепророците и Бог просто не попречи на курса, който царят беше избрал за себе си.

21. Направи го. Божествената заповед в параболичното видение представлява божествено разрешение. Сатана желаше да причини смъртта на Ахав и Господ не му попречи. Докато Божията възпираща ръка е протегната, на Сатана не е позволено да убива, но когато Божията ръка бъде отстранена, тогава Сатана продължава делото си на смърт и разрушение (вижте GC 614).

22. Господ е поставил. Михей, като пророк на Господа, обяснява истинската природа на лъжливите пророци на Самария. Те говорят лъжи, а не истина. Съветите им водят до смърт, а не до живот. Бог не е поставил този лъжлив дух в устата на лъжливите пророци (вижте стих 18); Той просто е позволил на тези пратеници на Сатана да изпълнят собствените си цели, защото по това време Той не би направил нищо, за да предотврати смъртта на нечестивия цар на Израел.

23. Удари Михей. Тази обида към Господния пророк добре разкрива духа на зъл. По един или друг начин Сатана изобразява своята природа в духа на своите пратеници.

24. Ще видиш. Пратениците на злия биха видели самите те резултатите от тяхното зло. Седекия скоро щеше да бъде принуден да потърси убежище от предстоящото бедствие, като се скрие в някоя вътрешна стая, където щеше да има възможност да размисли дали той или Михей е казал истината.

26. Върнете се с мир. Ахав се стараше да се държи смело. Той се опита да покаже презрението му към посланието на Михей и самият той поемаше ролята на пророк, като предсказваше завръщането му с мир. Но той се провали както като пророк, така и като цар.

27. Ако със сигурност се върнеш. Пророчеството ще бъде изпитано чрез изпълнението си (виж Втор. 18:22). Смъртта на Ахав (2 Лет. 18:34) беше оправданието на пророк Михей.

28. И така, цар Йосафат се озова в странна компания и при странни обстоятелства. Той беше поискал пророк Господен и този пророк беше дошъл и предал посланието си. Провалът на планираната кампания беше ясно и категорично предсказан. Ако Йосафат сега беше приел това послание и беше отказал да придружи Ахав, той можеше да бъде инструментът за поощряване на живота на израилевия цар и предотвратяване на катастрофално и унижително поражение. Йосафат носеше сериозна отговорност в този случай, но се провали. Добрите хора не винаги са добри, а мъдрите хора не винаги са мъдри.

29. Маскировка. Като скри самоличността си, Ахав вероятно си е мислил, че може да избегне злото, предсказано от Михей.

31. Господ му помогна. Този детайл не се среща в Книгата на царете. Ако не беше намесата на Господа, Йосафат също щеше да загуби живота си в този случай. Той се беше впуснал в глупаво начинание, в което знаеше, че Господ няма да има участие. Той се постави на вражеската земя и в резултат на това едва не загуби живота си. Но въпреки глупавата му грешка, Бог беше милостив и се намеси, за да спаси живота му.

33. На шага. Човекът, който изстреля стрелата, убила Ахав, не знаеше по кого Той стреляше, нито пък знаеше, че изпълнява пророчество от пратеник на

Господ. Но Бог беше предвидил опъването на този лък и полета на тази стрела и както Господ беше предсказал, така и стана.

34. Задържа се на крака. Тоест, той се подпря. Ахав направи смел опит да продължи, за да може войските му да стигнат до победа. Той също така се надяваше, че самият той може да не сполети съдбата, предсказана от Михей. Имаше повод да помисли сериозно за пророка, когото беше заповядал да бъде затворен в затвора до безопасното му завръщане. Но всичко беше напразно. Както Бог беше казал, така и стана. Смелостта на Ахав не можа да изкупи глупостта му да не повярва на послание от Бога. Накрая той умря. Въпреки че Михей беше в затвора, предсказанието му се сбъдна.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–34РК 192–196

1 РК 192

2 бр. 195

3 РК 196

3–6РК 195

28, 33, 34 бр. 196

ГЛАВА 19

1 Йосафат, порицан от Ииуй, посещава царството си. 5 Неговите инструкции към съдиите, 8 до свещениците и левитите.

1. И Йосафат. Глава 19 съдържа материали, които не се появяват в летописа на царете. Тя включва такива елементи като пророческото укор на Йосафат след завръщането му от Рамот-Галаад (ст. 1–3), личните усилия на царя за религиозна реформация (ст. 4) и реформата му на съдебната система (ст. 5–11).

Върнаха се. Ахав и Йосафат бяха неуспешни в опитите си да си върнат Рамот-Галаад. Войските се върнаха по домовете си и начинанието вероятно беше изоставено (вижте 1 Царе 22:36). Летописът предполага, че сирийците успешно са отблъснали атаката, но не са направили опит да продължат успеха си. Йосафат се завърна в Йерусалим здрав и невредим, по-тъжен, но и по-мъдър човек.

2. Ииуй, синът на Ананий. Ананий е името на пророка, който смърря Аса, че се уповава на сирийския цар, а не на Господа, и който е хвърлен в затвора заради смърянето си (гл. 16:6–10), а Ииуй е пророкът, който смело смърря Вааса за беззаконието му (3 Царе 16:1–7). Ииуй е и историк на царуването на Йосафат (2 Лет. 20:34).

Да го посрещне. Йосафат беше смъррен в един изключително благоприятен момент, когато, унил и обезсърчен, се приближаваше към столицата си. В такъв момент пророческото послание можеше да окаже най-силно въздействие върху сърцето му.

Помогнете на нечестивите. От човешка гледна точка, поведението на Йосафат, като се присъедини към Ахав в атака срещу Сирия, може би е изглеждало мъдро. Сирия нарастваше по сила, представлявайки заплаха както за Юда, така и за Израел. Евреите имаха право да си върнат градовете отвъд Йордан, които Сирия им беше отнела. Вероятно Йосафат внимателно е оценил ситуацията и може би е смятал, че начинанието му срещу Сирия е разумно. Но начинанието нямаше божествено одобрение и при изпълнението му Йосафат беше свързан с човек, когото Господ не можеше да благослови. Ахав беше долнопробен идолопоклонник, докато Йосафат се опитваше да изкорени идолопоклонството. Имаше малко общо между двамата и Йосафат нямаше право да се присъедини, за да унижи така човек. Той щеше да е много по-добре и щеше да има по-голяма сигурност в успеха, ако беше тръгнал сам срещу Сирия. С

С Божията помощ и благословия той би могъл да успее, дори и без съдействието на силите на Ахав. Човешката помощ може да се окаже по-скоро проклятие, отколкото благословия, ако няма благословията на Небето.

Гняв върху теб. Бог не беше доволен от поведението на Йосафат и изрази недоволството Си чрез открито укор. Следващата глава споменава голямо нападение срещу Юдея от силите на Моав, Амон и планината Сеир и разрушаването на флота на Йосафат.

4. От Вирсавия до планината Ефрем. Тоест, цяла Юдея, от Вирсавия в крайния юг до планината Ефрем и границите на Израел на север. Сравнете израза „от Дан до Вирсавее“, използван за целия Юда и Израел (1 Царе 3:20; 2 Царе 3:10; 17:11; 24:2, 15; 3 Царе 4:25; 1 Лет. 21:2; 2 Лет. 30:5).

5. Назначава съдии. Йосафат преразглежда съдебната система, като установява и поддържа ефикасни съдилища, с апелативен съд в Йерусалим (виж РК 197).

Оградени градове. Вероятно е имало местни съдии в по-малките села, където са се намирали дребни делата можеха да бъдат решавани. Местните старейшини може да са служили като съдии в селските райони. Йосафат назначавал съдии в по-големите съдилища в по-важните градове.

6. Внимавайте. Йосафат настоятелно призовава новите съдии да обмислят важността на работата си. Те трябваше да отсъждат правосъдие безпристрастно към всички класи, както към бедните, така и към богатите.

За Господа. Съдията беше преди всичко Божий слуга. Той трябваше да бъде безстрашен и безпристрастен във всичките си решения (виж Втор. 1:17; Пс. 82:1–4; Екл. 5:8).

С теб. Бог е заинтересован от справедливостта и присъства в съдебната зала. Той отбелязва всяка безпристрастна присъда и всяко нарушение на правосъдието.

7. Страх от Господа. Човекът, който има отговорността да раздава правосъдие, постоянно е изправен пред задачата да решава дела и трябва да върши работата си, осъзнавайки факта, че очите на Господа са върху него. Той трябва постоянно да разрешава спорните въпроси и по този начин да помни, че всяко решение, което взема, е регистрирано в небесните книги.

Няма беззаконие. Утеха е да си спомним, че великият Съдия на света е праведен съдия и следователно всяко Негово решение е истинно и праведно (виж Втор. 32:4; Пс. 9:8; 67:4; 96:13; Откр. 19:11).

Нито пък уважение към личността. Един праведни съдия решава всеки случай по същество, а не според личностите на участващите. Твърде често има „уважение към личността“ при вземането на решения. Личните приятели са облагодетелствани, а на тези, които са в позиция да отвърнат с услуга, се отдава специално внимание. Такива решения не са нито безпристрастни, нито праведни, нито носят благословията на Небето. Господ на небето не гледа на личността (Второзаконие 10:17; Деяния 10:34; Римляни 2:11; Галаяни 2:6; Ефесяни 6:9; 1 Петрово 1:17) и Неговите последователи трябва да бъдат като Него. Практиката да се ласкаят и облагодетелстват богати и високопоставени мъже, докато се презират и мами бедните и смирените, по-късно донесе върху водачите на Израел едни от най-категоричните осъждания, открити навсякъде в писанията на пророците.

Нито приемането на подаръци. Небесната справедливост не е за продажба, но това не винаги е така със справедливостта на хората. Решенията често са повлияни от подаръци. Подаръците не винаги се дават от достойни подбуди, а получените услуги често очакват услуги в замяна. Подкупът не е задължително да включва сребро или злато. Много хора на доверителна позиция са били подкупени, като са приели някакъв привидно невинен знак. Всеки човек, с който се е сблъсквал

с отговорността да взема решения, трябва винаги да внимава да не позволи подарък от какъвто и да е характер да бъде определящият фактор при постановяването на присъдата.

8. В Йерусалим. В столицата е създаден висш съд или висш апелативен съд (вижте стих 5).

От левитите. Давид предварително беше назначил 6000 левити за служители и съдии (1 Лет. 23:4). Моисей беше постановил свещениците и левитите да служат като съдии (Втор. 17:8, 9).

Глава на бащините домове. Това бяха главите на семейства или кланове (вижте Втор. 1:15–17). Тяхната възраст и опит биха им помогнали да вземат справедливи и мъдри решения.

Когато се върнаха в Йерусалим. Промяна в посоката на гласните позволява това изречение да бъде преведено като „и те живеяха в Йерусалим“. LXX предполага допълнителна промяна, когато превежда втората част на стиха като „и да съди жителите на Йерусалим“. Разглежданият тук съд е бил централен висш трибунал в столицата на нацията, който е можел да функционира както по религиозни, така и по граждански дела (виж РК 197).

9. Повдигна им отговорност. Йосафат прояви искрена загриженост относно въпроса за безпристрастното правораздаване и направи всичко по силите си, за да постави пред новите съдии тържествената отговорност, която беше тяхна, насърчавайки ги да бъдат абсолютно справедливи и безупречни при изпълнението на високата си задача.

Страх от Господа. Сравнете стих 7 и 2 Царе 23:3.

10. Каквато и да е причината. Тоест, делата, които биха могли да постъпят в централния съд в Йерусалим от други градове на страната. От този пасаж става ясно, че този съд в столицата е бил върховен апелативен съд (вижте стих 8).

Между кръв и кръв. Случаи, свързани с кръвопролития (виж Втор. 17:8; 19:4–13; Изх. 14:14). 21:12–15; 22:2; бр. 35:11–33).

Между закона и заповедта. Тоест, въпроси, отнасящи се до тълкуването и прилагането на различните закони и разпоредби, които съставляват еврейския правен кодекс.

Предупредете ги. Йосафат беше увещавал съдиите да служат вярно и с цяло сърце, в страх от Господа (ст. 6, 7, 9), а сега ги увещаваше, че и те от своя страна трябва да увещават хората, които идват пред тях, да се въздържат от зло, за да не донесат съд върху народа.

11. Амария. Според 1 Лет. 6:8–11, Амария е бил петият след Садок, първосвещеникът по времето на Давид (2 Царе 17:15). Тъй като Йосафат е бил петият след Давид, и в двата случая е посочен един и същ Амария.

Господни дела. Първосвещеникът бил естественият глава на висшия съд по религиозни въпроси.

Царските дела. Зевадия трябвало да бъде председател на висшия съд по всички граждански или наказателни дела.

С добрите. Йосафат изразяваше вярата си, че Бог ще бъде с онези, които ще Му бъдат верни и праведни в службата си. Думата за „ще бъде“ трябва да се преведе като пожелание, като по този начин последното изречение се превръща в благословия или молитва: „И нека Господ бъде с добрите.“

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–11РК 196–198

1 бр. 196

2 FE 295

2, 3 РК 196

4–11PK 197

ГЛАВА 20

1 Йосафат в страха си провъзгласява пост. 5 Молитвата му. 14 Пророчеството на Язиил. 20 Йосафат увещава народа и поставя певци да хвалят Господа. 22 Голямото поражение на враговете. 26 Народът, след като благослови Бога при Бераха, се завръща с триумф. 31 Царуването на Йосафат. 35 Неговият конвой от кораби, който той направи с Охозия, според пророчеството на Елиезер, за нещастие загина.

1. Децата. Разказът от стихове 1–30 не се среща в Книгата на царете. Стихове 31–37 са паралелно с 3 Царе 22:41–49.

Други освен амонците. Буквално „от амонците“. Вместо амонити, LXX чете „мехуним“, същите хора, споменати в гл. 26:7. Тъй като амонците вече бяха споменати в по-ранната част на стиха, мехуним вероятно е правилното четене тук. Смята се, че мехунимите (меунитите, RSV) са обитавали Маан, на 30,4 км югоизточно от Петра, и изглежда са заемали страната в близост до планината Сеир (ст. 10).

2. Морето. Мъртво море. Амон и Моав бяха на изток от това море, а Сеир беше югът.

От тази страна Сирия. Буквално „от Арам“. Един еврейски ръкопис гласи „Едом, „от Едом“ и това вероятно е оригиналното четене, доколкото нашествениците са се приближили от юг, около южния край на Мъртво море, където естествено биха били описани като идващи от Едом. В съгласния иврит думите за Сирия и Едом понякога се бъркат, тъй като се различават само по една буква, а двете букви са много сходни на външен вид (вижте 2 Царе 8:12).

Хацазон-тамар. Град в района на Мъртво море (виж Бит. 14:7).

Ен-Геди. Извор и град близо до средата на западния бряг на Мъртво море. Изворът, бликащ от скала, създава оазис с богата растителност (вижте Исус Навин 15:61).

3. Йосафат се страхуваше. Не е погрешно да се страхуваш, когато си лице в лице с опасност, но е Грешно е да се поддаваш на страх. Силните и смели мъже често се страхуват, но въпреки страховете си, те продължават напред, за да вършат решителни дела.

Търсете Господа. Йосафат години наред изграждаше силата на своя народ, като екипира армии и укрепва градове (гл. 17:12–19). Но в този кризисен момент той се уповаваше не на хората, а на Бога.

Обявил пост. Сравни Съдии 20:26; 1 Царе 7:6; Ездра 8:21; Йоил 2:12–14; Йона 3:5–9.

4. Помощ от Господа. Юда е била изправена пред заплаха за самото си съществуване и народът е посрещнал това заплаха, като се съберат заедно и обединено търсят помощ от Бога. В недалечно бъдеще Божиите деца ще се изправят пред подобна заплаха от своите врагове и те също ще намерят утеха и помощ, като се обърнат към Бога (Откр. 12:17; 13:15; 17:14; ВБ 619).

5. Дом Господен. Този термин в по-разширения си смисъл включва и съдилищата на Храма.

Преди новия двор. В храма на Соломон е имало два двора (4 Царе 23:12; 2 Лет. 4:9; Йер. 36:10); един от тях може да е бил наскоро ремонтиран, вероятно от Йосафат или баща му, и затова би бил наречен „новият двор“.

6. Като цяло. Сравнете 1 Лет. 29:12; Пс. 47:2, 8; Дан. 4:17, 25, 32. Йосафат знаеше, че Бог управлява над цялата земя, а също така знаеше, че ако враговете на Бога

ако сега триумфира, това би донесло укор върху името Господне. Затова той призова Бог да се реабилитира пред езичниците.

7. Авраам, твоят приятел. Това е първата употреба на този термин в Писанията. Среща се отново в Исаия 41:8 и в Яков 2:23.

8. За Твоето име. Сравни гл. 6:5–8. Божието име означава Неговия характер.

9. Ако, когато дойде зло. Това е кондензация на молитвата на Соломон при освещаването на Храма (гл. 6:24–30). Бог чу молитвата на Соломон и му даде знак за това (гл. 7:1–3). Йосафат сега претендираше за отговора на тази молитва.

10. Планината Сеир. Този израз изглежда е успореден на Мехуним (меунитите, от стих 1 (вижте коментарите там).

Не позволи. Вижте Втор. 2:4, 5, 9, 19; също Числа 20:14–21. На Израел беше заповядано да пощади едомците (вижте 2 Лет. 20:2), защото те бяха деца на Исав, и моавците и амонците, защото те бяха деца на Лот.

11. Да ни изгони. Тъй като това беше целта на врага, това беше атака не само срещу Божия народ, но и срещу самия Бог.

12. Върху теб. Йосафат всъщност казваше: „Ние сме напълно безпомощни и на милостта на враговете си, освен ако Ти не дойдеш да ни спасиш; не знаем накъде да се обърнем за помощ, но към Тебе се обръщаме“ (виж Пс. 25:15; 123:2; 141:8).

15. Но Божиите. Бог се отъждестви със Своя народ. Враговете на Юда бяха Божиите врагове и битката, която щеше да последва, беше Господната битка.

16. Скалата Зиз. Обикновено се идентифицира с уади Хашаса северно от Ен-геди, около 12 мили югоизточно от Витлеем.

Пустинята Йеруел. Точното местоположение на това място е неизвестно, но сигурно е имало бил някъде в близост до скалата Зиз, вероятно близо до Текоа.

17. Няма нужда да се бием. Това беше Господната битка, а не човешката. Враговете на Юда се бореа срещу Бога и Той щеше да се намеси в полза на Своя народ.

Стойте мирно. Тези думи са почти идентични с тези, които Моисей използва при Червено море (Изм. 14:13), непосредствено преди Господ да унищожи армиите на фараона. Сега, както и тогава, победата ще бъде изцяло от Бога, като хората ще действат като свидетели на Неговата могъща сила в тяхна полза.

18. Йосафат и народът наведоха глава. Той благодариха на Бога за обещаната победа. Битката още не беше започнала, но обещанието на Господа беше прието. Бог е почитан, когато Неговият народ показва достатъчно вяра, за да Му благодари за обещаните благословии и победи.

19. Да хвалим Господа. Това беше поразителен принос на хвала преди, а не след това, победата. Хората благодариха на Бога веднага щом Той даде обещанието за победа.

20. Пустинята Текоа. Текоа е на около 16 километра южно от Йерусалим.

Вярвай. Няма нищо, което да дава по-голяма увереност и сигурност на човека от да вярваш в Господа. Никой човек не е истински утвърден, докато не е утвърден в Бога.

Така ще преуспявате. В древноеврейската икономика това е било вярно както материално, така и духовно. Бог изпращал Своите пророци предимно, за да донесат духовно обновление в сърцата на хората. Но колкото по-дълбок е духовният просперитет на една нация, толкова по-сигурен е нейният продължаващ материален просперитет.

21. Пред армията. Докато армиите на Юда напредваха срещу врага, певците съставляваха авангарда, викайки не боен вик, а хвалебствия към Бога.

22. Започна да пее. Рядко светът е виждал такава битка като тази – мъже, пеещи химни на хваление към Бога, докато атаката е на път да започне. Хората живеяха според вярата си и Бог счете за уместно да я почете. Господ беше обещал победа и хората Му повярваха на думата. Победата беше тяхна, защото те я претендираха.

Поставиха засади. Характерът им не се разкрива, но резултатът беше, че сили, изпратени срещу евреите, взаимно се изстребвали (виж стих 23).

23. Да унищожите друг. Сравни Езек. 38:21; Зах. 14:13.

24. Наблюдателната кула. Мястото на битката е било див, пуст район, в който наблюдателна кула е била използвана за наблюдение на приближаването на враг.

26. Долината Бераха. Буквално „долина на благословията“. Тази долина е отъждествявана с Уади ел-Аруб, южно от Текоа. Йосафат нарича мястото по този начин в памет на забележителното избавление, което Бог е дал на народа Си от враговете им. Това, което може би е било долина на смъртта, се е превърнало в долина на живота, а това, което може би е било място на проклятие, се е превърнало в място на благословията.

29. Върху всички царства. Това може да е било времето, когато филистимците са донесли „дарове и данък сребро“, а арабите са донесли своите дарове на Йосафат и когато „страх от Господа обзе всички царства на околните земи“ (гл.

17:10, 11). Някои от основните характеристики на царуването на Йосафат са обобщени в гл. 17.

31. Йосафат царува. Стихове 31–37 представят редица заключителни бележки относно царуването на Йосафат. Те са тясно свързани с 3 Царе 22:41–49, целия разказ за царуването на Йосафат, даден в книгата Царе. Паралелният пасаж добавя, че Йосафат започва царуването си в четвъртата година на Ахав (3 Царе 22:41).

32. Той ходеше. Йосафат беше един от малкото царе на Юда, за които може да се каже, че е следвал примера на добър цар. Но в северното царство Израел, владетелите, които са следвали Йеровоам по време, също са следвали неговия недостоеен пример за отстъпничество.

34. Останалите дела. Паралелният пасаж включва следната забележка „и силата му, която показва, и как воюва“ (1 Царе 22:45). Това твърдение очевидно се отнася до такива неща като строителните дейности на Йосафат (2 Лет. 17:12, 13), силата на неговите армии (гл. 17:14–19) и победата му над Моав, Амон и планината Сеир (гл. 20).

36. Кораби, които да отидат до Тарсис. Паралелният пасаж гласи: „кораби от Тарсис, които да отидат до Офир за злато“ (1 Царе 22:48). Този Тарсис вероятно не е бил градът, отъждествяван с Тартес в Испания (вижте върху 1 Царе 10:22). Офир вероятно е бил Пунт (вижте върху Битие 10:29; 1 Царе 9:28).

37. Елиезер. Това изглежда е единственото библейско споменаване на този пророк.

Мареша. Град в Шефела (виж 2 Лет. 11:8; Исус Навин 15:44; Михей 1:15).

Присъедини се. Разказът в Летописи набляга на грешката на Йосафат да се присъедини към израилевия цар (ст. 35), докато авторът на Царете споменава този съюз само инцидентно (1 Царе 22:48, 49).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–30РК 198–203

1, 2 бр. 198

1–4, 12 Ред. 163

3–12РК 199

13 бр. 200

14–17, Изд. 163

14–21РК 201

17 РК 203

20 Изд. 163; ML 42

22–24РК 202

27–30РК 203

2

ГЛАВА 21

1 Йорам, наследявайки Йосафат, избива братята си. 5 Неговото нечестиво царуване. 8 Едом и Ливна се бунтуват.

12 Пророчеството на Илия срещу него в писмена форма. 16 Филистимци и араби го потискат. 18

Нелечимата му болест, позорната му смърт и погребението му.

2. Израел. Въпреки че това е терминът, който обикновено се прилага за северното царство, той е понякога се използва и за южното царство (виж гл. 21:1, 6; 21:4; 28:19, 27).

3. Големи дарове. Сравнете политиката на Ровоам при даряването и заселването на синовете му (гл. 11:23).

С укрепени градове. Йосафат направи синовете си управници на важни градове, като по този начин даде им дало власт и влияние в областта и ги направило до известна степен съперници на брат им Йорам.

Йорам. Йорам получил царството, докато Йосафат бил още жив (4 Царе 8:16), като станал съвладетел през 17-ата година от царуването на Йосафат (вижте върху 4 Царе 1:17; 3:1).

Първородният. Това беше обичайното правило (вж. Втор. 21:15–17). Но имаше изключения, както в случая със Соломон (1 Лет. 28:5), Авия (2 Лет. 11:18–22) и Йоахаз (гл. 36:1; вж. стихове 2–5).

4. Беше възкръснал. Това вероятно е станало след смъртта на Йосафат, веднага щом Йорам беше поел контрол над ситуацията и се чувстваше в безопасност.

Изби всичките си братя. Вероятно те бяха започнали да упражняват значително влияние в градовете, които баща им беше дал, и Йорам несъмнено смяташе, че те са заплаха за сигурността му на трона. Съпругата му Готолия, която по-късно изби цялото царско потомство (гл. 22:10), може би го е повлияла при извършването на това драстично деяние.

Също и на князете. Това би означавало, че братята на Йорам са намерили симпатизанти и поддръжници сред водещите мъже в страната.

5. Тридесет и две години. Стихове 5–10 са успоредни на 4 Царе 8:17–22, който пасаж, плюс началната и заключителната формула, представлява целия разказ за царуването на Йорам, който се появява в Книгата на Царете.

Осем години. Изглежда, че това е била продължителността на единственото му царуване, въпреки че е управлявал още един период като съправител (виж том II, стр. 148, 150).

7. Заради завета. „Заради слугата си Давид“ (4 Царе 8:19).

8. Едомците се разбунтуваха. По време на царуването на Йосафат, Едом нямаше цар (1 Царе 22:47), а страната изглежда е била под контрола на Юдея, защото Йосафат е базирал флота си в Ецион-гавер (2 Лет. 20:36), южно от Едом.

² Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (2 Лет. 12:1).

Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

9. Порази едомците. Това очевидно е доклад не за победа, а за победата на Йорам отчаяно бягство, като си проправя път от обкръжението на едомитските сили. В паралелния пасаж, 4 Царе 8:21, е добавен детайлът, че „людете избягаха в шатрите си“.

Йорам не успя да победи Едом, но имаше късмета да избяга.

10. До ден днешен. Амасия по-късно постигна известен успех в Едом (гл. 25:11–15), но изглежда това не е било трайно. При Йоан Хиркан, през II век пр.н.е., едомитите (тогава живеещи в южна Юдея) отново са сведени до васална зависимост.

Изостави Господа Бога. Този детайл не се среща в паралелния пасаж от 4 Царе 8:22, който казва само, че Ливна се е разбунтувала. Ливна се е намирала в низината на Юдея близо до Македа и Лахис (Исус Навин 10:29–31), близо до филистимската граница, но местоположението ѝ е несигурно.

Вероятно трябва да се идентифицира с Тел есафи. Нейното въстание несъмнено е било подпомогнато от филистимските атаки срещу Юдея под ръководството на Йорам (2 Лет. 21:16, 17).

11. Направиха високи места. Предшествениците на Йорам, Аса и Йосафат, бяха премахнали високите места (гл. 14:3; 17:6).

Да извършва блудство. Под влияние на жена си Готолия, дъщеря на Ахав и Йезавел, Йорам насърчавал поклонението на езически богове в Юдея. Такова поклонение включвало участие в неморалните практики на местните ханаански култове (виж том II, стр. 38–41).

12. От Илия. Това е единственото споменаване на Илия в Летописи. Пълен запис на делото на пророка се намира в 3 Царе 17–19, 21; 4 Царе 1, 2. Илия е бил пророк на северното царство и тъй като повествованието в Летописи се занимава предимно с историята на Юда, той е споменат само инцидентно. Разказът за пренасянето на Илия е записан в 4 Царе 2, но разказът за царуването на Йорам не се случва до 4 Царе 8. Библейските събития не винаги са свързани в строга хронологична последователност.

Не си ходил. Този израз ясно показва, че думите на Илия са били лично послание, адресирано директно до Йорам, и че Илия все още не се е възнесъл (виж РК 213).

13. Ти уби братята си. Не изглежда вероятно Йорам да е убил своите братя до смъртта на баща му. По този начин се посочва, че Илия все още не се е възнесъл, когато Йорам е започнал едноличното си царуване; виж обаче стих 12.

14. С голяма чума. Прегрешението води до дисциплинарно наказание (вижте върху 4 Царе 9:8). В този случай и царят, и народът е трябвало да страдат, защото и двамата са били виновни. Ударът е сполетял предимно царя (2 Лет. 21:15), защото най-голямата вина е била негова, но той е сполетял и народа под формата на нашествие на филистимци, араби и етиопци (ст. 16).

15. Голяма болест. Вижте стихове 18, 19 за изпълнението на това предсказание.

16. Господ раздвижи. Сравнете 1 Царе 11:14, 23. В книгата „Царе“ няма никакво уведомление за това нападение в Юдея от филистимци, араби и етиопци. Съседите на Израел винаги са били негови традиционни врагове и са били готови да го нападнат при всяка възможност.

17. Цялата същност. Езикът може да се тълкува като описание на разграбване на Йерусалим, но това не е непременно така. Царят може да е бил доведен до такова отчаяно положение, че да се е откупил от нашествениците чрез плащането на висок откуп, включително дворцовите съкровища. Някои членове на царското семейство може да са се озовали извън столицата, когато са били застигнати от внезапната атака (виж гл. 22:1).

Йоахаз. На други места е наричан Охозия (2 Лет. 22:1; 4 Царе 8:24–26), а на едно място Азария (2 Лет. 22:6). По същество Йоахаз и Охозия са еквивалентни имена, съставени от едни и същи елементи („Йехова“ и „Ахаз“), като божественото име в единия случай е в началото (Йо-ахаз), а в другия (Ахаз-ия) в края на име.

19. Не направиха изгаряне за него. Не оказаха на Йорам обичайната почит при изгарянето на ароматни дървесни видове и подправки, което беше обичайно при погребенията на царе (виж 2 Лет. 16:14; Йер. 34:5).

20. Без да бъде желан. Толкова зъл беше той и толкова малко добър беше постигна, че нацията не съжалява за неговото напускане.

Не в гробовете. Белег на безчестие (виж гл. 24:25).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

5, 6 РК 192

6, 11 РК 212

12–19РК 213

ГЛАВА 22

1 Охозия наследява царуването си и царува нечестиво. 5 В съюза си с Йорам, сина на Ахав, той е убит от Ииуй. 10 Готолия, като унищожават целия царски род, освен Йоас, когото леля му Йосавеат скри, узурпира царството.

1. Охозия. Този раздел (ст. 1–9) е успореден на Царе 8:25–29.

Към лагера. Ограничените подробности, представени тук, оставят ситуацията неясна. Кралските принцове очевидно са били в някакъв лагер далеч от столицата, когато са били обсадени от мародерска банда араби, заловени и убити.

2. Четиридесет и два. Това число е дадено като 22 в 4 Царе 8:26. Охозия не е могъл да е бил на 42 години, когато е заел трона, защото баща му е починал на 40 години (2 Лет. 21:5, 20). Предлагат се две обяснения за това. Едното е, че грешка в транскрипцията е причината за думата „четиридесет“ вместо „двадесет“. Другото е, че еврейският израз „син на 42 години“ не се отнася до възрастта на Охозия при възкачването му на трона, а до броя години от основаването на династията на Омри, тъй като Охозия е бил „син“ на тази династия чрез „Аталия, дъщеря на [Ахав, син на] Омри“. Това, че Охозия е бил под опеката на този царски дом, е видно от стихове 3–5 и от 4 Царе 8:27, където е наречен „зет на дома на Ахав“. Не би трябвало да е изненадващо да се открие фрагментарно позоваване на епоха, считана от Омри, тъй като Омри е бил толкова важен владетел, че други народи дълго след това са продължили да наричат земята на Израел земя на Омри, а царете на Израел – синове на Омри (вижте 4 Царе 8:26). От началото на царуването на Омри до възкачването на Охозия са изминали около 42 години.

Дъщерята на Омри. Всъщност внучката на Омри, тъй като Аталия беше дъщеря на Ахав (гл. 21:6), който е син на Амри. Амри се споменава вместо Ахав, защото Амри е основателят на дома. Относно използването на думата „син“ като „внук“ вижте в 1 Лет. 2:7.

3. Пътищата на Ахаавовия дом. Сравни Лет. 21:6, 13; Михей 6:16.

Неговият съветник. Тази тема не се среща в книгата на Царете. Готолия била напориста жена, подобно на майка си Йезавел, и естествено щяла да направи много, за да въведе поклонението на Ваал в южното царство (вижте 2 Царе 11:18).

4. Те бяха негови съветници. Майка му Готолия (ст. 3) и брат ѝ Йорам, или Изглежда, че се има предвид Йорам (ст. 5, 6).

За негова погибел. Вслушването в зли съветници беше моралният разпад на Охозия, който в крайна сметка му донесе смърт.

5. Тръгна с Йорам. Както Йосафат беше тръгнал с бащата на Йорам, Ахав (гл. 18), така и Охозия стана близък партньор на Йорам и се присъедини към него в похода му срещу сирийците. Не може да се очаква нищо добро от общуването със зли хора.

6. Азаил. Вижте върху 4 Царе 8:28.

Азария. Петнадесет еврейски ръкописа, LXX и сирийският, гласят Охозия. Паралелният пасаж (4 Царе 8:29), който е практически идентичен с Летописи, също гласи Охозия.

7. За Бога. Това твърдение не се среща в Книгата на царете. Летописите обясняват как действието на божественото провидение е било свързано със смъртта на Охозия. Превременината смърт на царя е била тълкувана като наказание срещу него за неговото идолопоклонство. Посещението на Охозия при Йорам (или Йорам) от Израел се случва точно в момента на бунта на Йеху, откъдето се случва Йорам, Йезавел и Охозия да срещнат своята гибел.

Син на Нимши. Тоест, внук на Нимши. Ииуй беше син на Йосафат, който беше син на Нимши (4 Царе 9:2. Относно употребата на „син“ за „внук“ вижте 1 Лет. 2:7).

Помазан да отсече. Йеху беше назначен да извърши гражданско наказание над дома на Ахав (3 Царе 19:16; 4 Царе 9:1–10).

8. Съд. Ииуй изпълняваше божествена задача (4 Царе 9:7–9).

Бог действа по различни начини, за да накаже греха. Ако хората можеха да извършват незаконните си дела безнаказано, те щяха да бъдат силно насърчени в беззаконието си. Целта на гражданското наказание е да се постави възпиращ фактор за нарушителя. Самият Бог е продиктувал гражданските наказания, които да се налагат на нарушителите на древния кодекс на Израел. Правителствата на народите, които днес налагат граждански наказания, правят това съгласно Небесния устав, така че всеки, който „се съпротивлява на властта, се съпротивлява на Божията наредба“ (Римляни 13:2; вж. Римляни 13:1, 3–7).

Поради ограниченията на гражданското управление, Бог понякога действа чрез други средства, за да накаже греха. Понякога естествените последици от злите действия сами по себе си са достатъчно наказание и не са необходими други действия. В други случаи Бог до известна степен отдръпва възпиращата Си ръка от злото, така че възниква поредица от обстоятелства, които ще накажат греха с грях (виж РР 728). След това, отново, Той се намесва директно, както в случая с Оза (2 Царе 6:7) и с Анания и Сафира (Деяния 5:1–11), или назначава определени лица да изпълняват присъди за зло, както в случая с Ииуй.

Фактът, че задачата на Йеху да накаже злите престъпления на Ахав и неговия дом дойде от Небето, не означава, че Небето е одобрило всички детайли на процедурата, чрез която Йеху е изпълнил заповедта. По същия начин, когато Бог оттегля възпиращата Си ръка и позволява на греха да наказва греха, не бива да се прави заключението, че Той подтиква последващите зли дела (стр. 739). Вижте по-нататък стр. 324–326.

Синове на братята на Охозия. Вижте 4 Царе 10:13, 14. Ако това са били синовете на буквалните братя на царя, те са били малки деца, ескортирани от тези „юдейски князе“.

Но е вероятно терминът „братя“ тук да се използва в широк смисъл, за да включва роднини като братовчеди, както и племенници на краля. В тази група е имало 42 души, които са били убити.

9. Търси Охозия. Охозия е ранен от преследвачите си „при изкачването към Гур“, близо до Ивлеам (4 Царе 9:27), докато очевидно бяга на юг към Йерусалим. Той се променя

неговия път, защото беше хванат да се крие, но беше заловен и отведен при Ииуй. За възможния маршрут на бягството му вижте Царе 9:27.

Погребали го. Погребението му било „в гробницата му с бащите му в Давидовия град“ (4 Царе 9:28). Следователно изглежда, че Охозия е бил погребан в гробниците на царете, за разлика от баща си Йорам, на когото тази последна чест била отказана (2 Лет. 21:20).

Да запази. По-добре „да запази“. Нямаше никой от потомството на Охозия, който да е бил способен да управлява царството. Той е бил само на около 23 години при смъртта си (виж 4 Царе 8:26) и следователно няма да има синове, достатъчно възрастни, за да заемат трона. Това наблюдение представлява въведението към разказа за узурпацията на короната от Готолия.

10. Когато Готолия видя. Стихове 10–12 описват как Готолия завзема властта. Паралелният запис се намира в 4 Царе 11:1–3 (вижте коментарите там).

Унищожен. Евр. *dabar*, буквално, „говори“, което някои са интерпретирали като „заговорнически срещу“ или „произнесено решение“. По-вероятно е, че в редица еврейски ръкописи, LXX, сирийския, Таргумите и Царе 11:1, би трябвало да четем 'abad, „унищожен“.

11. Дъщеря на царя. Тоест, на цар Йорам (4 Царе 11:2).

Съпругата на Йодай. Тази информация не се среща в книгата „Царе“. Фактът, че Йосавеат е била съпруга на свещеника Йодай, помага да се обясни нейната лоялност към потомството на Давид и също така показва как е била в състояние да крие невръстния принц толкова дълго време.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–12РК 214, 215

1–4РК 214

8–12РК 215

ГЛАВА 23

1 Иодай, след като уредил нещата, поставил Иоас за цар. 12 Аталия била убита. 16 Иодай възстановил богослужението.

1. През седмата година. Тази глава разглежда падението на Аталия и наследяването ѝ на Иоас. Това е паралелно с Царе 11:4–20. Двата разказа са по същество еднакви, въпреки че има важни разлики. За допълнителна информация вижте 4 Царе 11.

Събра смелост и се приготви за изпитанието с Аталия.

Стотниците. Поименно са посочени петима мъже. Имената им не са посочени в книгата на Царете, където обаче е дадена информацията, че Йодай „довел стотниците, с началниците и телохранителите“ (4 Царе 11:4). Петимата мъже вероятно са били началници на 500-те мъже, съставляващи телохранителите на Аталия. Основната отговорност на царската телохранител е била, разбира се, да пази живота на царя. Паралелният пасаж в 4 Царе 11:4 добавя интересния детайл, че Йодай „се закле пред тях в дома Господен и им показал царския син“. След като видели истинския цар, началниците на телохранителите сключили завет с Йодай, че отсега нататък ще му се заклеят във вярност.

2. Всички градове. Голям брой левити и други доверени лица бяха доведени към Йерусалим, вероятно под прикритието на някакъв религиозен празник, където биха могли да подкрепят първосвещеника в предстоящото изпитание на сила с царицата.

3. Цялото събрание. Тоест, цялото събрание на левитите, водещите мъже на народът и началниците на царската гвардия (2 Царе 11:4).

4. Ще направите това. Разказът в Летописи дава инструкциите, които са били дадени на свещениците и левитите. Авторът на Царете дава заповедите, които са били дадени на дворцовите стражи (4 Царе 11:5–8). Има известно съответствие в заповедите, дадени на двете групи, но те не са точно паралелни. Левитите е трябвало да бъдат разделени на три групи.

5. Царският дом. В 2 Царе 11:5 „царският дом“ изглежда се отнася до двореца, където се очаква част от царската гвардия да бъде на служба. В Летописи обаче терминът може да се е прилагал за помещенията, където младият цар е бил скрит в храмовите предели. Фактът, че група левити са били разположени в двореца, за да следят развитието на събитията там, би създал незабавно подозрение и е дал възможност на Готолия да предприеме ефективни ответни мерки срещу заговорниците.

Порта на основите. Местоположението на тази порта не е известно.

В съдилищата. Това беше обичайната процедура. Никой, освен най-доверените лица, е било позволено да бъдат в близост до новия крал по време на коронацията му.

6. Спасете свещениците. Тази директива допълнително подчертава предходната инструкция (ст. 5). От жизненоважно значение беше никой неупълномощен човек да няма достъп до помещенията на Храма.

8. Цялата Юда. Тоест, служителите на Юда, представени там.

В събота. Вижте 4 Царе 11:5, 7.

Не отхвърли курсовете. Курсовете на свещениците и левитите, които бяха завършили техните задължения и обикновено биха били освободени, бяха запазени за настоящата извънредна ситуация, за да помогнат на онези, които току-що започваха своите задължения. За тези курсове на свещеници и левити вижте 1 Лет. 24, 25.

9. Копия. Сравнете 4 Царе 11:10.

10. До олтара. Вижте 4 Царе 11:11.

11. Изведоха царския син. Младият принц беше изведен от Храма, където беше държан в крило.

Свидетелството. Вероятно препис на закона (вижте върху 4 Царе 11:12).

Бог да пази царя. Вижте 4 Царе 11:12.

12. Когато Готолия чу. Стихове 12–15, които описват съдбата на Готолия, са почти идентично с 4 Царе 11:13–16. Вижте коментарите там.

16. Сключил завет. Стихове 16–21, които разглеждат подновяването на завета с Йехова, премахването на поклонението на Ваал и възкачването на царя на трона му, са паралелни с 4 Царе 11:17–20.

Между него. Паралелният пасаж гласи „между Господа“ (4 Царе 11:17). В този случай Йодай представляваше Господа, защото заветът, който беше сключен, беше между Господа, от едната страна, и царя и народа, от другата.

Имало е и завет между царя и народа (вижте 4 Царе 11:17).

17. Към дома на Ваал. Вижте 4 Царе 11:18 за разрушаването на този храм.

18. Назначи служителите. Този стих и следващите са разширение на краткото съобщение в 4 Царе 11:18: „И свещеникът постави надзиратели над дома Господен.“

Тук е дадено описание на възстановяването на редовните служби в Храма, които са били сериозно занемарени по време на управлението на Готолия (2 Лет. 24:7).

Свещениците левитите. Древните преводи гласят „свещениците и левитите“. Това изглежда е необходимо строителство, тъй като е било задължение на свещениците да принасят изгорените жертви

жертви (Числа 18:1–7) и на левитските музиканти да хвалят Господа с песни (1 Лет. 23:5; 25:1–7).

Беше разпределил. Давид беше разделил свещениците и левитите на различни групи (1 Лет. 23:6; 24:3; 25:1).

Пее. Петокнижието не съдържа запис на музикалните служби, които трябва да се извършват в светилището, и изглежда, че те са установени за първи път от Давид (виж 1 Лет. 16:4–6, 37, 41, 42; 23:5; 25:1, 6, 7; 2 Лет. 29:25, 26).

19. Портieri. Тоест, пазителите на порти.

Нямаше нечисто. Сравнете стих 6 и Лев. 5:2, 3; Втор. 24:1.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

8 РК 215

12–17, 21 РК 216

ГЛАВА 24

1 Йоас царува добре през всичките дни на Йодая. 4 Той заповяда за поправянето на храм. 15 Смъртта и почетното погребение на Йодай. 17 Йоас, отдавайки се на идолопоклонство, убива Захария, сина на Йодай. 23 Йоас е разграбен от сирийците и убит от Завад и Йозавад. 27 Амасия го наследява.

1. Йоас. Тази глава, разглеждаща царуването на Йоас, е паралелна с 4 Царе 12. Преобладава същият общ ред, но тук са добавени важни подробности (ст. 3, 7, 15–22).

Седем години. Този детайл се среща като последен елемент от предходната глава в разказа в Книгата на Царете (4 Царе 11:21). Другите детайли на стиха са същите като в 4 Царе 12:1, с изключение на това, че синхронът на възкачването на Йоас в 7-ата година на Ииуй се среща само в Книгата на Царете.

2. През всичките дни на Йодая. „През всичките му дни, в които свещеникът Йодая го е поучавал“ (4 Царе 12:2).

4. Да се поправи къщата. Това твърдение предполага, че по време на царуването на предишните отстъпнически владетели – Йорам (гл. 21:6), Охозия (гл. 22:3, 4) и Готолія (гл. 22:10) – Когато служението на Ваал беше насърчавано (ст. 7), на Храма беше позволено да изпадне в лошо състояние.

5. Съберете всички пари на Израел. Сравнете 4 Царе 12:5: „Нека свещениците им ги занесат, всеки мъж от познатия си.“ Изглежда, че е трябвало да се направи общо събиране за Храма в цялата страна, като всеки левит да ги вземе на място, от хората, които познава.

От година на година. Ремонтът на Храма беше мащабно начинание и колекциите щяха да обхванат няколко години.

Ускорете въпроса. В окаяното си състояние Храмът беше укор за народа. и обида към Йехова. Едно предано свещенство и един осветен народ е трябвало да направят ремонта на Храма своя първа задача.

Не го ускори. Според 2 Царе 12:6 Храмът все още не е бил поправен през 23-тата година от царуването на Йоас. Тук се подразбира, че левитите са отговорни за забавянето.

6. Повикал Йодай. Очевидно царят бил най-вече загрижен за работата по ремонта на Храма. Като главен свещеник, Йодай е трябвало да направи това своя основна грижа, но свещениците вероятно са се заинтересували повече от собствените си дела, отколкото от делото на Господа.

Главният. Тоест, главатар на свещениците.

Моисеева заповед. Тези разпоредби определяха данък от половин сикъл за службата на светилището (Изм. 30:13–16). Според 2 Царе 12:4, парите, получени от „посветените неща“ – от хора, които са дали обети на Господа или които са Му посветили определени животни или предмети (виж Лев. 27:2–28) – също са били предназначени за този проект. Освен това е имало доброволни дарения. Според 2 Царе 12:7, 8, свещениците са получавали пари от хората, но не са ги давали за работата по ремонта на храма.

7. Разбиха къщата. Този предмет не се среща в „Кралете“. Изглежда, че по време на техните По време на управлението на баща си Охозия и по-големите му братя бяха изпълнили плановите на майка си срещу Храма.

Върху Ваалим. Очевидно целта на Готолия е била да премахне поклонението на Йехова и да го замени с поклонението на Ваал. Че е бил построен храм за Ваал, е видно от гл. 23:17.

10. Всички принцове. Изглежда, че водещите поддръжници на този проект са били принцове и други светски водачи, а не свещеници. Щом веднъж хората уловили духа на делото, те намерили радост в даването за толкова достойна кауза. В това дело те били ангажирани в служба на Бога и радостта от Господа изпълнила сърцата им.

11. По кое време. Винаги, когато сандъкът се напълвал, той бил носен от левитите в царски кабинет, където се изпразвал в присъствието на първосвещеника или неговия заместник и царски писар. След това парите били претегляни и поставяни в торби (вижте върху 4 Царе 12:10, 11).

12. Царят и Йодая. От това става ясно, че окончателният надзор върху действията е бил в ръцете на царя и първосвещеника. И двамата изглеждали като мъже с честност и почтеност, на които можело да се разчита, че ще следят за правилното боравене с парите, без нередности.

Зидари и дърводелци. От тези разнообразни категории работници е видно, че Храмът сигурно се е нуждаел от обширен ремонт. Вероятно е бил частично разрушен, за да се осигурят материали за храма на Ваал (виж ст. 7 и гл. 23:17).

14. Останалите пари. Събрани бяха толкова много пари, че не бяха необходими за ремонта на сградата. Царят и първосвещеникът отново бяха консултирани относно разпореждането с излишните средства.

В летописите не се споменава за верността на доверените заместници, от които не е била поискана отчетност, нито за факта, че свещениците са продължили да получават определени парични средства (4 Царе 12:15, 16).

Съдове за дома. Вижте върху 4 Царе 12:13.

Принасяше всеизгаряния. Обичайният храмов ритуал продължи до смъртта на Йодая.

15. Но Йодай остаря. Този раздел (ст. 15–22), който разглежда смъртта и погребението на Йодай и отстъпничеството на Йоас след смъртта на възрастния свещеник, не се среща в Книгата на царете.

Сто и тридесет. От дните на Изхода насам Библията съдържа Няма данни някой да е достигнал възраст, равна на тази на Йодая. Тъй като Йоас е царувал 40 години (ст. 1), Йодая трябва да е бил на над 90 години, когато заговорът срещу Готолия е бил осъществен и Йоас е бил поставен на трона.

16. Сред царете. Това беше необичайна чест. Несъмнено се дължеше отчасти на уважението, с което е бил почитан заради религиозната си преданост, заради заслугите му към нацията във връзка със свалянето на Аталия и възкачването на Йоас на трона, заради връзката му с царското семейство чрез младата му съпруга (гл. 22:11; вж. гл. 22:2) и

до факта, че той на практика е заемал царския пост около 10 или 12 години, докато Йоас е станал достатъчно възрастен, за да царува.

17. Дойдоха принцовете. Те дойдоха с цел да поискат някаква конкретна услуга от царя. Следващият стих ясно разкрива естеството на тяхната молба.

18. Напусна дома Господен. Йодай беше повел народа със себе си в религиозното си възраждане, но за мнозина поклонението на Йехова беше само форма. Вътрешно те все още бяха отдадени на идолопоклонство.

Гняв слезе върху Юдея. Господ не можеше да позволи благословията Му да почива върху народа Му, когато те отстъпиха от Него и се покланяха на идоли. Затова защитната Му ръка беше оттеглена и беше позволено наказанията да сполетят народа.

19. И все пак Той изпращаше пророци. В Своята благодат Бог се стараеше да върне народа Си обратно към пътищата на правдата. Пророци били изпращани, за да изяснят резултатите, които ще последват, ако хората продължат непокорството си. Само един от тези пророци, Захария (ст. 20), е известен по име.

20. Свещеникът. Тоест, първосвещеникът. Йодай беше първосвещеник, а Захария беше негов син. Свидетелство за верността на Йодай е, че той имаше син, на когото Господ можеше да даде високата чест на дара на пророчеството.

Стоеше над народа. За да привлече по-добре вниманието на народа, Захария зае позицията над тях. Когато Ездра четеше закона на народа, той стоеше върху дървена платформа, направена за тази цел (Неемия 8:4).

„Защо прегрешавате?“ Въпросът беше укорителен. Защо прегрешавате, когато прегрешението ще донесе гибел (вижте Езекиил 18:31)?

Той също е изоставил. Бог не налага присъствието и благословията Си на никого. Когато хората отказват Неговото ръководство, Господ оттегля Духа Си от тях и тогава те биват оставени на милостта на жестокия господар, когото са избрали.

21. Заповед на царя. Йодай беше спасил живота на младия цар и го беше въздигнал на трона, а сега царят беше толкова малко благодарен за проявената към него доброта, че заповяда да убият сина на своя благодетел.

23. Краят. Евр. текупа, буквално „период на промяна“, като например равенството, и следователно краят на годината (виж Изх. 34:22).

Сирийска войнственост. Вижте върху 4 Царе 12:17.

24. Малка компания. Този стих обяснява стих 23. Само малък отряд от нахлуващата армия побеждава голяма армия, водена от юдейските князе. Князете са убити (ст. 23) и по този начин е извършено наказание срещу отстъпническите национални водачи (вижте стих 17).

С малцината си верни Геден унищожи голяма войска от мадиамците (Съдии 7). Но когато Божият народ отстъпи, Господната защита беше оттеглена и голяма войска от евреи падна в ръцете на малка част от врага.

Те извършиха съд. Господ позволи на враговете на Юда да извършат съд над Юда, както по-късно използва Асирия за подобна цел (виж Исайа 10:5–7; вижте 2 Лет. 22:8).

25. Когато те си тръгнаха, Йоас попречи на нахлуващата сирийска армия да ги разграби самия Йерусалим, като изпрати на Азаил съкровищата както на храма, така и на двореца (4 Царе 12:18).

Тежки болести. Йоас вероятно е бил сериозно ранен от сирийците.

Синове на Йодая. Изглежда, че други синове на Йодая може да са били замесени в съдбата на Захария.

Убий го на леглото му. Това беше в къщата на Мило (4 Царе 12:20). Мило вероятно е било силно укрепено място в града на Давид. Давид (2 Царе 5:9; 1 Лет. 11:8) и Соломон (3 Царе 11:27) са работили върху Мило.

Гробници на царете. На Йоас, който бил започнал царуването си с толкова големи обещания, му била отказана честта да бъде погребан в царските гробници. Сравнете гл. 21:20, където се казва, че на Йорам също е било отказано погребение в царските гробници поради злите му дела.

26. Йозавад. Вижте върху 4 Царе 12:21.

27. Бремето, наложено върху него. Тоест, пророческите послания, изречени срещу него.

Думата, преведена тук като „бреме“, *maššá'*, идва от корена *paša'*, който означава „да“

„издигам.“ От идеята за издигане на глас, *maššá'*, се е развило „изказване“. *Maššá'* често се използва за пророчески изказвания (Исая 15:1; 17:1; и др.) и е преведена два пъти като „пророчество“ (Притчи 30:1; 31:1).

История. Евр. мидраш, „изложение“ или „коментар“.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

20-22DA 619

ГЛАВА 25

1 Амасия започва да царува добре. 3 Той извършва правосъдие над предателите. 5 След като наема армия от израилтяни срещу едомците, по словото на пророк губи стоте таланта и ги отпраща. 11 Той побеждава едомците. 10, 13 Израилтяните, недоволни от уволнението си, плячкосват, когато се връщат у дома. 14 Амасия, горд с победата си, седми пред боговете на Едом и победата си, служи на боговете на Едом и презира съветите на пророка. 17 Той провокира Йоас към неговото сваляне. 25 Неговото царуване. 27 Той е убит от заговор.

1. Амасия. Тази глава, разглеждаща царуването на Амасия, е паралелна на 2 Царе 14:1-20. Паралелите са особено близки в стихове 1-4, които съответстват на 4 Царе 14:2-6; стихове 17-24, които съответстват на 4 Царе 14:8-14; и стихове 25-28, които са успоредни на 4 Царе 14:17-20. Има обаче редица важни елементи, които не се срещат в Царете, особено в стихове 5-10, 13-16.

2. Но не с цяло сърце. „Но не като баща си Давид: той постъпваше според всичко „дела, както правеше баща му Йоас“ (4 Царе 14:3). За Йоас (2 Лет. 24:2) и за Амасия се казва, че са правили „това, което е право пред Господа“, но нито един от тези царе не е бил всеотдаен в службата си, поне не през цялото си царуване. Всеки от тях е проявявал изключителни слабости и е трябвало да плати наказанието за недостатъците си. Не се споменава, че Амасия не е премахнал високите места (вж. 4 Царе 14:4).

5. Събра Юда. Стихове 5-13 обсъждат военната сила на нацията и нападението срещу Едом. В по-голямата си част този раздел е специфичен за Летописи. В Книгата на царете разказът за войната с Едом представлява един стих (4 Царе 14:7).

Заглушаване на сирийската агресия при Адад-Нирари

Триста хиляди. Сравнете това число с общия брой при управлението на Йосафат (гл. 17:14–18), вероятно 580 000 (вижте гл. 17:14), и 580 000 воители на Аса (гл.

14:8). Несъмнено човешката сила на народа е намалела значително по време на катастрофалните войни на Йорам и Йоас (виж гл. 21:8, 16; 24:23, 24).

6. Сто хиляди. Само малко преди това израилтянската армия под командването на Йоахаз е Твърди се, че са наброявали 50 конници и 10 000 пехотинци (4 Царе 13:7). Това число очевидно не е представлявало броя на мъжете, налични за война в Израел, а постоянната армия, останала след катастрофалната война със Сирия. Фактът, че Амасия е бил принуден да наеме сила, за да увеличи размера на армията си, ясно показва, че 300 000 са представлявали приблизително наличната човешка сила на Юдея по това време (ст. 5).

7. Върви с теб. Само числеността не е сила. Силите на Юда с Бога биха били много по-силни, отколкото биха били с добавянето на контингента от Израел без присъствието и помощта на Господа.

Всички деца на Ефрем. Това е добавено като обяснение и показва, че терминът „Ефрем“ се използва като синоним на народа Израел (вижте Осия 5:11, 14; 6:4).

8. Ако искаш да отидеш. Пророкът всъщност казваше: „Но ако настояваш да отидеш, мислейки, че по този начин ще бъдеш силен, давай, използвай всичките си сили и ти

³ Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с ексегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (2 Лет. 21:2). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

пак няма да успее.“ Божият пратеник се опита да накара Амасия да осъзнае глупостта да разчита на човешка помощ без помощта на Господа (виж гл. 16:7–9).

Сила да помага. Някои от най-големите поражения, сполетели Божия народ, са резултат от неспособността им да помнят, че Господ има сила да помага (вижте Числа 13:31–33; 14:1, 29–33).

9. За стоте таланта. Това беше типична човешка реакция. Амасия е трябвало да мисли повече за това кое е правилно или грешно, отколкото за плащането, което е било направено на израилевия цар, което сега ще се окаже пълна загуба. Но дори и израилтяните да го бяха придружили в похода към Едом, Амасия нямаше да е в по-добро положение. Една глупава постъпка никога не може да бъде изкупена от друга.

10. Силно разпален. Едва ли е могло да бъде другояче. Амасия е можел да им каже истинската причина за тяхното уволнение, че Господ не е с Израел (ст. 7) и че присъствието им ще донесе поражение (ст. 8). Това, разбира се, би ги разгневilo. Или, както вероятно е било в случая, той не е посочил причина. Това би ги накарало да предположат, че са били уволнени, защото добросъвестността им е била поставена под въпрос. Резултатът също би бил гняв от тяхна страна.

11. Долината на солта. Долината на солта (виж 2 Царе 8:13; 1 Лет. 18:12) вероятно е била близо до Мъртво море (виж върху 4 Царе 14:7). В книгата Царе се казва също, че те са превзели Села, което означава „Скала“. Това вероятно е известният район Петра, на около 80 км южно от Мъртво море. „Петра“ е гръцкото име за „скала“. Села вероятно е била мястото на едомитската столица по това време.

12. Върхът на скалата. Вероятно това е била някаква скала, надвиснала над град Петра. Едомецът Селах се е намирал на стръмната планина Ум ал Биара, единственото място, където досега са открити древни останки от този период. Това клане на пленниците не се споменава в Книгата на царете, но е напълно разбираемо предвид жестоките войни от онези дни (вижте 4 Царе 8:12; Амос 1:11, 13).

13. Самария чак до Веторон. Нито едно от тези места не е на линията на поход за армия, връщаща се от пътя за Едом към страната на Израел, защото Самария е била столицата на Израел, разположена на 35 мили северно от Йерусалим, а двата Веторон са били на 10 и 12 мили северозападно от Йерусалим. Ако войските бяха разпуснати преди началото на похода към Едом, силите на Юда щяха да бъдат в състояние да противодействат на грабежите на разпуснатите израилтяни. Възможно е след като израилтяните се бяха върнали в страната си, те да са били изпратени от цар Йоас в Самария, за да предприемат нападение срещу Юда, при което разгневените войници нападнали жителите на граничната област около Веторон.

14. Донесе боговете. Този раздел (ст. 14–16), който разглежда поклонението на Амасия на едомските богове, не се среща в книгата на Царете. Беше обичайна практика да се отнасят боговете на завладените страни, не непременно с цел поклонение, а като трофеи за победа.

Да бъдат негови богове. Такава е глупостта и коварството на човека. Едомските богове не бяха в състояние да окажат помощ на народа си срещу нападението от Юда, докато Йехова беше дал на Амасия голяма победа над Едом, въпреки това царят се поклони в поклонение пред тези заловени едомски идоли.

16. Бъдете поразени. Укорът на пророка щеше да доведе или до смирено покаяние, ако посланието бъде прието, или до гняв и горчивина, ако бъде отхвърлено. Амасия отказа да се вслуша в разума или в гласа на Бог и очевидно беше на ръба да нареди пророкът да бъде убит.

Решен да унищожи. На пророка било разкрито, че подлото отстъпничество на Амасия няма да остане безнаказано и че срещу него е било постановено божествено наказание.

17. Посъветва се, но не с Бога. Изоставил Господа, той се обърна за съвет на мъже, чиито съвети противоречаха на божествената воля и които му донесоха определени от Бога наказания. Стихове 17–24, разглеждащи безразсъдното оспорване на Амасия срещу Йоас и катастрофалното поражение на Амасия, са успоредни на 4 Царе 14:8–14 (вижте коментарите там).

Нека се видим. Това беше предизвикателство към войната.

18. Трън. Вижте 4 Царе 14:9 за тази притча.

20. За Бога. Вижте гл. 22:8. Царят на Юда е бил съден заради поклонението си на боговете на Едом (ст. 16) и Господ избра този метод, позволявайки на съда да се случи.

21. Бет-Шемеш. Град на 24 километра западно от Йерусалим (вижте 4 Царе 14:11).

23. Взе Амасия. Вижте върху 4 Царе 14:13.

24. С Овид-Едом. За левитски клан с това име вижте 1 Лет. 26:4, 8, 15.

25. Петнадесет години. Това е необичайно хронологично твърдение. Никъде другаде (освен в паралелния пасаж от 4 Царе 14:17) не се казва, че определен цар на Израел или Юда е живял определен брой години след смъртта на друг цар. Някои предполагат, че въпреки че Библията казва, че Амасия е „живял“ след смъртта на Йоас, тя не потвърждава, че той е царувал; че е малко вероятно Амасия да е бил освободен веднага след залавянето му; че по това време народът на Юда вероятно е поставил на трона Озия, 16-годишния син на Амасия (виж гл. 26:1); че Амасия вероятно не е бил освободен до смъртта на Йоас, когато може да му е било позволено да се върне в страната си, за да живее 15 години. Ако тази реконструкция е вярна, тя дава разумно обяснение за съвпадението по това време.

Стихове 25–28, които разглеждат края на царуването на Амасия, са успоредни на 4 Царе 14:17–20.

27. След времето. Или „от времето“. LXX и старолатинският превод подкрепят четенето „във времето“. Не може да се определи точно време с еврейския предлог *min*, тук преведен като „след“, тъй като той може да означава всяко време след началото на отстъпничеството (виж Бит. 4:3; Осия 6:2; Съдии 11:4; Исая 24:22). Някои предполагат, че Амасия се е отвърнал от Господа (2 Лет. 25:14–16) по повод поклонението си на боговете, пленени в едомитската кампания; че именно по това време той е изпратил безразсъдното си предизвикателство към Йоас и е започнал безразсъдната война, която е донесла катастрофално поражение на народа му и е довела до собственото му пленяване (ст. 17–23); че именно по това време срещу него е бил сформиран заговор, който е поставил на трона 16-годишния му син Озия.

Следователно, краткият разказ би означавал, че смъртта му е последвала почти веднага след началото на заговора; но времевата характеристика в стих 25 и началното изречение на стих 27 карат някои да вярват, че бягството му към Лакис, където е бил убит, се е състояло едва 15 години след смъртта на Йоас, следователно дори повече от 15 години след началото на заговора. Обаче, че заговорът е започнал толкова рано, не може да се установи със сигурност от наличната информация.

ГЛАВА 26

1 Озия наследи властта си и царува добре в дните на Захария и преуспя. 16 Възгордя се, нахлу в свещеническия сан и беше поразен от проказа. 22 Той умря, а Йотам го наследи.

1. Озия. Почти цялата тази глава е допълнение към разказа за царуването на Озия, който се намира в 4 Царе 14:21, 22 и 15:1–7. Разделянето на разказа за царуването на Озия на тези две части в Книгата на Царете, като разказът за царуването на Йеровоам се намира между тях (4 Царе 14:23–29), е довело някои до заключението, че елементите, отнасящи се до Озия, които се намират в 4 Царе 14:21, 22, се появяват като допълнение към разказа за царуването на Амасия и че второто въвеждане на царуването на Озия, идващо след разказа за Йеровоам II, може да показва, че Озия е имал период на съвместно управление с баща си, като вторият запис се отнася до началото на неговото еднолично царуване. Името Озия се използва еднакво в Летописи, с изключение на 1 Летописи 3:12, където името Азария се появява в родословие. В асирийските записи се използва терминът Азриау, който сега обикновено се идентифицира като Азария. С изключение на изписването „Азария“, 2 Лет. 26:1, 2 е идентично с 4 Царе 14:21, 22.

2. Елот. Град на Акабския залив, недалеч от Ецион-Гебер (виж върху 4 Царе 14:22).

3. Шестнадесет години. Стихове 3 и 4 са успоредни на 4 Царе 15:2, 3. Синхронизмът с Израел (4 Царе 15:1), както обикновено, не е включен в Летописи, тъй като последната не разглежда царуването на северното царство.

5. Захария. Това е единственото споменаване на този пророк.

Търсеше Господа. Такива твърдения, които постоянно посочват благословиите на послушанието и горчивите плодове на прегрешението, са характерни за Летописите.

6. Срещу филистимците. Стихове 6–15 разглеждат военните приключения на Озия, обществените му дела и силата му във въоръжението. Този раздел се среща само в Летописите и е важен принос към информацията относно естеството на царуването на Озия. Смята се, че „Азриав от Иуда“ в асирийските записи е Азария (Озия) от Юда. Ако е така, тези записи (вижте върху 4 Царе 14:28; 16:5) потвърждават картината, дадена в Библията за военното значение на Озия.

7. Филистимци. Филистимците и арабите също са споменати заедно в гл. 17:11; 21:16.

Гур-баал. Това място е неизвестно, въпреки че някои смятат, че вероятно е било място в Едом.

Мехунимите. Това са били хората от Маон, в околностите на планината Сеир (виж гл. 20:1).

8. Амонците. Сравнете гл. 20:1, където амонците са споменати като образуващи една група от конфедерация, която нападнала Йосафат.

9. Кули в Йерусалим. Стените в ориенталските градове все още имат големи кули на градските порти. Те са за настаняване на войски и съхранение на оръжие в случай на спешност. Споменатата тук порта вероятно е била в северозападния ъгъл на града (виж гл. 25:23).

Долинната порта. Това вероятно е била портата в югозападния ъгъл (виж Неем. 2:13; 3:13). Вижте Стените на Йерусалим по времето на Неемия.

Завой на стената. Сравнете Неем. 3:19, 20, 25. Някои смятат, че тази кула е била от източната страна на Сион, на завой в стената, и по този начин е служила за защита както на Сион, така и на планината. Мория срещу атаки от югоизток.

10. В пустинята. Тоест, в пасищните райони. Кулите са били за защита от мародерски банди от бедуини.

Равнини. Евр. мишор, „равна земя“, понякога се прилага за плодородната равнина между Арнон и Есевон (виж Втор. 3:10; 4:43; Исус Навин 13:9, 16, 17, 21; 20:8; Йер. 48:8, 21), но тук очевидно се говори за територия в Юдея.

Кармил. Тази дума вероятно би трябвало да се преведе като „овощни градини“. В Юдея обаче, на 11 километра южно от Хеврон, е имало място, наречено Кармил.

13. Армия. Размерът на армията, 307 500 мъже, е сравним с размера на армията на Амасия от 300 000 мъже (гл. 25:5), но е значително по-малък от армиите, приписвани на Аса (гл. 14:8) и Йосафат (гл. 17:14–18).

С могъща сила. Ако Озия е бил Азриау от асирийските надписи, той трябва да е бил доминиращата фигура в Западна Азия по време на управлението на Тиглатпаласар III (745–727). Вижте върху 4 Царе 14:28.

14. Прашки за хвърляне на камъни. Буквално „за камъни за прашки“. Вероятно се имат предвид камъни за употреба в прашки.

15. Двигатели. Те може да са били подобни на по-късния римски катапулт или балиста.

Разпространява се далеч в чужбина. Тиглатпаласар III има редица препратки към „Азриау от Яуда“ (вижте стих 13).

16. Прегрешил срещу Господа. При обикновени обстоятелства само на свещениците е било позволено да влизат в Храма и само на тях е било позволено да принасят тамян на златния олтар пред завесата (виж Числа 18:1–7). Озия е бил виновен за самонадеяност в опита си да си присвои този свещен свещенически прерогатив.

17. С него осемдесет свещеници. Озия вероятно е влязъл в Храма със значителна свита и може би е направил опит да се противопостави на опита на първосвещеника да го изгони, но Азария е бил готов да прибегне до сила, ако е необходимо.

18. За Твоята чест. Прегрешението никога не е чест, а срам. Озия е опетнен благородната му история чрез греха му в последната част от царуването му.

19. Беше разгневен. Един грях почти неизменно води до друг. Свещениците изпълняваха дълга си, като се опитваха да възпрат царя от принасяне на жертва. Но фактът, че той, царят, беше възпрепятстван по този начин, го изпълни с яростен гняв.

Дори проказата се появи. Докато царят стоеше пред Господа със сърце, изпълнено с гняв и бунт, посещение от Бога го сполетя. Поразен от проказа, той с ужас осъзна, че Божията ръка го е докоснала.

20. Изтласкват го. Хващайки поразения цар, свещениците се готвели да го изгонят насила от Храма. Ужасен, Озия бързо се оттеглил.

21. Няколко къщи. Тоест, отделна къща. Прокажените не са били допускани от еврейския език. закон да живее с другите, но трябва да пребивава сам, в древността, „извън стана“ (Левит 13:46).

Прекъснат. Никога повече на царя не му беше позволено да влиза в свещените места на Храма.

Над царския дом. Йотам станал регент, управлявайки страната от онова време баща му беше поразен от проказа.

22. Исаия. Исаия получил славното си видение за Бога „в годината, когато цар Озия умрял“ (Исаия 6:1). Тъй като изглежда е продължил пророческото си служение до царуването на Асархадон (Исаия 37:38), който дошъл на трона на Асирия през 681 г. пр.н.е., той трябва да е бил млад мъж, когато е започнал делото си около 740 г. (виж РК 305, 310).

23. Поле на погребението. „В града на Давид“ (4 Царе 15:7). Вероятно значението е, че Азария е бил погребан в гробно място, принадлежащо на царете, но не в самите царски гробници.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–23РК 303–305

15 РК 303

16–21РК 304

ГЛАВА 27

1 Йотам царува добре и преуспява. 5 Той покорява амонците. 7 Царуването му. 9 Ахаз го наследява.

1. Йотам. Тази глава, разглеждаща царуването на Йотам, е успоредна на 4 Царе 15:32–38, но е по-пълна. Книгата „Царе“ споменава един елемент, който не се среща в Летописите, а именно мерките на Сирия срещу Юдея (4 Царе 15:37).

2. В храма. Тоест, Йотам не е влязъл незаконно в Храма, както баща му бяха правили преди него (гл. 26:16–20).

Все пак покварено. Авторът на Царете допълнително обяснява този елемент, като заявява, че „... „хората все още жертвуваха и кадяха по високите места“ (4 Царе 15:35). Думите на пророците от този период дават доказателство, че е съществувала дълбоко вкоренена морална поквара, която е подкопавала силата на нацията (Исая 1:4, 21–24; Осия 4:1, 2; Михей 3:10–12).

3. Висока порта. Вероятно портата в северната стена на двора на храма (виж Йер. 20:2; Езекиил 9:2).

Офел. Северната част на югоизточния хълм на Йерусалим.

4. Построил градове. Очевидно за отбрана и защита както срещу Израел, така и срещу Сирия, и срещу нарастващата мощ на Асирия, която по това време, при управлението на Тиглатпаласар III (745–727), проявявала активен интерес към делата на Западна Азия.

Замъци. Тоест, крепости. Както Озия, така и Йотам проявили необичайна тревожност да укрепят страната (виж гл. 26:9–15). Пророците от онова време осъждали народното доверие, което се възлагало на укрепленията и човешката мощ (Осия 8:14; Ис. 2:15; вж. 17:3, 4).

5. Амонити. След смъртта на Озия амонитите вероятно отказали обичайното плащане на данък (гл. 26:8), но Йотам отново ги подчинил.

И третото. В продължение на три години Амон продължил да изпраща данък на Йотам, а след това вероятно е спряло. Смята се, че това се е случило по времето, когато Ахаз поема трона след едноличното царуване на Йотам (вероятно само от 4 години). Общата продължителност на царуването на Йотам е 16 години (ст. 1, 8), но за първия период от него – много вероятно около 12 години – се смята, че Йотам е бил съвладетел с Озия. Относно 20-те години на Йотам спрямо неговите 16 години (4 Царе 15:30, 33) вижте том II, стр. 150.

6. Подготвил си пътищата. Характерно е, че летописецът посочва причината за просперитет – посвещение на ГОСПОДА.

7. Всичките му войни. В последната част от царуването си Йотам бил принуден да се бори с посегателства както от Израел, така и от Сирия (4 Царе 15:37).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1, 2 РК 305

ГЛАВА 28

1 Ахаз, царувайки много нечестиво, е силно измъчван от сирийците. 6 Юда, пленен от израилтяните, е изпратен у дома по съвета на пророк Овид. 16 Ахаз, който изпраща за помощ до Асирия, не получава помощ от това. 22 В бедствието си той става още по-идолопоклоннически настроен. 26 Той умира и Езекия го наследява.

1. Ахаз. Тази глава, разглеждаща царуването на Ахаз, е успоредна на 4 Царе 16. Разказът в Летописи е като цяло по-пълнен от този в Царете, но не споменава някои подробности, дадени там.

2. Изображения за Ваалимите. Вижте Съдии 2:11; вижте също 1 Царе 16:31; 2 Царе 1:2; 2 Летописи 21:6; 22:3; 24:7.

3. Долината на сина на Еном. Тази долина се намирал западно и южно от Йерусалим (виж Исус Навин 15:8; 18:16). Това е било сцена на някои от най-жестоките и отвратителни обреди, вероятно произлизащи от ханаанското поклонение.

Изгорил децата си. Очевидно ги пожертвал като всеизгаряния на Молох (вижте върху Лев. 18:21; 20:2; Втор. 18:10; 32:17). Човешките жертвоприношения са били една от най-ужасните мерзости на Палестина, а по времето на Юдея те са се превърнали в необичайна черта на религиозното поклонение (Йер. 7:31; 19:2–6; 32:35; Ез. 16:20, 21).

5. Избави го. Вижте гл. 22:8.

6. Изоставени от Господа. Когато защитата на Господа бъде оттеглена, човекът за своя мъка открива, че господарят, когото е избрал, може да бъде изключително жесток. След толкова тежки загуби нищо не е могло да попречи на Сирия и Израел да обсадят Йерусалим. Те обаче не го превзеха (4 Царе 16:5). Целта на съюзниците е била да свалят Ахаз и да поставят свой нов владетел (Исая 7:6). Паниката на Ахаз е описана живо в Исая 7:2.

7. Управител на дома. Очевидно главният служител на двореца (виж 1 Царе 4:6; 18:3).

До царя. Сравнете 1 Царе 23:17; Естир 10:3. Смъртта на тези три видни личности се споменава заради тяхната им връзка с Ахаз. Ударът, който ги е сполетял, е поразил царя.

8. Двеста хиляди. Това бяха жени и деца, взети като роби.

9. Пророк. Целият този раздел (ст. 9–15), който разглежда завръщането на затворниците, се среща само в Хрониките.

Гневен срещу Юда. Господ искаше Израел да знае, че това не е заради техните доблестта, че са били победители в тази кампания, но поради греха на Юда. Божията защитна ръка е била отдръпната от Юда; следователно е било възможно Израел да триумфира над нея.

В ярост. Фактът, че Господната защита беше оттеглена от Юда, не оправдае Израел в суровите и жестоки мерки, които той беше предприел срещу ближния си. Господ е Бог на безкрайната справедливост, „дълготърпелив и многомилостив, прощаващ беззаконие и престъпление, и по никакъв начин не оправдава виновния“ (Числа 14:18). Господ позволи Асирия да бъде инструмент за наказание на Неговия народ, но от своя страна предсказа, че ще „накаже плода на коравосърдечното сърце на асирийския цар“ (Исая 10:5–12; вижте 2 Лет. 2:8).

10. Няма ли сред вас? Няма ли и вие свои прегрешения против Господа? които също заслужават осъждане? Нима самите вие сте толкова напълно невинни, че негодуванието ви срещу братята ви може да бъде оправдано пред Небето?

11. Освободете пленниците. Чрез Моисей Господ изрично забрани на израилтяните да правят братята си роб (Левит 25:42–46).

Върху теб. Израел беше свидетел на съдбата, която сполетя народа на Юда, когато гневът Господен беше върху тях. Фактът, че Божият гняв сега беше насочен срещу Израел, накара някои от главите на нацията да се замислят сериозно.

12. Глави. Патриархалните вождове на северните племена, наричани тук „Ефрем“ (вж. Исаия 7:2, 5, 9; Осия 5:9–14).

15. Градът на палмите. Сравни Втор. 34:3.

16. Царете на Асирия. Стихове 16–21, разглеждащи молбата на Ахаз за помощ от Асирия са паралелни на 4 Царе 16:7–9. Вижте също Исаия 7, 8.

18. Филистимците. След като били поразени от Озия (гл. 26:6), филистимците очевидно били нетърпеливи да отмъстят. Градовете, които превзели, се намирали в региони, често спорни между Юдея и Филистия.

Те живеяха там. Това не бяха просто малки гранични нападения, а сериозни нападения в които завзетите райони са били окупирани и държани за известно време.

20. Тиглат-пилнесар. Това е Тиглат-пилесар III (745–727 г. пр.н.е.), един от най-великите завоеватели сред асирийските императори. Според асирийския епонимен канон, или списък с лиму (виж том II, стр. 55, 155), той е дошъл срещу филистимците през 734 г. и срещу Дамаск през 733 и 732 г. Възможно е тези кампании да са били предприети в отговор на спешната молба на Ахаз за помощ.

Не го укрепил. Асирийският цар не се интересувал от благополучието на Ахаз или народа на Юда. Когато той се изправил срещу Филистия и Сирия, той се стремил да защити собствените си интереси и тези на своя народ. Асирийците били също толкова готови да унищожат еврейския народ, колкото и всеки друг народ. Ахаз и Езекия скоро щяха да открият това.

21. Не му помогна. Ахаз с мъка научил, че алчността на асирийския цар не се задоволи лесно и че с глупавото си поведение си е спечелил само мъка и страдание.

22. Още едно прегрешение. Вместо да си извлече поука от бедствието си, Ахаз стана само по-огорчен и упорит. От едно зло той премина към друго, водейки народа си по път, който можеше да завърши само с гибел.

23. Боговете на Дамаск. Вместо да се осъзнае и да осъзнае, че страданието му поради изоставянето на Господа, Ахаз се разгневи и огорчи още повече срещу Бога и последва курс, който донесе върху него и народа му още по-сурови наказания. Когато Тиглатпаласар превзел Дамаск, Ахаз отишъл в този град, за да отдаде почит на асирийския цар. Докато бил там, видял олтар, на който направил копие, и го поставил пред Храма в Йерусалим, като преместил медния олтар от мястото му (виж 2 Царе 16:9–16).

24. Нарязани на парчета. Вижте 4 Царе 16:17. Изглежда е имало общо унищожение на свещените съдове на Храма.

Затворете вратите. Ахаз прекрати службите в Храма. Светилниците бяха угасени, изгарянето на тамян спря и жертвоприношението беше преустановено (гл. 29:7).

Олтари във всеки ъгъл. Единственият голям олтар за всеизгаряне беше силен метод за внушаване в съзнанието на хората доктрината за единствения истински Бог. Многобройни олтари във всички части на Йерусалим недвусмислено говореха за политеизма, който Ахаз насърчаваше.

25. Високи места. Сравнете с 2–4.

Провокиран към гняв. Сравни Втор. 32:16, 17.

27. Гробниците на царете. Сравнете отношението, оказано на Йорам, Йоас и Озия (гл. 21:20; 24:25; 26:23).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–27РК 322–330

2,3 РК 324

6–15РК 649

19, 22–24РК 330

ГЛАВА 29

1 Доброто царуване на Езекия. 3 Той възстановява религията. 5 Той увещава левитите. 12 Те се освещават и очистват Божия дом. 20 Езекия принася тържествени жертви, в които левитите са по-настоятелни от свещениците.

1. Езекия. Разказът за царуването на Езекия обхваща четири глави, 29–32. Контрастът с паралелния разказ в 4 Царе 18–20 е поразителен. В Летописи основният акцент е върху религиозната реформация на Езекия, на която са посветени три глави (29–31), докато в Царе тази тема е разгледана в няколко стиха (4 Царе 18:4–6). Само една глава в Летописи (2 Летописи 32) е посветена на описание на гражданските дела по време на царуването, докато в Царе това е обект на най-голям акцент (4 Царе 18:7 до 20:21).

Така 2 Лет. 29–31 е почти изцяло нов материал, докато гл. 32 е само кратко резюме на това, което представлява практически целия разказ за царуването в книгата „Царе“.

Авия. Съкратената форма „Ави“ се появява в 4 Царе 18:2.

3. Първи месец. Тоест, Нисан, първият месец от свещената година, а не първият месец от неговото царуване. Относно броя на месеците и метода за броене на годините на царуване вижте том II, стр. 108, 109, 116, 138, 140.

Отвори вратите. Бащата на Езекия, Ахаз, беше затворил тези врати и беше прекратил службите в Храма (гл. 28:24).

4. Източната улица. Мястото за срещи вероятно е било открито пространство извън източната или предната порта на храмовото ограждение (виж Ездра 10:9; Неемия 3:26; 8:1, 3).

5. Осветете се сега. Сравнете стихове 15, 34; гл. 30:3, 15, 17. Давид отдаде бедствието, съпътстващо опита му да пренесе ковчега в Йерусалим, на факта, че свещениците не се бяха осветили. Когато следващия път беше на път да завърши преместването, той поиска всички свещеници и левити, участващи в церемониите, да се осветят (1 Лет. 15:12–14).

Осветете къщата. Тази работа включваше премахването на мръсотия и отломки, натрупани през дългия период, когато Храмът не е бил използван (вижте стихове 15, 16).

Мръсотията. Отчасти просто прах и мръсотия, но е възможно да е включвала и идолопоклоннически предмети (вижте 4 Царе 16:10–16).

8. Гняв. Сравни гл. 24:18.

Предаде ги на беда. Това беше предсказал Моисей (виж Втор. 28:15, 25, 37).

9. Бащите са паднали. Вижте гл. 28:5, 6, 8, 17, 18.

10. Завет с Господа. Споразумение, на което народът отсега нататък ще служи Йехова. Такъв завет е бил сключван от време на време след периоди на прегрешения (2 Лет. 15:12; 34:31; 4 Царе 23:3; Неем. 10:28, 29).

12. Левитите станаха. Вижте 1 Лет. 23:6 за тройното разделение на левитите. Този стих изброява по двама членове на всяко от трите големи левитски подплемена – Каат, Мерари и Герсон.

13. Синове на Асаф. Имало е и тройно разделение на левитите, които били музиканти (1 Лет. 25:1–6; 2 Лет. 5:12).

14. Синове на Еман. Този стих назовава по двама левити от всяка от останалите музикални гилдии – еманците от Каат и иедутите от Мерар. Те, заедно с предходните двойки, съставляват общо 7 двойки или 14 главни мъже от левитския ред (вижте 1 Лет. 6:18–47).

15. Събраха братята си. Като глави на домовете си, те имаха властта и отговорност за изпълнението на тази задача.

16. Вътрешната част. Свещениците влязоха в най-святото място, както и в първата отделението на Храма, за да се извърши работата по почистването. В тези отделения левитите не можеха да влизат.

Поток Кедрон. Изглежда, че това място е било използвано като място за изхвърляне на боклук (виж 1 Царе 15:13; 4 Царе 23:12; 2 Лет. 15:16; 30:14).

17. Осем дни. Изглежда, че първите осем дни са били прекарани в почистване на външната част, а вторите осем дни - в почистване на самия Храм. Така до 16 Нисан работата по пречистването е била завършена. Ясно е, че за този кратък период от само 16 дни не е могло да се извърши основен ремонт на Храма. Очевидно такива не са били необходими по това време, тъй като самият Храм вероятно не е бил оставен да се руши, а само е бил осквернен от небрежност.

18. Олтар за всеизгаряне. Ахаз беше премахнал този олтар от обичайното му място и го беше осквернил (4 Царе 16:14, 15).

Трапеза с присъдените хлябове. Тук се споменава само една маса (виж 2 Лет. 4:8, 19; вж. 1 Лет. 2:14). 28:16; вижте върху 3 Царе 7:48).

19. Отхвърли. Сравни 2 Лет. 28:24; 4 Царе 16:14, 17.

21. Седем юнеца. Различните животни очевидно са били както за всеизгаряне, така и за жертва за грях (виж 2 Лет. 29:23, 24; вж. Лев. 1:2, 3).

23. Положиха ръце. Сравни Лев. 4:4, 15, 24, 29.

24. Да се извърши умилоствие. Сравни Лев. 4:20, 26, 31, 35.

25. Той постави левитите. Той разположи левитските музиканти в Храма, възстановявайки древното хорово богослужение, установено първоначално от Давид (1 Лет. 25:1).

За Гад. Никъде другаде не се споменава, че музикалната служба в Храма е била установена по нареждане на пророците Гад и Натан; но е интересно да се знае, че тази важна част от службата в Храма е била установена в съответствие с божествената воля, изразена от пророческите пратеници.

26. Инструменти на Давид. Сравнете 1 Лет. 23:5; Амос 6:5.

С тръбите. Сравнете Числа 10:8; 1 Лет. 5:24; 2 Лет. 5:12.

30. Асаф, гледачът. Името на Асаф се появява във въведението на няколко от псалмите (Пс. 50; 73–83).

31. Вие сте се осветили. Буквално „Напълнили сте ръката си“, като „ръката“ вероятно е символ на служене.

Благодарствени приноси. При мирните приноси и благодарствените приноси по-голямата част от жертвата е принадлежала на и е била консумирана от поклонника, неговото семейство и приятели в радостен празник на благодарността (виж Лев. 7:11–21). Всеизгарянията са били изцяло изгоряни на олтара (Лев. 1:3–17).

34. Одеране. Евр. *pashaṭ*, „съблека“; използвано за животно, „да одереш кожата“.

По-праведни. Вероятно е свещениците като класа да са били по-дълбоко ангажирани в поктарата, въведена по време на управлението на Ахаз, отколкото левитите.

35. В изобилие. Друга причина, поради която свещениците не можели да одерят всички жертви за всеизгаряне. Те несъмнено били заети и с многото си други дейности, като например изгаряне на мазнината на примирителните жертви (виж Лев. 3:3-5) и грижа за възлиянията за жертвите за всеизгаряне (Чис. 15:3-5).

36. Радваха се. Давид и народът много се радваха на приносите, донесени за построяването на Храма (1 Лет. 29:9) и хората се върнали по домовете си „радостни и весели по сърце“ след освещаването на Храма (1 Царе 8:66). „Всички първенци и целият народ се радваха“, когато бяха донесени дарове за възстановяване на Храма в дните на Йоас (2 Лет. 24:10). Няма по-дълбока и по-свята радост от тази, която идва от участието с Бога в Неговата служба.

Подготви хората. Те се радваха за това, което Бог беше направил за хората, като подготви сърцата им за участие в богослужението по това събитие и за възстановяване на службите в Храма, които бяха преустановени в продължение на няколко години.

Внезапно. Езекия едва наскоро се беше възкачил на трона и нямаше много време да промени отстъпничеството на Ахаз към сегашната лоялност към Йехова.

Божията ръка се видя във внезапния обрат от безразличие и враждебност към радостно участие в поклонението пред Бога. Това наистина беше основа за голяма радост.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-36PK 331-335

1-4PK 331

5 PK 332

6 PK 331

7 PK 332

8 PK 328

10, 11, 15 бр. 332

16-19, 24, 29 PK 333

30 мл 238

36 PK 333

ГЛАВА 30

1 Езекия провъзгласи тържествена Пасха на втория месец за Юда и Израил. 13 Събранието, след като разруши жертвениците на идолопоклонството, празнува празника четиринадесет дни. 27 Свещениците и левитите благославят народа.

1. Изпратено до целия Израел и Юдея. Това показва загрижеността на Езекия не само за Юдея, но и за Израел. След като възстановил богослужението в Храма, той изпратил писма из цялата територия на Израел, канейки народа му да дойде на пасхалната служба.

Към Ефрем и Манасия. Това бяха основните племена на територията на северното царство, които все още не бяха отведени в плен. Племената на изток от Йордан и северните племена бяха претърпели депортация по-рано (4 Царе 15:29; 1 Летописи 5:26).

2. Вторият месец. Работата по почистването и освещаването на Храма не беше завършена до 16-ия ден от първия месец (гл. 29:17), а пасхалната служба обикновено започвала на 14-ия ден от първия месец (Изм. 12:2, 6; Лев. 23:5). Но в случаи на спешност законът позволявал на отделните хора да празнуват Пасхата на 14-ия ден от втория месец (Чис. 9:6-11).

3. По това време. Тоест, по обичайното време, 14-ти Нисан.

5. Прокламация. Евр. qol, буквално „глас“. Правителството на Юдея постановява, че трябва да се изпрати вест до жителите на Израел, с която да ги покани на Пасхата. Разказът не предполага, че самото провъзгласяване е имало характер на официален указ. Езекия едва ли би могъл да направи официално провъзгласяване в царството на Осия без сътрудничеството на израилтянския цар, а разказът не показва такова сътрудничество.

От Вирсавее чак до Дан. Подобен израз е бил използван по време на съдийския период (Съдии 20:1; 1 Царе 3:20) и по време на периода на обединената монархия (2 Царе 3:10; 17:11; 24:2; 3 Царе 4:25; 1 Летописи 21:2), но след разделянето на царството това е първият случай на употребата му в повествованието.

От дълго време. В дните на Ровоам от Юдея много от верните в Израел изоставиха народа си, за да могат да се покланят на Господа в Йерусалим (гл. 11:16, 17), а в дните на Аса много израилтяни отново се присъединиха към братята си в Юдея (гл. 15:9). Йеровоам беше установил поклонението на златните телета във Ветил и Дан, за да попречи на народа си да ходи в Йерусалим на поклонение (1 Царе 12:27–33), а Вааса укрепил Рама, близо до границата, за да предотврати отпадането на израилтяните към Юдея (2 Лет. 16:1). Но сега отново, след толкова дълго време, ситуацията беше отворена за поканата за поклонение в Йерусалим. Осия, марионетка на Асирия (виж върху 2 Царе 17:1), управляваща вече частично разчленено царство, вероятно беше или твърде слаба, или твърде безразлична, за да се намеси в пратениците на Езекия.

6. Стълбовете. Буквално „бегачите“.

Които са избягали. Когато тези думи са били написани, източните и северните части на царството на Израел вече са паднали в ръцете на Асирия. Тиглатпаласар III се е изправил срещу Израел в дните на Факай и е превзел Галилея, цялата земя Нефталим и Галаад (4 Царе 15:29). Освен това той е отвел в плен рувимците, гадците и „половината племе на Манасия“ (1 Летописи 5:26). На слабия остатък, който е избягал, е дадена още една възможност да се покае (вижте Пк 287–291) преди идването на Салманасар, който е затворил Осия и е започнал последната обсада на Самария (4 Царе 17:4–6; 18:9, 10).

10. До Завулон. Рувим и Гад не се споменават; вероятно те са били депортирани поцяло от другите племена.

Те се засмяха. Отношението на северните племена като цяло беше враждебно към Бога и Неговото поклонение.

11. Гмуркачи от Ашер. Въпреки общата враждебност, някои от северните племена откликнаха на милостивата поканата на Езекия и дойдоха в Йерусалим за пасхалната служба. Колкото и широко разпространено да е отстъпничеството, Господ винаги има малцина верни, които остават лоялни към Него (виж Рим. 9:27; Рим. 11:3, 5).

12. Също и в Юдея. В Юдея, за разлика от Израел, хората откликнали на движенията на Светия Дух и с едно сърце приели поканата да присъстват на Пасхата.

13. Безквасен хляб. Този празник, подобно на Пасхата, обикновено се е празнувал в първия месец, през седемте дни след Пасхата (Исх. 12:18; Лев. 23:5–8; Числа 28:16, 17).

14. Премахна олтарите. Това бяха олтарите, които Ахаз беше издигнал „във всеки ъгъл на Йерусалим“ (гл. 28:24). През първата година от царуването си Езекия премахна тези олтари, посветени на фалшиви богове.

В потока Кедрон. Вижте на (гл. 29:16).

15. Срамуваха се. Изглежда, че до този момент много от свещениците са пренебрегвали да се очистят (гл. 29:34; 30:3), но сега, засрамени от общия плам, те се осветиха чрез ритуала на пречистване, за да бъдат готови за участие във пасхалните церемонии.

16. Мойсеев закон. В Летописите има многобройни препратки към закона (виж гл. 23:18; 24:6; 14:4; 17:9).

Поръси кръвта. Сравни Лев. 1:5, 11, 15; 3:2, 8, 13.

17. Не бяха осветени. Хората от северните племена в по-голямата си част бяха въвлечени в някакъв вид морално оскверняване, от което не бяха имали възможност да се очистят (ст. 18).

Клане на пасхалните агнета. Пасхалните агнета е трябвало да бъдат заклани от „израилтяните“ (Изра. 12:6). В този случай обаче те са били заклани от левитите в полза на онези членове на събранието, които все още не са се очистили.

18. Много от Ефрем. Изброяването на тези племена показва широката област, обхваната от пратениците на Езекия, като канели членове от територията на северното царство да присъстват на Пасхата в Йерусалим.

Иначе, отколкото е било писано. На тези, които не са били пречистени, не е било позволено да ядат Пасхата по време на обичайния сезон, а е било позволено да я ядат един месец по-късно (Числа 9:6, 7, 11). В този случай Пасхата вече е била отложена за втория месец, така че е било направено специално разрешение за непречистените членове на северните племена, на които е било позволено да участват в пасхалните жертви.

19. Подготвя сърцето си. Това беше важният елемент, а не просто церемониален чистота. Не всичко беше направено според стриктната буква на закона, но тъй като обстоятелствата направиха това невъзможно, духът на закона беше следван. Бог е разумен и истинските Негови служители са разумни и благоразумни хора. Всеки, който е ангажиран в делото Господне, ще открие, че обстоятелствата понякога променят случаите и могат да възникнат екстремни ситуации, при които преценката и разумът трябва да заменят стриктното спазване на буквата на закона. Това не е извинение за небрежност, но извънредните ситуации трябва да се предприемат според обстоятелствата.

20. Вслуша се в Езекия. Фактът, че Господ чу молитвата на Езекия, показва, че духовната искреност в очите на Бога е предпочитана пред студеното и формално придържане към строги законови предписания.

Изцеляваше хората. Господ прощаваше греховете на онези, които истински Го търсеха (виж Пс. 41:4; Йер. 3:22; Осия 14:4).

21. Седем дни. В съответствие с Моисеевите изисквания (Изра. 12:18; 23:15; Лев. 23:6; Числа 28:17).

С голяма радост. Истинската религия носи на своя последовател истинска радост и веселие. Религиозните служби трябва да допринасят за щастието и удовлетворението на всички, които участват в тях. Еврейските религиозни празници са били от такова естество, че да носят свято удоволствие на хората.

Силни инструменти. Сравнете 2 Лет. 5:12, 13; 1 Лет. 15:28.

23. Други седем дни. Това беше доброволно допълнение към изискванията на закона, даващо на хората двуседмичен празник вместо обичайните седем дни. Допълнителният празник беше резултат и знак от изобилната ревност и радост, предизвикани от първите седем дни на празненствата.

25. Цялото събрание. На този празник присъстваха три групи хора: (1) жители на Юдея, включително обикновени хора, свещеници и левити; (2) жители на Израел; (3) прозелити, както от Израел, така и от Юдея.

26. От времето на Соломон. Последният предишен случай, когато е било възможно народът на Израел и Юдея да се присъединят към такъв фестивал в Йерусалим, е бил по времето на Соломон, когато царството все още е било обединено. След разрухата не са били възможни общи религиозни служби, които да включват гражданите на двата народа, освен когато израилтяните са напуснали северното царство, за да емигрират в Юдея. Сега северният народ е бил толкова отслабен, че отново е било възможно за израилтяните, които желаят, да дойдат в Йерусалим за поклонение.

27. Благословил народа. Вероятно със свещеническата благословия, заповядана от Моисей (Числа 6:22–27).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–27 опаковки 288–291, 335–338 1,

2 опаковки 335 5–

9 опаковки

288 10, 11 опаковки

336 10–13

опаковки 291 12, 21–

23 опаковки 337 26, 27 опаковки 338

ГЛАВА 31

1 Напредничеството на народа унищожава идолопоклонството. 2 Езекия нарежда редовете на свещениците и левитите и се грижи за тяхната работа и издръжка. 5 Напредничеството на народа в приносите и десетъците. 11 Езекия назначава служители, които да се разпореждат с десетъците. 20 Искреността на Езекия.

1. Когато всичко това се свърши. Когато настъпи Пасхата и празникът на безквасните хлябове Хлябът, който го последва, свърши.

Целият Израел. Цялото събрание от поклонници, които присъстваха, включително тези от територията на северното царство, както и от Юдея.

Изображенията. Буквално „стълбове“, често срещани сред местните ханаански култове (вижте върху Битие 28:18).

Горичките. Ашерите или свещените дървета. Те са били символ на физическото плодородие (вижте гл. 14:3; 33:7).

В Ефрем. Този удар срещу идолопоклонството беше нанесен в „цял Юда и Вениамин“ и Освен това, „в Ефрем също и Манасия“, вероятно не толкова напълно в последното, доколкото думата „всички“ се използва във връзка с териториите на Юда. Може да се повдигне въпросът защо такива строги мерки срещу идолопоклонническата религиозна система са били разрешени в отстъпническия народ Израел. Тези мерки несъмнено биха били невъзможни няколко години по-рано. Но Израел сега беше само сянка на предишното си величие. По-голямата част от територията му вече беше завладяна от Асирия и множество хора бяха отведени в плен; и сега отслабеният остатък от народа беше изправен пред окончателната си гибел.

Вече падналите наказания и посланията на пророците бяха направили своето впечатление, въпреки че хората не бяха отвикнали от идолопоклонството си (виж РК 287, 336). Но при тези условия вероятно е имало достатъчно страх или апатия в

населението, за да отслаби опозицията си срещу ревностното малцинство, което се завърна от Йерусалим, разрушавайки олтари и изображения, където и да отиде.

Друга възможност е „целият Израел, който присъстваше“, включително войските на Юда и Вениамин, след като преминаха през градовете на южното царство, да бъдат поканени от присъстващото израилтяно малцинство да разширят кръстоносния поход до Израел. Ако групи от такова спонтанно народно въстание бяха извършили бързи нападения над редица високи места в Ефрем и Манасия, техният успех не би бил изненадващ при условията, съществуващи по това време в северното царство. Липсват обаче подробности за това как е било извършено унищожаването на израилтяните идолопоклоннически светилища и няма индикация, че Езекия действително е предприел някакви официални действия извън собственото си царство, защото „така направи Езекия в цяла Юда“ (ст. 20).

2. Назначи курсовете. Езекия възстанови системата на ротация, както първоначално установена от Давид (виж 1 Лет. 23:6; 24:1; също 2 Лет. 8:14).

3. Царски дял. Става дума за царския принос за редовните приноси на Храма (виж 1 Лет. 23:31), заповядани от Моисей (Числа 28, 29). На фона на общото пренебрегване на Храма, тази система от служби беше прекратена и царят сега я поднови, като пое водещата роля в насърчаването на народа, като сам пое пълната част от тези приноси като своя отговорност.

4. Дял на свещениците. На хората беше наредено да дават на свещениците и Левитите - десетъците и първите плодове (ст. 5), заповядани от Моисей (Числа 18:12–30).

Може да бъде насърчено. Евр. хазак, което означава основно „да бъдеш силен“, „да бъдеш твърд“. Тук изглежда има значението „да се изпълнява стриктно“. С адекватна подкрепа свещениците и левитите не биха имали нужда да се занимават със светски занимания (виж Неем. 13:10–14).

5. Донесени в изобилие. Стихове 5, 6 описват отговора на заповедта издаден от Езекия (ст. 4).

Първи плодове. Вижте Числа 18:12–18; Втор. 18:4.

Десятъкът. Вижте Бит. 14:20; 28:22; Лев. 27:30–32; Числа 18:21–24; Неем. 10:37; 13:12; мал. 3:8–12; Мат. 23:23; евр. 7:5–9.

6. Израилтяните. Жителите на северното царство, които са мигрирали в Юдея и се заселили там (виж гл. 10:17; 11:13, 14, 16; 30:25).

7. Седми месец. Хората започвали да носят десетъците си в натура през третия месец (който започвал през май или юни), когато приключвала жътвата на зърното, и продължавали до седмия месец (който започвал през септември или октомври), когато прибирането на реколтата от овощните градини и лозята приключвало. Седмият месец бил времето, когато обикновено се провеждал Празникът на събирането на реколтата, или Шатрите (Исх. 23:16; Лев. 23:34), след като всички плодове били събрани и гроздобера приключил.

9. Със свещениците. Това, за което Езекия попита свещениците, вероятно може да се разбере от отговора, даден в стих 10. Езекия беше изненадан от голямото количество донесени продукти и може би се е чудил дали това, което видя, представлява общото донесено количество или дали свещениците вече бяха снабдени за своите нужди.

10. Азария. Ако това е бил смелият свещеник с това име, който се е съпротивлявал на Озия (гл. 26:17, 18), той сигурно е бил извън длъжността си известно време, вероятно свален от идолопоклонника Ахаз, защото свещеникът на Ахаз е бил по-покорният Урия (2 Царе 16:10–16).

Дом на Садок. Свещенството от този род, произлизащо от Елеазар (1 Лет. 24:3), трябва да се различава от това на дома на Итамар, който губи висшето свещенство в полза на дома на Садок, когато Авиатар е свален от престола от Соломон (3 Царе 2:26–35). В края на историята на Юда свещенството е от дома на Садок (Езек. 44:15).

Господ благослови. Когато хората бяха верни в донасянето на десетъците си, Бог благословил ги, като им дал изобилна реколта (вижте Малахия 3:10).

11. Камари. Приносите от първите плодове и десетъците, които бяха донесени бяха толкова големи, че трябваше да се предвидят специални мерки за съхранението им.

13. Под ръководството на Конония и Семей трябваше да отговарят за десетъците, които се донасяха в Храма, с редица подчинени под тяхно ръководство.

14. Доброволните приноси. Това бяха доброволни приноси, за разлика от първите плодове и десетъците (Второзаконие 12:6).

Най-свято. По този начин хлебните приноси, приносите за грях и приносите за престъпление бяха определен (Лев. 2:3; 6:25; 7:1, 6).

15. Градове на свещениците. Градовете в Юдея и Вениамин, първоначално дадени на Свещениците са изброени в Исус Навин 21:9–19.

16. Генеалогия на мъжете. Значението може да е, че левитите са били на служба в Храма и чиито имена бяха регистрирани като такива, заедно с техните мъжки деца от три години и нагоре, бяха осигурени от ежедневието дял от самото светилище. По този начин те не трябваше да дялят с другите, които живеяха в левитските градове и нямаха дял от жертвоприношенията в Храма.

17. От двадесетгодишна възраст. Регистрацията на левитите беше според техните служби и отделения (виж 1 Лет. 23:24).

18. Родословие на всички. Имената на всички бяха записани в официалните регистри, включително съпруги и деца, синове и дъщери. По този начин всеки човек от свещеническите семейства получаваше своя справедлив дял и никой не страдеше от пренебрегване или дискриминация.

19. На полето. Назначавани са и служители, които да разпределят порции на свещениците и левитите, живеещи в селските райони, извън свещеническите градове (виж Лев. 25:34; Чис. 35:2–5; Исус Навиев 14:3, 4; Исус Навиев 21:2).

Изразено поименно. В различните градове служителите бяха определени поименно, за да извършват разпределението между селските свещеници и левити. По този начин никой не трябваше да бъде пренебрегван, дори онези, които живеяха в райони, където е било вероятно да бъдат забравени.

20. Това, което беше добро. Езекия доказа, че е справедлив и праведен, човек на справедливостта и почтеността, който изпълняваше задълженията си по най-добрия възможен начин.

21. Преуспяваше. Най-добрата гаранция за просперитет беше праведността, справедливостта и почтеност. Езекия беше верен на Бога и справедлив с народа си и в резултат на това той преуспяваше, а народът преуспяваше с него.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–21РК 338, 339

1, 20, 21 РК 338

21 МУР 149

ГЛАВА 32

1 Сенахирим нахлува в Юдея, Езекия се укрепва и насърчава народа си. 9 Срещу богохулствата на Сенахирим, чрез послание и писма, Езекия и Исаия се молят. 21 Ангел унищожава войската на асирийците, за слава на Езекия. 24 Езекия се моли в болестта си, Бог му дава знак за оздравяване. 25 Той се гордее.

е смирен от Бога. 27 Неговото богатство и дела. 31 Неговата грешка при посланичеството на Вавилон. 32 Ако умре, Манасия ще го наследи.

1. Сенахирим, цар на Асирия. Тази глава е успоредна в по-голямата си част с 2 Царе 18:13 до 20:21 и с Исая 36 до 39. Стихове от 2 до 8, описващи подготовката на Езекия за отбрана, са почти изцяло допълнителни.

Мислеше да ги спечели. Сенахирим до голяма степен успя да постигне целта си (2 Царе 18:13). В своите анали той твърди, че е превзел 46 от оградените или оградени градове на Юда и е отвел в плен 200 150 души, освен голяма плячка.

Тази кампания е била през 14-тата година от едноличното царуване на Езекия (не от вероятното му съвместно царуване). Годишната е била 701 г. пр.н.е., според общоприетото датиране на летописа на Сенахирим. По въпроса дали повествованието в тази глава описва една или две кампании вижте 4 Царе 18:13.

2. Срещу Йерусалим. Сенахирим възнамерявал да дойде срещу Йерусалим, но засега бил откупен с данък (вижте 4 Царе 18:14–16). Заслужава да се отбележи, че в разказа си за кампанията Сенахирим не твърди, че е превзел Йерусалим.

3. Съветваха се. Целта беше да се обсъдят планове за укрепване на града срещу по-късна атака. Със сигурност всички приготовления, направени от Езекия, едва ли биха могли да бъдат осъществени по време на една лятна кампания на Сенахирим срещу Юдея. Очевидно това бяха дългосрочни мерки за укрепване на отбраната на нацията за бъдеща атака.

Да спре водите. Езекия имал предвид двойна цел – той предложил да покрие изворите извън града, за да не могат асирийците да имат удобно водоснабдяване, и да прекара водата през тунел в града, за да увеличи собствените си запаси по време на обсадата (2 Лет. 32:30; виж върху 4 Царе 20:20).

4. Всички извори. Главният извор, който Езекия спрял, бил Гихон (ст. 30), днешният Извор на Девата, на южния склон на хълма, на който бил построен Храмът. Той се намирал в пещера извън градската стена и водите му първоначално се вливали в долината Кедрон, където би бил източник на вода за асирийските нашественици.

Преди превземането на Йерусалим от Давид, евусейците били изкопали канал, отвеждащ водите от извора до място, откъдето водоснабдяването можело да се достигне през шахта от вътрешността на града (виж 2 Царе 5:8). По-късно акведукт отвеждал тази вода в Стария или Долния басейн (Исая 22:9, 11). Езекия направил нов акведукт, тунела Силоам (виж 2 Лет. 32:30; виж върху 4 Царе 20:20), който отвеждал водите до нов резервоар, басейна Силоам (виж Неем. 3:15; Йоан 9:7), и вероятно построил нова стена, която поставила новия басейн вътре в града (виж върху стих 5). По този начин фонтаните извън града били отклонени за използване вътре в стените.

5. Стената, която беше разрушена. Исая 22:9, 10 споменава много проломи в стената на Давидовия град, които бяха поправени чрез събаряне на къщи и използване на материалите за укрепване на стената.

Друга стена отвън. Това вероятно е била допълнителна стена извън акведукта и Градът на Давид, който обграждаше водоем Силоам. Исая 22:11 споменава „ровът между двете стени“.

Мило. Точното естество на Мило не е известно, но сигурно е било част от укрепленията на Йерусалим, вероятно особено силно защитно място в древния град (виж 2 Царе 5:9; 3 Царе 9:15, 24; 11:27).

Стрелички. Евр. шелах, „нещо пуснато на свобода“ или „нещо изпратено“. Терминът може правилно означава всяко оръжие, което е хвърлено, независимо дали са „стрели“, копия или други снаряди.

6. Улица. Евр. geshob, „открито място“, откъдето идва и откритото място пред портата (виж на гл. 29:4).

Говореше им удобно. Буквално „той говореше на сърцата им“.

7. Бъдете силни и смели. След като направи всичко, което човешката сила можеше да направи, за да укрепи защитата на града, Езекия насърчи народа да се уповава на Бога. Независимо от силата на врага, човекът, който се уповава и почита Господа, винаги има причина за смелост, защото битката не е негова, а Божия (виж гл. 20:15).

Има още с нас. Сравнете 4 Царе 6:16.

8. С нас е Господ. Сравнете Исаия 14:24–27; 40:9–17, 28–31.

9. Изпрати слугите си. Сравни 4 Царе 18:17. Предишното подчинение на Езекия (4 Царе 18:14–16) не е споменато в Летописи.

10. Така казва Сенахирим. Сравнете 4 Царе 18:17–21. Разказът в Царе е по-подробен.

12. Неговите високи места. Сравнете 4 Царе 18:22. Асирийците имали погрешно впечатление за естеството на реформата на Езекия, защото именно олтарите не на Йехова, а на езическите богове, въведени от Ахаз, бяха премахнати от Езекия (виж гл. 28:23, 25; 31:1); а високите места, макар и използвани за поклонение на Йехова, бяха поне полуетически.

13. Не знаете ли? Интересните подробности от 2 Царе 18:23–32 не са споменати в Летописите. Вместо това, повествованието стига директно до момента, в който пратениците се опитват да установят твърдението за асирийската непобедимост, като посочват миналите си успехи и неспособността на боговете на други народи да им помогнат срещу асирийската мощ (вижте 2 Царе 18:33, 34).

14. Сред всички богове. Сравнете 4 Царе 18:35.

15. Да те заблудя. Този пасаж продължава аргумента от 4 Царе 18:29, 30. Подобен аргумент се среща и в 4 Царе 19:10–13.

17. Писма до железопътната линия. Това се отнася до посланието, изпратено от Сенахирим, когато пратениците се върнали в Ливна след като напуснали Лахис, и дошла вестта за приближаването на египетските войски под командването на Тирхака, за да помогнат на Езекия (вж. върху 4 Царе 19:8–14).

18. Речта на евреите. След като споменава писмото, изпратено от пратениците при второто им пътуване до Йерусалим, летописецът сега или се връща към инцидент, случил се в началото на първото посещение (2 Царе 18:28), който той дава в силно съкратена форма, или споменава втори опит за пропаганда „да ги уплаши и да смути“ народа.

20. Пророк Исаия. След първия опит на асирийските пратеници да обезкуражат народа на Йерусалим, Езекия изпратил послание до Исаия, с което го призовал да се моли на Господа, и получил от пророка отговор, че Господ ще изпрати дух върху Сенахирим и ще го накара да се върне в земята си (4 Царе 19:1–7). След завръщането на Рапсак при Сенахирим в Ливна, пратениците направили второто си посещение (4 Царе 19:9–14), с по-нататъшни подигравателни послания от Сенахирим. Езекия внесъл писмото в Храма и искрено умолявал Господа за помощ, след което получил вест от Исаия, че молитвата му е била чута, че Бог ще защити града заради Давид и че Сенахирим ще се върне у дома, без да обсажда Йерусалим (4 Царе 19:14–34).

21. Изпратил ангел. Сравнете 4 Царе 19:35, 36 и Исаия 37:36, 37, които са паралелни разкази за унищожението на асирийските войски и за отпътуването на Сенахирим от Юдея за Асирия.

Убий го. Според 2 Царе 19:37 и Исаия 37:38, Сенахирим е убит от синовете си Адрамелех и Шарезар, които след това избягали в Армения. Смъртта на Сенахирим е настъпила през 681 г. пр.н.е., според хронологията, основана на асирийските записи.

24. В онези дни. Сравнете 4 Царе 20:1–11 и Исаия 38. Това беше 15 години (4 Царе 20:6) преди края на неговото 29-годишно царуване (4 Царе 18:2). Следователно, това беше в 15-тата година от царуването на Езекия, ако 15-те допълнителни години се броят включително, както обикновено се правеше; в противен случай това беше в 14-тата му година, годината, когато Сенахирим дойде срещу укрепените градове на Юда (4 Царе 18:13).

Знамение. Това знамение се състоеше от отдръпването на сянката върху слънчевия часовник (4 Царе 20:8–11).

25. Беше издигнат. За разказа за гордостта на Езекия по повод посещението на вавилонските пратеници и израза на Господното неодобрение вижте 4 Царе 20:12–19 и Исаия 39.

26. Не дойде. След като получи укора на Исаия, Езекия се смири и прие волята на Господа. Това покаяние не е записано в Книгата на царете или Исаия, но последвалото отлагане на произнесената присъда е записано, заедно с благодарния отговор на Езекия (4 Царе 20:19; Исаия 39:8). В резултат на покаянието на Езекия ударът от Вавилон не падна до дните на Навуходоносор, век по-късно.

27. Богатство и почит. Сравнете 4 Царе 20:13 и Исаия 39:2.

28. Зърно, вино и масло. Те многократно се споменават заедно като изключителните плодове на земята и знаци за небесните благословии (2 Лет. 31:5; Числа 18:12; Втор. 7:13; Неем. 5:11; Ер. 31:12; и др.; срв. Откр. 6:6).

29. Защото Бог беше дал. Бог дава на хората силата да придобиват богатство и отваря Своите изобилие ръка, за да могат да споделят Неговите съкровища (виж Бит. 24:35; 1 Лет. 29:12; Йов 42:12; Притчи 10:22).

30. Спрял горното течение на водата. Вижте 2 Лет. 32:4 и 4 Царе 20:20.

31. Посланиците. Сравнете 4 Царе 20:11–13; Исаия 39:1, 2.

Да се попита за чудото, което се е случило. Отдръпването на сянката върху слънчевия часовник (4 Царе 20:11; Исаия 38:8) е бил въпрос от особен интерес за астролозите и астрономите на Вавилония и сигурно е бил обект на специално проучване от страна на пратениците. Случването на това чудо е дало на Езекия необичайна възможност да свидетелства за силата и добротата на Бог. Ако Езекия е бил верен и е казал на представителите от Меродах-Баладан точно как се е случило това събитие и как Бог е извършил чудо както на изцеление, така и на природата, тези мъже са могли да се върнат във Вавилония с послание, което би запознало мнозина в тази идолопоклонническа земя с истинската природа на Бог. По този начин би се отворил пътят за довеждане на мнозина до познанието и поклонението на Бога, който е създал небето и земята.

Да го изпита. Изпитанието не беше за Божията информация, а за полза на Езекия. Гордостта, която доведе до провала на царя, вече се беше вкоренила в сърцето му и ако не беше обуздана, щеше да доведе до неговата гибел. В милост Бог позволи да възникнат обстоятелства, които разкриха на Езекия истинското състояние на сърцето му. Преживяването илюстрира Божия начин на

работещи върху развитието на човешкия характер. Мъжете често не осъзнават недостатъците на своята природа. Едва когато са изправени пред различни изпитания, тези слабости стават очевидни.

Ако едно изпитание изпълни целта си, така че душата да бъде надлежно „упражнена“ (Евр. 12:11), не може да се наложи допълнително изпитание по този конкретен въпрос. Ако душата се разбунтува срещу укора, могат да бъдат изпратени допълнителни изпитания и изпитания, докато или не се постигне реформация, или случаят бъде изоставен като безнадежден (Осия 4:17). По този начин християнинът може да се осмели в изпитанието. Фактът, че е призван да издържи изпитание, доказва, че Господ вижда в него нещо ценно, което се стреми да развие. Ако в него нямаше нищо, което би могло да прослави Божието име, Той нямаше да отдели време да го пречисти (виж 7Т 214). Сравни Йов 23:10.

32. Видението на Исаия. Това е заглавието, дадено от пророк Исаия на неговото пророчество (Ис. 1:1).

33. Най-началник. Евр. ма'але, „изкачване“, „възход“ (Числа 34:4), чието значение не е напълно ясно. Може да се отнася до по-горно място, така че Езекия е бил погребан в по-висока част от царските гробници, над гробниците на царете, които са го предшестваха на трона на Юда.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–23РК 349–362

3–6РК 350

7, 8 РК 349

8 ML 32; РК 351; 5Т 195

17 РК 355

20 РК 354

21 GC 512; РК 361

25 РК 346

26 РК 347

31 РК 346

ГЛАВА 33

1 Нечестивото царуване на Манасия. 3 Той установява идолопоклонство и не иска да бъде увещаван. 11 Той е отведен във Вавилон. 12 След молитвата си към Бога той е освободен и премахва идолопоклонството. 18 Делата му. 20 Той умира, Амон го наследява. 21 Амон, царувайки нечестиво, е убит от слугите си. 25 Убийците са убити, и Йосия го наследява.

1. Манасия. Глава 33 разглежда царуването на Манасия (ст. 1–20) и Амон (ст. 21–25) и е успоредна на 2 Царе 21. Редът и съдържанието на двете глави са сходни, но има редица разлики. Книгата „Царе“ включва (1) имената на двете царици-майки, (2) проливането на невинна кръв от Манасия, (3) думите на предупреждението от Господа и (4) подробностите относно погребението на Амон. В Летописите има важни допълнения, включително (1) разказът за пленяването на Манасия, (2) покаянието му и завръщането му в Юдея, (3) строителните му дейности, (4) усилията му срещу идолопоклонството и възстановяването на поклонението пред Господа, и (5) записите за неговото царуване, намиращи се в „словата на гледачите“ (ст. 19). Стихове 11–19 представляват раздел, който е почти изцяло нов. Царуването на Манасия е важно в историята на Юда, тъй като е свидетел на възраждане на езическото поклонение и на жестоко преследване на невинните поклонници на Йехова.

3. Ваалим. Множествената форма на Ваал. Паралелният пасаж в 4 Царе 21:3 има единствено число „Ваал“ (вижте Съдии 2:11).

4. Ще бъде ли името Ми. Сравнете гл. 7:16. Паралелният пасаж гласи „ще сложа името Си“ (4 Царе 21:4).

6. Неговите деца. Изглежда, че тези деца са били принесени в жертва като всеизгаряния на боговете.

Долината на Еномовия син. Това обяснение не се среща в Книгата на царете. Вижте гл. 28:3.

Вещерство. Манасия прибягвал до сатанински сили, използвайки различни видове гадаене, некромантия и магьосничество, чрез които силите на злото изразявали волята си и направлявали делата на нацията.

7. Издълбан образ. Според 2 Царе 21:7 това е била Ашера или горичка (вижте 2 Лет. 14:3). Юда била паднала толкова ниско, че този женски символ на плодородието бил поставен в свещения храм. По-късно Йосия „изнесъл горичката от дома Господен, извън Йерусалим, до потока Кедрон и я изгорил“ (2 Царе 23:6).

8. Премахни крака на Израел. Този стих ясно показва, че наследството на Израел от Ханаанската земя е била условна при спазване на законите, които Бог е дал чрез Своя слуга Моисей (вж. Йеремиа 18:7–10).

9. По-лоши от езичниците. Езическите народи, които първоначално са обитавали земята на Ханаан беше унищожен преди Израел заради техните беззакония, но сега изповядващите се за Божии народ отидоха по-дълбоко в греха от езичниците около тях.

10. Господ говори. „Чрез слугите Си, пророците“ (4 Царе 21:10). Вижте още 4 Царе 21:11–15, където е описано пророческото послание. Авторът на Царете добавя допълнителния детайл, че „Манасия проля много невинна кръв, докато напълни Йерусалим от единия край до другия“ (4 Царе 21:16).

11. Който превзе Манасия. Този раздел се занимава с пленяването на Манасия и Покаянието и неговото възстановяване и реформи (ст. 11–17) са характерни за Летописи. Асархадон (681–669 г. пр.н.е.) и Ашурбанипал (669–627 г. пр.н.е.) и двамата изброяват Манасия сред царете на Западна Азия, които са били техни васали.

Тръни. Евр. *chochim*, което някои тълкуват като тръни, прокарани през носовете или бузите на пленници, които да ги водят с въже. Асирийските релефи изобразяват изтъкнати пленници, отвеждани с куки, прокарани през устните или ноздрите им (вж. Исая 37:29; вж. Амос 4:2).

Други тълкуват хохим като „кухини“, „вдлъбнатини“.

Отвел го във Вавилон. Вавилония била част от Асирийската империя и редица асирийски царе с титлата цар на Вавилон царували над нея, както и над собствения си народ Асирия (виж том II, стр. 61, 156, 157). По този начин асирийски цар можел да отведе в плен цар на Юда във Вавилон, а не в Ниневия. Царят, който отвел Манасия във Вавилон, можел да бъде или Асархадон, който управлявал Асирия и Вавилон през цялото си царуване, или Ашурбанипал, който приел титлата за кратко време, въпреки че през по-голямата част от царуването си Вавилон бил управляван от отделен цар под асирийско наблюдение.

13. Молих му се. Господ е благ и милостив, готов да прости на онези, които Го призовават върху Него с искрено сърце.

Към Йерусалим. Ако Ашурбанипал е върнал Манасия на трона му, отношението към него е подобно на това, което същият асирийски цар е отнесъл към Нехао I от Египет, който е отведен в Асирия и освободен, за да се върне у дома като васал на Асирия.

14. Той построи стена. Изграждането на такава стена може да показва или (1) промяна за отношението на Манасия към неговия асирийски господар и подготовката за

бунт или (2) приготовления, направени като васал на Асирия за защита срещу Египет. Последната част от царуването на Ашурбанипал е обсадена от много нашествия и бунтове, защото Асирия приближавала своята гибел. Ако укрепването на укрепленията от Манасия се е простирало от западната страна на Гион (на изток от Йерусалим) до Рибната порта (на север) и нататък, за да направи обиколка на Офел (северната част на югоизточния хълм), работата вероятно е включвала голяма част от цялата стена. Озия, Йотам и Езекия преди това са извършили значителна работа по различни части от стената на Йерусалим (гл. 26:9; 27:3; 32:5).

15. Идолът. Изглежда, че това е била Ашерата, която самият Манасия е поставил в Храма (виж 2 Лет. 33:7; вж. 4 Царе 21:7). Трябва да е било, че идолът е бил възстановен от сина му Амон (виж ст. 22), защото внукът му Йосия е премахнал „ашерата“ (Ашерата) от Храма и я е изгорил при потока Кедрон (4 Царе 23:6).

16. Поправи олтара. Ахаз беше преместил медния олтар (4 Царе 16:14); Езекия го е осветил отново (2 Лет. 29:18). Манасия може също да го е премахнал и осквернил, оставяйки го да се руши.

17. Високи места. По-рано по време на царуването си Манасия възстанови високите места, които неговите баща му се беше сринал (ст. 3; гл. 31:1).

Само техният Бог. Високите места не са били непременно центрове за поклонение на идоли, защото Йехова също е бил почитан на такива места (вижте гл. 17:6). Бог е заповядал на израилтяните, когато са влезли в Ханаан, да разрушат езическите високи места (Числа 33:52) и да принасят жертви на Бога само на „мястото, което Господ, твоят Бог, избере“ за Свое обиталище (Второзаконие 12:2–14). И все пак по време на нестабилните условия, когато не е имало централно светилище, жертвоприношенията, принасяни на местни олтари, са били разрешени.

Самуил принесъл жертва на „високо място“, което очевидно не било идолопоклонническо, и Бог му възложил задачата да принесе местна жертва във Витлеем (виж 1 Царе 9:12; 16:2). Опасността от допускането на подобно поклонение на високи места била, че израилтяните често завладявали старите ханаански светилища и по този начин били подложени на постоянни изкушения към идолопоклонство и мерзости, практикувани на такива места от езичниците.

Въпреки това, дори след установяването на храмовата служба, високите места останали и все още били използвани до времето на Езекия (вижте 2 Царе 18:4; 2 Лет. 31:1). Хората продължили да се покланят на Бога на тези места, дори когато не се покланяли и на идоли (вижте върху 3 Царе 3:2, 3; 4 Царе 12:3). Езекия премахнал тези високи места, но след смъртта му те били възстановени от Манасия, първо за езически обреди (ст. 3), а по-късно и за поклонение на Йехова.

18. Молитвата му към неговия Бог. Съществува апокрифна „Молитва на Манасия“, за която се твърди, че е молитвата, изречена от Манасия в плен. Творбата е от неизвестен автор някъде преди трети век пр.н.е. и трябва да се счита за фалшива.

20. В собствения си дом. Тоест, „в градината на собствения си дом, в градината на Уза“ (4 Царе 21:18). В древността е било обичайно да се строят къщи до улицата, с вътрешни дворове. Царската къща лесно е могла да има градина в рамките на ограждащите я стени и по този начин може да се каже, че градината е „в“ къщата.

21. Двадесет и две години. Стихове 21–25, които разглеждат царуването на Амон, са паралелни. към 4 Царе 21:19–26. Паралелният пасаж споменава майката на Амон, Мешулемет, и посочва нейния произход. Амон е бил само на 16 години при раждането на Йосия (виж 2 Лет. 34:1).

22. Баща му беше направил. Това твърдение изглежда показва, че Манасия не е унищожил, а просто е изхвърлил, изображенията, които е направил, освен ако летописецът не е...

просто изразявайки факта, че изображенията, на които Амон се е покланял, са били на същите богове, на които се е покланял и баща му. Историята на Юдея сега се е превърнала в просто поредица от реформи и рецидиви, като всеки цар следва стъпките на един от своите предшественици.

23. Смири се. Това твърдение не се среща в Книгата на царете. Авторът на Книгата на царете не споменава покаянието на Манасия, така че не е имал повод да сравнява преживяването на сина с това на бащата.

24. Заговорничили срещу него. Амон изглежда е бил убит при всеобщо въстание. Някои смятат, че фактите, описани накратко по този начин, отразяват ожесточен конфликт между партия на религиозната реформа и партия на религиозната реакция, в който последната е била победена за известно време. Други смятат, че убийството на Амон е било вдъхновено от антиасирийска група. Провинция Самария изглежда е участвала в антиасирийски бунт по време на управлението на Ашурбанипал (наречен „Аснапер“ в Ездра 4:10) и е била наказана по обичайния асирийски начин чрез преместване на граждани на бунтовни държави в други места.

25. Избийте ги всички. Това показва обща реакция на обикновените хора срещу заговорници и може да отразяват спокойно и доволно васално отношение от страна на населението към Асирия.

Записът тук не дава формулата за затваряне, която обикновено се използва за обозначаване на края на царуване. За обичайното твърдение вижте 4 Царе 21:25, 26.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-25РК 381-383

9 РК 381

11-13, 21-25РК 383

ГЛАВА 34

1 Доброто царуване на Йосия. 3 Той унищожава идолопоклонството. 8 Той поема заповед за поправянето на храм. 14 Хелкия, като намери книга със закона, Йосия изпрати при Олда да се допита до Господа. 23 Олда пророкува за разрушението на Йерусалим, но за отсрочката му по времето на Йосия. 29 Йосия, като накара книгата да бъде прочетена в тържествено събрание, подновява завета с Бога.

1. Йосия. Глави 34 и 35 описват царуването на Йосия. В по-голямата си част е запазен същият ред, както в 2 Царе 22 и 23. Авторът на Царете разглежда подробно моралната и религиозна реформация след намирането на книгата на закона (2 Царе 23:4-20, 24-27) и споменава накратко ремонта на Храма (гл. 22:3-7), празнуването на Пасхата (гл. 23:21-23) и битката с Нехао (гл. 23:29, 30). 2 Летописи обаче споменава накратко тази реформация от 18-та година (гл. 34:33), но разказва за по-ранната кампания срещу идолопоклонството през 12-та година (гл. 34:3-7), дава няколко допълнителни подробности относно ремонта на Храма и войната с Нехао, но се спира подробно на празнуването на Пасхата (гл. 35:1-19). И двамата писатели дават почти идентични разкази за намирането на закона и подновяването на завета (2 Лет. 34:14-32; 4 Царе 22:8 до 23:3). 4 Царе 22:1 добавя името на майката на Йосия, Едида.

2. Нито отдясно. Вижте също 4 Царе 22:2. Това е единственият владетел, за когото се отнася това твърдение. По този начин Йосия изпълнил изискванията, определени от Моисей за бъдещия цар на Израел (Второзаконие 17:20; вж. Второзаконие 5:32; 28:14).

3. Осмата година. Йосия беше само на 16 години (виж стих 1), когато започна да обмисли сериозно отговорността си.

Дванадесетата година. Летописът не поставя цялата реформация в 12-тата година, а само в нейното начало. Първата кампания довежда до унищожаването на идолопоклоннически предмети в цялата страна, но реформата не е завършена. 18-тата година заварва идолопоклонството все още здраво вкоренено в народното съзнание (виж РК 392, 397, 398, 400, 401).

Високи места. Вижте гл. 33:17.

4. Спрете. Разказът за мерките на Йосия срещу идолопоклонството през 12-та година е подобен на разказа от 2 Царе 23, който обаче поставя събитията в 18-та година. Вероятно разказът на Царете обхваща целия период на реформата от нейното начало през 12-тата година.

Направи ги на прах. Както беше направено и със златния телец, поставен от Аарон в пустинята (Изх. 32:20).

5. От свещениците. Не е задължително от всички идолопоклоннически свещеници; защото много от тях изглежда са останали до 18-ата година на Йосия, когато царят преместил юдейските свещеници в Йерусалим и избил израилевите свещеници (4 Царе 23:5, 8, 9, 19, 20). Последните не били левити (2 Лет. 11:14, 15).

6. Градовете на Манасия. По това време Йосия упражнявал известен контрол върху бившата територия на северното царство, където асирийската мощ започнала да отслабва. Преди 18-ата година на Йосия Асирия беше в последните етапи на упадък, а Вавилон се беше превърнал в независима държава. Йосия разруши олтара, който беше поставен във Ветил, и високите места в Самария (2 Царе 23:15, 19).

С мотиките си. Вероятно буквално „в руините им“. Значението на еврейската дума не е ясно. LXX гласи „на местата им“. Целият стих може би трябва да е свързан със следния стих, така че: „дори до Нефталим, с руините [области] около него, той събори жертвениците и ашерите.“ Голяма част от северната нация по това време сигурно е била в състояние на разруха, след като е паднала под властта на Асирия в ранната част на царуването на Езекия (4 Царе 18:9–11).

8. Осемнадесетата година. Тази година, считано от четвъртата година на Йоаким като първа на Навуходоносор и от смъртта на Йосия в 31-вата му година, през 609 г. пр.н.е. (дата, базирана на новата вавилонска хроника; виж том II, стр. 95), е 623/22.

Очисти земята. След като почисти Храма, Йосия беше готов да започне работата си по ремонта.

Изпратил Сафан. Сафан бил писар (4 Царе 22:3, 10), един от главните служители на царя. Другите служители, изброени тук, не са споменати в паралелния разказ в Царете.

9. От ръката. Левитите бяха събрали средства за ремонта на Храма от жителите на територията на бившето северно царство, както и от тези на Юдея.

10. Поправете къщата. Очевидно Храмът е пострадал много от занемаряване.

12. Вярно. Според 2 Царе 22:7 не е правено никакво отчитане на средствата, които бяха предадени в ръцете им, защото те си вършеха работата вярно.

14. Книгата на закона. По време на отстъпничеството, което се случи по време на царуването на Манасия, Храмовото копие на книгата на закона беше изгубено от поглед. Възможно е то да е било изгубено поради безразличие или скрито от някой верен свещеник по време на преследването на Манасия (виж 2 Царе 21:16).

15. До Сафан. Паралелният пасаж добавя „и той го прочете“ (4 Царе 22:8).

17. Събраха се. Буквално „изляха“. Те изляха парите, които бяха намерени в сандъците.

19. Раздрай дрехите си. Йосия беше дълбоко развълнуван, докато слушаше словото Господне. Законът посочваше, че само по пътя на послушанието ще се намери благословия, а непослушанието ще донесе опустошение и разруха. Той добре знаеше, че чрез прегрешенията си народът му се е изправил лице в лице с гибелта.

22. До Олда. Вижте върху 4 Царе 22:14.

Гардероб. Буквално „одежи“. Може би се говори за одеждите на свещеника или за царските одежди.

Колежът. Буквално „втори“, вероятно вторият квартал на града.

Преводът „колеж“ е взет от Таргумите (вижте върху 4 Царе 22:14).

23. Отговори им. Относно посланието на Олда вижте върху 4 Царе 22:16–20.

28. В мир. Това пророчество е било условно и тъй като Йосия не се вслушал в дадените предупреждения, а прибързано настоял за война с египетския цар, той умрял не в мир, а от бойни рани (2 Лет. 35:20–24; вижте EGW, Допълнителни материали за 2 Царе 23:29, 30). Нито пък е било привилегия на неговите наследници да прекарат годините си в мир: Йоахаз бил отведен в Египет, където умрял като пленник (2 Царе 23:34); Йоаким трябвало да бъде „погребан с погребение на магаре“, да бъде „изхвърлен отвъд портите на Йерусалим“ (Йеремия 22:19); Йоахин бил отведен във Вавилон, където бил освободен от затвора през 37-ата година от пленничеството си (4 Царе 25:27); а Седекия видял синовете си убити пред очите му и след това бил ослепен и отведен във Вавилон (4 Царе 25:7).

29. Събрани заедно Вижте 4 Царе 23:1–3, с което 2 Лет. 34:29–31 е почти идентичен.

30. И левитите. Паралелният пасаж съдържа „и пророците“ (2 Царе 23:2).

Очевидно Йосия е бил придружен от свещеници, левити и пророци, като в летописите се споменават свещениците и левитите, царете, свещениците и пророците.

32. Йерусалим и Вениамин. Обичайният израз е „Юда и Вениамин“ (гл. 11:3, 23; 15:2, 9; и др.).

33. Отнети. Паралелният пасаж е по-пълнен (вижте 4 Царе 23:4–20).

През всичките си дни Йосия постигна много добро чрез своята реформация. През целия си живот неговият верен пример и неговото вдъхновяващо и енергично ръководство накараха хората външно да ходят по пътищата на Господа. Всъщност обаче нямаше трайна реформа. Злото се беше вкоренило толкова дълбоко в живота на хората, че те се въздържаха от открито отстъпничество само докато самият цар присъстваше, за да даде правилния пример. В 13-тата година на Йосия (Ер. 1:2), Йеремия започва своето служение, призовавайки хората да следват Господа, но те не се вслушват. Те не се обръщат към Господа с „цяло сърце, а престорено“ (Ер. 3:10).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–33DA 216; PK 384, 392–401

3–5PK 396

6, 7 PK 397

14–19PK 393

21 PK 398

23–28PK 399

29, 30 DA 216

29–31PK 400

32, 33 PK 401

1 Йосия прави тържествена Пасха. 20 Той, като разгневи фараона Нехао, биде убит в Магедон. 25 Плач за Йосия.

1. Празнуваха Пасха. Летописите дават дълъг и подробен разказ за Пасхата на Йосия (ст. 1–19), докато паралелният раздел в Книгата на Царете е много кратък (2 Царе 23:21–23).

Няма нужда да се търси, както правят някои, трудност в повествованието, защото толкова много дейности от 18-ата година на Йосия са се случили преди 14-ия ден от първия месец на същата година. Очевидно е, че 13 дни са невъзможно кратко време, за да се премахнат „всички мерзости от всички страни, които принадлежаха на израилтяните“ – да не говорим за избиването на всички израилтяни свещеници и преместването на тези от високите места на Юда в Йерусалим – и да се подготви най-великата Пасха, провеждана някога в царството, дори ако, както някои предполагат, дългият разказ в Книгата на царете включва някои от събитията от по-ранната реформа, започнала през 12-ата година. Предполага се, че кампанията срещу идолопоклонството през 18-ата година не е започнала до празниците на Пасхата и на безквасния хляб. Последователността на повествованията изглежда е против това, както и твърдението, че местните свещеници на Юда са били доведени в Йерусалим, за да „ядат безквасния хляб сред братята си“.

Но дори ако кампанията срещу идолопоклонството е поставена след Пасхата, все още няма достатъчно време, за да се случат другите записани събития между 1-ви и 14-ти ден от същия месец. Парите са били преброени и изплатени на изпълнителите, преди книгата да бъде предадена на царя; след това е дошла официалната консултация с Олда, свикването на голямо събрание за сключване на завет на послушание и след това подготовката за голям празник от хора, несвикнали с процедурата, но решени да я спазват според всички разпоредби. Агнетата (използвани са повече от 30 000) обикновено са били отделяни на 10-ти от месеца и е трябвало да се направят приготовления в Храма за тях и за хилядите други приношения; също така множество поклонници трябва да пътуват до Йерусалим и да намерят настаняване преди 14-ти. Дори без кампанията за реформа, времето е невъзможно.

Но опитите да се вместят всички тези събития в толкова кратък период са ненужни. Очевидното решение се крие във факта, че месец Авив (по-късно Нисан), който винаги е бил номериран като първи, е бил първият от религиозната година, но не и от гражданската година (виж том II, стр. 109, 110, 116). Очевидно 18-ата царска година на Йосия не е започнала две седмици преди Пасхата, а е започнала шест месеца по-рано с 1-ви Тишри (7-ия месец), есенната Нова година (виж том II, стр. 106, 109, 134, 146).

Събитията, довели до тази Пасха, могат да бъдат обобщени от 2 Царе 22 и 23; 2 Хрон. 34 и 35, както следва:

1. В 18-ата година от царуването си Йосия изпрати писаря Сафан да каже на първосвещеника да „съберат среброто“ (4 Царе 22:4), събрано от пазачите на храма, и да направят приготовления за ремонта на Храма.

2. „Когато изнесоха парите“ (2 Лет. 34:14), беше намерена книгата на закона.

3. Свещеник Хелкия даде книгата на Шафан, който я прочете.

4. Шафан дойде пред царя, обяви, че парите са събрани и предаде на онези, които наблюдаваха ремонтните работи, а след това прочете новооткритата книга на царя.

5. Царят изпрати висши служители да се допитат до пророчицата Олда.

6. Йосия събрал в Храма „всички старейшини на Юда и Йерусалим“ и „всички мъже на Юда и жителите на Йерусалим“, както и „всички хора, големи и малки“ (2 Лет. 34:29, 30) и им прочел книгата, след което хората сключили завет с Господа да се подчиняват на написаното в книгата.

7. Йосия „премахна всички мерзости от всички страни, които принадлежаха на израилтяните“ (2 Лет. 34:33). Кампанията беше щателна и обширна (4 Царе 23:4–20).

8. Йосия заповядал на народа да празнува Пасхата, „както е писано в книгата на този завет“ (4 Царе 23:21).

9. Пасхата, най-великият празник, провеждан някога в царството, е била чествана на 14-ия ден от първия месец на същата 18-та година (2 Лет. 35:1, 19).

Четиринадесетият ден от първия месец. Моисей е наредил това да бъде датата, на която Пасхата трябва да се празнува (Лев. 23:5); тя не е била отложен празник през втория месец, както е било на Езекия (2 Лет. 30:2, 13). „Първият месец“ се отнася до началото на религиозната година и се е наричал Авив (по-късно Нисан) и е бил през пролетта (виж том II, стр. 105).

2. В техните задължения. Свещениците бяха назначени на различните си длъжности, за да изпълняват съответните си задължения.

Насърчи ги. Сравни гл. 29:4–11.

3. Учил целия Израел. Отговорност на левитите беше да наставляват народа в закона и в Божиите неща (Лев. 10:11; Втор. 33:8, 10; вж. Неем. 8:7; 2 Лет. 17:7–9).

Които бяха свети. Тези левити бяха отделени и осветени за работата на Господ. „Свят Господу“ беше надписът на митрата на Аарон (Изм. 28:36).

Поставете свещения ковчег в дома. Тази заповед показва, че ковчегът преди това е бил изнесен от Храма и сега е трябвало да бъде върнат на правилното му място. Няма библийски запис за това кога и от кого ковчегът може да е бил изнесен от обичайното си място в Храма. Едно от предположенията е, че е бил изнесен, за да се направят ремонти в Храма.

Не бъдете бреме. Сравнете Числа 7:9; 1 Лет. 15:2.

4. След вашите курсове. Съгласно писмените указания, подготвени от Давид и Соломон, относно разпределението на свещениците и левитите, назначени за службите в Храма (вижте 1 Лет. 23, 24).

6. И така, заколете пасхалното животно. Тъй като тези думи са били насочени към левитите (ст. 3), изглежда, че в този случай левитите отново са имали отговорността да заколят пасхалните агнета (виж гл. 30:17). Първоначално пасхалните агнета са били заклани от самите хора (Изм. 12:6).

Осветете се. Сравнете 2 Лет. 29:5, 15; 30:3, 15; Ездра 6:20.

Подгответе братята си. По-добре „пригответе се за братята си“. Те трябваше да подготвят Пасха за техните братя сред миряните.

7. Йосия даде. Езекия беше направил подобни, но по-малки дарове под формата на животни на хората (гл. 30:24).

Три хиляди юнеца. Те бяха за мирни жертви, в които хората участваха в жертвеното пиршество (ст. 13).

8. Хелкия. Първосвещеникът (гл. 34:9).

Захария и Йехиил. Вероятно вторият и третият по ранг свещеници. Те очевидно са били богати и влиятелни мъже и са могли да дават щедро на народа.

11. Поръси кръвта. Сравни гл. 30:16.

12. Премахнати. В LXX се казва „приготвени“. Всеизгарянията трябвало да се третират по съвсем различен начин от пасхалните жертви. Пасхалното агне трябвало да се пече цяло (Изм. 12:8, 9), докато всеизгарянето трябвало да се разрязва на парчета (Лев. 1:12) и да се изгаря цяло. От мирните жертви трябвало да се отстраняват определени части за свещеника (Лев. 7:29–34).

13. Изпекоха пасхата. Вижте Изм. 12:8, 9; Втор. 16:7.

Копър. Евр. *bashal*, „сготвен“ или „варен“. Това бяха мирните приноси, които бяха заклани през седемте дни на Празника на безквасните хлябове (Второзаконие 16:1–8) след 14-ти Нисан.

15. Не можеха да си тръгват. Нито певците, нито портирите трябваше да напускат местата си за служба, за да приготвят собствените си приноси, защото те бяха приготвяни за тях от левитите.

17. Празнуваха Пасхата. Пасхата се празнуваше на 14-ти Нисан, а Празникът на безквасните хлябове се отбелязваше от 15-ти до 21-ви ден от месеца (Изм. 12:18; Лев. 23:5–8; Числа 28:16, 17).

18. От дните на Самуил. Паралелният пасаж гласи: „от дните на съдии, които съдиха Израел“ (4 Царе 23:22). Самуил беше последният от съдиите.

Цялата Юдея и Израел. Под Израел се има предвид територията на бившето царство Израел, сега очевидно под контрола на Йосия, поне до известна степен (вижте гл. 34:6; също т. II, стр. 88).

20. След всичко това. Това беше 13 години след Пасхата на Йосия, в 18-тата му година (ст. 19), тъй като е царувал 31 години (гл. 34:1). Историята на Юдея за този 13-годишен период е почти напълно празна. Известна представа за условията през този период може да се получи от съвременни пророчески книги като Йеремиа, Авакум и Софония.

Когато Йосия беше подготвил храма. Това изречение обяснява предходния израз „след всичко това“, т.е. събитията, които ще бъдат разказани, са се случили след времето, когато Йосия беше подготвил храма, а не по време на подготовката, както може да се тълкува английският превод.

Срещу Харкемиш. Този раздел, разглеждащ смъртта на Йосия в битката срещу Нехао (ст. 20–27), е успореден на 4 Царе 23:29, 30. Разказът в Летописите съдържа повече подробности от разказа в Книгата на Царете. Целта на Нехао била да помогне на асирийците срещу вавилонските сили, които се били придвижили на запад, заплашвайки както Сирия, така и Палестина, защото в крайна сметка тези сили щяли да се превърнат в заплаха за Египет. За повече подробности относно ситуацията по това време вижте 4 Царе 23:29.

21. Намеса в делата на Бога. Тези думи са забележителни, тъй като идват от езически цар до цар на Юда, който е бил слуга на живия Бог. В този случай Бог е говорил на Йосия чрез Нехао, както е показано в стих 22 (вижте EGW, Допълнителни материали върху 4 Царе 23:29, 30). Това е случай, в който благоразумието би било по-добрата част от храбростта и където Йосия би се показал като по-мъдър човек, ако беше разпознал в думите на Нехао послание от Бога (вижте на стих 22).

22. Преоблича се. Сравнете подобното поведение на Ахав във войната срещу Сирия (1 Царе 22:30).

От устата на Бог. Бог говори на човека по много начини и винаги е мъдрост да бъдем бдителни към гласа на Небето, независимо дали идва от мирянин или пророк, от собствения ни сънародник или от пратеник от далечни земи. Разбира се, Йосия би могъл с основание да се усъмни дали думите са от Бог, но той разполагаше с пророческо ръководство, чрез което въпросът можеше да бъде потвърден. Всъщност, той никога не би трябвало да предприема това начинание без одобрението на Небето. Като отказа да се вслуша в думите на Нехао, Йосия отказа гласа на Бог и по този начин си навлече смърт.

24. Втората колесница. Такава колесница вероятно е била по-тежка и по-удобна от бойна колесница.

И той умря. Разказът тук очевидно противоречи на разказа за смъртта на Йосия в 4 Царе 23:29, 30, който сякаш предполага, че царят е умрял в Магедон. Инцидентът може да се разбира по два начина: (1) Йосия умря в Магедон и твърдението „и той умря“

(2 Лет. 35:24) може да се тълкува като начало на ново изречение, обобщаващо инцидента, описан в предишните стихове. (2) Йосия умрял в Йерусалим, както изглежда предполага 2 Лет. 35:24, а твърденията „го убили в Магедон“ и „мъртъв от Магедон“ (4 Царе 23:29, 30) могат да се тълкуват в буквалния им смисъл, „накарали го да умре в Магедон“ и „умиращ от Магедон“. Причастието meth, преведено като „мъртъв“ в 4 Царе 23:30, може също да се отнася до някой, който трябва да умре, както във Втор. 4:22 и евентуално и в Бит. 20:3.

Един от гробовете. „В собствения си гроб“ (4 Царе 23:30), който очевидно е бил в една от семейните гробници на неговите предци.

25. Йеремиа оплаква. Йеремиа започва служението си в 13-тата година на Йосия (Йеремиа 1:2) и по този начин е продължил пророческото си дело в продължение на 18 години преди смъртта на Йосия (2 Лет. 34:1). Няма доказателства, че този плач на Еремиа за Йосия е бил написан – ако е бил, той е изгубен.

В своите оплаквания, певците в своите жалеещи песни пееха за преждевременната смърт на Юда последният добър цар. Йеремиа поиска хората да плачат не за Йосия, а за неговия наследник Шалум (Йеремиа 22:10–12), тоест Йоахаз (виж 1 Летописи 3:15), който след само тримесечно царуване бил отведен в Египет (4 Царе 23:30–34).

Написано в оплакванията. Това беше книга с оплаквания, която вероятно все още беше съществуваща по времето на летописците.

26. Неговата доброта. Буквално „доброти“, тоест добрите му дела. Според 2 Царе 23:25 нямало цар като него, „който се обърна към Господа с цялото си сърце, с цялата си душа и с цялата си сила, според целия Мойсеев закон“.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

24, 25 РК 405

ГЛАВА 36

1 Йоахаз, който наследява престола, е свален от фараона и отведен в Египет. 5 Йоаким, царуващ зле, е отведен вързан във Вавилон. 9 Йоахин, който наследява престола, царува зле и е отведен във Вавилон. 11 Седекия, който наследява престола, царува зле, презира пророците и се разбунтува срещу Навуходоносор. 14 Йерусалим, поради греховете на свещениците и народа, е напълно разрушен. 22 Прокламацията на Кир.

1. Йоахаз. Наричан още Шалум (Йер. 22:11). Той не е бил най-големият син на Йосия (виж 2 Лет. 36:2, 5; виж върху 1 Лет. 3:15). Следователно той обикновено не би наследил баща си на трона. Хората сигурно са имали някаква причина да предпочитат Йоахаз пред Йоаким и причината може да е, че Йоаким е принадлежал към проегипетска група.

2. Двадесет и три години. Паралелният пасаж посочва името на майката на Йоахаз и нейния произход (4 Царе 23:31).

3. Овържете го. Според 2 Царе 23:33 „Фараон Нехао го върза в Ривла, в земята Емат“. Ривла се намирала в Сирия, на река Оронт. Нехао вероятно повикал Йоахаз в Ривла и там го вързал.

4. Елиаким. Вижте върху 4 Царе 23:34.

Отвел го в Египет. Вижте Йеремиа 22:10–12 за споменаването на Йеремиа за това, че Йоахаз е бил отведен в Египет и предсказанието му, че няма да се върне от изгнание.

5. Двадесет и пет години. Следователно той беше по-възрастен от Йоахаз (виж стих 2). Паралелният пасаж добавя името на майката (4 Царе 23:36).

6. Вързали са го. Вижте 4 Царе 24:5.

8. Деянията. Сравнете 4 Царе 24:5.

Мерзости. Сравнете Йер. 22:13–19.

9. Йоахин. Вижте върху 4 Царе 24:6.

Осем години. Това очевидно е преписваческа грешка. Сирийският превод, няколко версии на LXX и 4 Царе 24:8 гласят „осемнадесет“ (виж върху Йер. 22:28). Йоахин е бил женен и вече е имал пет деца през 592 г., пет години след като отива във Вавилон, както знаем от клинописните записи, разкопани във Вавилон.

10. Когато годината изтече. Буквално „в края на годината“ (вижте върху 1 Царе 20:22). Това беше Нисан, пролетната Нова година, „времето, когато царете излизат на бой“ (2 Царе 11:1).

Довели го във Вавилон. Вижте 2 Царе 24:10–16 за по-пълно описание на обсадата и депортацията във Вавилон.

Хубавите съдове. Някои от тях вече бяха отнесени във Вавилон по време на третата година на Йоаким (Дан. 1:1, 2).

Седекия, неговият брат. „Брат“ тук е еквивалентно на „роднина“ (виж 1 Лет. 2:7), тъй като Седекия е чичо на Йоахин (4 Царе 24:17) и син на Йосия (1 Лет. 3:15).

11. Седекия. За паралелния разказ вижте 4 Царе 24:18 до 25:21.

12. Преди Йеремиа. Сравнете Йер. 21:1–7; 24:1–10; 27:12–22; 32:3–5; 34:1–22; 37:1, 2; 38:4–6, 14–28.

13. Срещу цар Навуходоносор. Сравнете Йер. 52:3; Езе 17:13, 15, 18, 19.

14. Освен това. Този раздел (ст. 14–16) разглежда греховете, довели до падението на Юда. Сравнете 4 Царе 17:7–23 за много по-дълъг разказ, посочващ причините за падението на северното царство Израел.

Главните свещеници. Сравнете видението от Езекиил 8:11, 12.

Всички мерзости. Сравнете видението на Езекиил, в което са изобразени някои от тях мерзости, които донесоха гнева на Господа върху народа (виж Езекиил 8:3, 10, 14, 16; вж. (Ер. 7:11, 17, 18, 30). Изглежда е имало малко от ужасните мерзости на езичниците, които тогава да не са били практикувани от изповядващите се за Божи народ в свещения храм. При такава ситуация денят на страшния съд не можеше да се отлага дълго.

15. Чрез неговите пратеници. Сред тях са мъже като Йеремиа, Авакум и Софония. Сравнете Йер. 7:25, 26; 25:3, 4; 35:15; 44:4. Йеремиа ясно заяви, че наказанията вече започват да се изпълняват и че отказът да се послуша може да завърши само с пълно унищожение (Йер. 7:12–16, 32–34; 25:29–31).

16. Подиграваха се на пратениците. Сравнете Йер. 5:12; 17:15; 20:8; 26:20–23; 37:15–21.

17. Затова той донесе. Когато Израел съгреши, Господ позволи на асирийците да донесат съдби срещу тях (Исая 10:5, 6), а сега Той позволи на халдейците да донесат съд над народ, „поправен“ от самите тях (Авакум 1:6–13).

18. Всички съдове. Сравнете 4 Царе 25:13–16 и Йеремиа 52:17–20.

19. Изгориха Божия дом. Вижте 4 Царе 25:9; вж. Пс. 74:3, 6, 7.

20. Той го отведе в плен. Евреите не са били отведени всички във Вавилон наведнъж. Най-ранният плен вероятно се е състоял през 605 г. пр.н.е. (вижте върху 4 Царе 24:1; вж. Дан. 1:1–6). Други пленничества са били през 7-мата година на Навуходоносор, 598 г. пр.н.е. (Ер. 52:28), 8-мата му година, 597 г. пр.н.е. (4 Царе 24:12–16), 18-тата му година, 587 г. пр.н.е. (Ер. 52:29), 19-тата му година, 586 г. пр.н.е. (4 Царе 25:7, 8, 11) и неговата 23-та година, 582 г. пр.н.е. (Ер. 52:30).

21. Седемдесет и десет години. Вижте Йер. 25:11, 12; 29:10.

22. Първа година. Не първата година, считана от завладяването на Мидия, около 553 г. Вавилонците и евреите не са считали царуването му за начало, докато той не е поел контрола над Вавилон. Стихове 22, 23 са повторени в Ездра 1:1, 2 (виж стр. 115, 116).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–4РК 412

6, 7 РК 422

9, 10 РК 438

9–19РК 422

10 РК 439

12, 13 РК 447

13 РК 451

14 РК 449

14–161Т 280

15, 16 ГК 19; ML 285

19–21РК 459

4

⁴ Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (2 Лет. 25:6). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.